De Amstelstroom

Nicolaas Simon van Winter

bron
Nicolaas Simon van Winter, *De Amstelstroom*. Pieter Meyer, Amsterdam 1755.

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/wint009amst01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

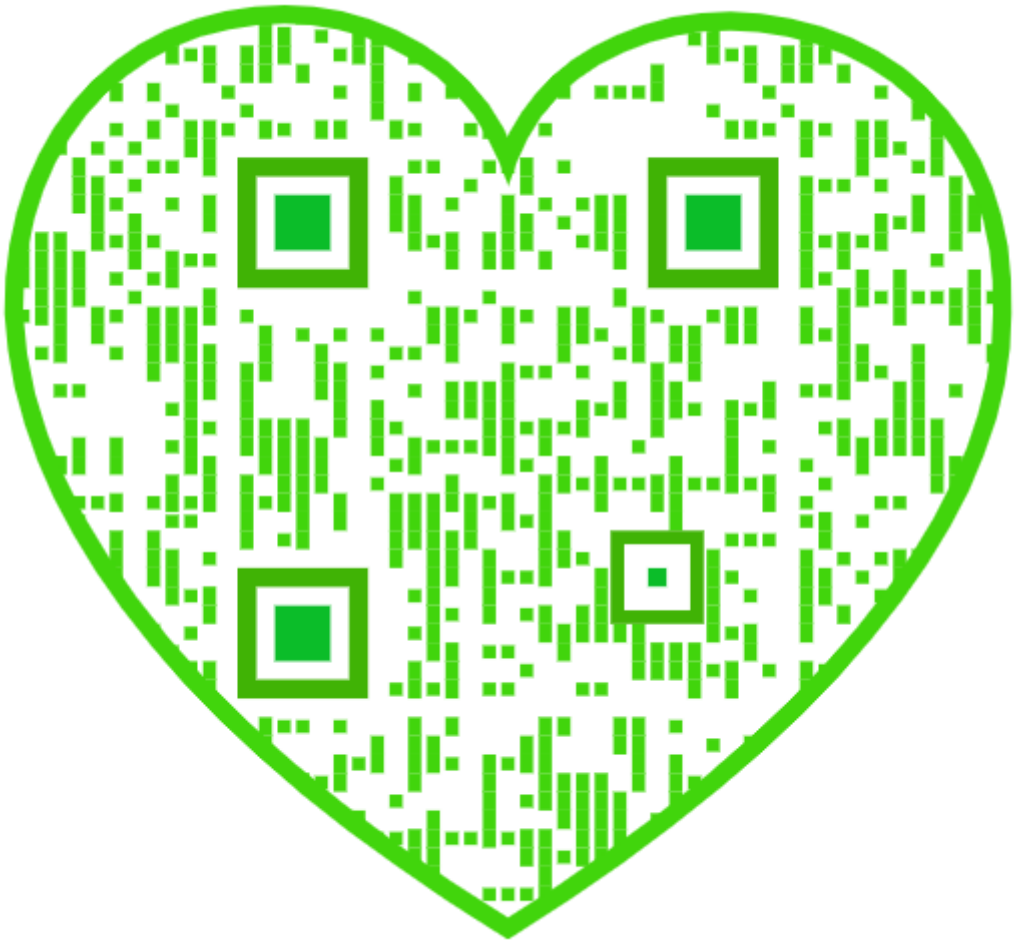

Verklaring van de tytelprint.

De Vryheid spreekt.

Hebt gy myn' roem, den roem der *Vryheid* ooit gezongen,
Sla, sla op Amstelland, ô *Dichtkunst*! thans het oog.
Dit Oord, door *Dapperheid* 't misbruikt gezag ontwrongen,
Door *Zeevaardy* verrykt, gezegend van *omhoog*,
Doe u, niet min dan my, des Hemels magt bemerken,
Die 't door myn' invloed vormde, in weêrwil van 't geweld,
Ten achtbren schouwtooneel' der grootste wonderwerken.
De lof myns *AMSTELSTROOMS* word door 't heeläl gemeld.
Dat u die lof verrukk'! die ryze uit uwe snaren!
Daar u *Historiekunde* en *Godsdienst* bystand biên;
Het *Landrecht* u beschermt; daar we in de *olyveblaêren*
Der vlugge *duif* Gods zorg voor Amstels beemden zien.
Blyf, door die zorg behoed, in *vredelommer* woonen.
Verhef myn *Waereldstad*, verhef de Koopvaardy.
Dat beider glorie groeije, op uwe citertonen,
Zo lang de Landstroom vloeit en spoeit naar 't scheepryk Y!

t.o. *1v

Nicolaas Simon van Winter, *De Amstelstroom*

Toewying aan mynen schoonbroeder, den heere Jacob Muhl.

Vriendschap wyd, ô Boezemvrind!
U myn Stroomgezang geruster,
Daar de liefde ons, in uw Zuster,
Door den band van 't bloed verbind.
Vriendschap doet me uw deugden eeren,
Liefde als Broeder u waardeeren.

Kon, in 't opgaan onzer jeugd,
U myn Dichtmuzyk behagen;
Het verstrekke, in ryper dagen,
Noch ten voorwerpe uwer vreugd!
Duld dan dat myn Poëzye
Vrolyk u haar' Amstel wye!

De Amstel, die zyn koopbelang
Door uw nyvre vlyt ziet staven,
Telt u by zyn Handelbraven;
Ziet, in 't midden van hunn' drang,
U, door 's Hoogsten gunst gezegend,
Minzaam door 't Geluk bejegend.

Zyn we, ô JACOB! aan zyn' zoom,
Daar de Vryheid leeft, geboren;
Zou iet meer ons hart bekoren
Dan de luister van een' Stroom,
Die, de tyranny ontwassen,
Word geroemd aan 's Aardkloots assen?

Neen. Wie kende ooit hooger lust,
Broeder! dan den Ongezienen
Met een vry gemoed te dienen;
Dan, in ongestoorde rust,
Van de bange zorg ontheven,
Stil en vergenoegd te leven?

'k Zing, ô MUHL! dit heilryk oord,
Daar een' rei van zaligheden
Ons ontmoet met blyde schreden,
Door ons Amstelland bekoord.
'k Zing de Stad, door 's Hemels zegen
Op den top van eer gestegen.

Lacht hier dertle weelde u aan,
Denk niet dat de deugd der Vadren
't Nakroost niet meer speelt in de adren.
'k Zie haar noch in luister staan.
Kon 't uw nedrigheid gedoogen,
'k Bragt uzelv' u onder de oogen.

'k Zou u, Hoop van uw Geslacht!
Voor myn Kroost een voorbeeld noemen;
U om uwe oprechtheid roemen;
U, die wysheid eert en acht.
'k Zong, ô Blydschap uwer Moeder!
Uwe trouw als vriend, als broeder.

'k Zou... Maar 'k zie uw minzaamheid
Reeds voldoen aan myn verlangen;
U myn Poëzy ontfangen.
Welk een lot haar zy bereid,
Zy zal, lang na onze dagen,
Teekens onzer vriendschap dragen.

Hieröp blyve u 's Hemels gunst
Aan den Amstel mild bestralen!
Niets moete uw geluk bepalen!
Leef ten nutte van de Kunst!
Leef! Wat wanklen moge of wyken,
Onze trouw zal nooit bezwyken.

1754.
NICOLAAS SIMON VAN WINTER.

Op den Amstelstroom van mynen schoonzoone *N.S. van Winter*.

Vloei, Landstroom, van wiens lof vier waerelddeelen wagen!
Vloei, langs uw' groenen zoom, naar 't Y met vlugger vaart.
De grootsche zeetrompet mooge aan die reê behagen,
Een tooverende lier is tot uw' roem gesnaard.
Uw oorsprong, uw sieraad, uw uitgestrekt vermogen,
Het altoosbly gelaat, ô Amstel! van uw oord,
Uw Koopstad houd met recht de Dichtkunst opgetogen,
Die in VAN WINTER zweeft langs uw' bebloemden boord.
't Is of natuur ontluikt op 't klinken zyner snaren,
En 't zuivelryk gewest met klavers overstrooit;
De wrede veepest schynt om stal noch stulp te waren.
Wat zien wy Ouderkerk aanminnig opgetooid!

Geen noestig stroomgewoel gaf aangenamer leven
Aan bosch, en hof, en veld, door voorzorg trouw behoed.
Wie zag ooit guller vreugd, meer lieflykheden zweven
Dan daar de morgenzon den Morgenstond begroet.
Hoe heuchlyk is 't, in rust, geleden leed te melden!
Dat Utrechts kerkvoogd wrokke en stryde om 't landgebied,
Het huis van Amstel drukk'; de kryg verderv' de velden;
De Vryheid steeg ten troon door rampen en verdriet.
De groote Waereldstad, aan uwen boord gelegen,
Wier midden gy besproeit, ô Amstel! daar het Y
Haar schoonheid en haar magt ten toppunt ziet gestegen,
Is noch de glorietroon der Zee- en Koopvaardy.
Wat heeft de nyvre vlyt een uitgestrekt vermogen!
ô Koopzorg! schoone bron van aardsche zaligheên!
Gy vult de milde hand van 't vriendlyk Mededogen;
Gy zyt de steun des Staats, de welvaart van 't gemeen.
Hoe rezen, door uw hulp, de kostbre praalgestichten,
Daar Kunst, daar Wetenschap de Leerzucht bezig houd!
De tempels, toegewyd aan reine Godsdienstpligten!
Zo werde in ieders hart de deugd een kerk gebouwd.

Breng vry, ô Zuider kerk! VAN WINTER in gedachten,
Dat onder uw gewelf zyn dierbre Moeder rust,
Die Flonkerster der deugd trekk' 't oog der nageslachten:
Ze is waardig dat haar kroost haar koud gebeente kust.
Zo moet' de nazaat ook uw kunst en deugden pryzen,
Myn Zoon! de Landstroom eere uw dichterlyke groet!
De Zangberg doe uw' roem op hare galmen ryzen!
De Koopvaardy beloone uw vlyt met overvloed!
Zo blyven Deugd en Kunst uw huwlyksliefde sterken,
Daar ziekte en felle smart myn telg, uw gade drukt!
Al schreit myn kindermin, zy doe myn liefde u merken,
Daar ze uwe dichtmaagd kust, die minzaam my verrukt.

AGATHA MARIA SENA,
Weduwe van J. MUHL.

Op den Amstelstroom van den heere *N.S. van Winter*.

ô **V**rolykvloeijende Amstelstroom,
Die, aan uw' klaverryken zoom,
Zo menig landgesticht uit laan en bosch ziet ryzen;
Die, kabblend' langs het spigtig riet,
's Lands edle Koopvorstin eerst hulde moet bewyzen,
Eer ge in het kielryk Y uw glazen stroomkruik giet!

Hoe moedig rolt ge uw golfjes voort,
Omdat uw naam, van oord tot oord
Bekend, zelfs word genoemd aan zuid- en noorder assen!
Omdat de vlugge zeevaardy,
Zo verr' ze zich bedient van dieplood en kompassen,
Onwraakbre blyken draagt van uwe heerschappy!

Gewis der Dichtren kunstmuzyk
Verheft met recht uw vloeijend ryk;
En doet ons hier op nieuw een' blyden stroomzang hooren.
Gy schenkt VAN WINTERS dichtnimf stof:
Zy heeft, ô Landstroom! u ten onderwerp verkooren,
Terwyl haar kunstroem groeit by 't zingen van uw' lof.

Gelei haar vlotte waterkoets,
Langs 't kristallyn uws blanken vloeds.
Toon haar, by dorp en buurt, en welige landdouwen,
De vorstelyke pracht en praal
Van kostbaar hofsieraad en grootsche landgebouwen,
Opdat zy zingende ons uwe achtbre glorie maal'.

Zo u haar citerzwier bekoort,
Gelei die edle zangnimf voort,
Totdaar gy glansrykst praalt met uw bekoorlykheden,
Opdat zy 't gadelooze schoon
Van Neêrlands Hoofdjuweel, het pronkstuk zyner steden,
In al zyn zeldzaamheên bevallig stell' ten toon.

Gy hoort myn bêe. 't Lust nu de maagd,
Wier kunstlier 't keurigst oor behaagt,
Uw glorieryken staat op grootschen trant te zingen,
Daar zy, opdat ze uw' roem vermeer',
Ons schetst door welk een' reeks van staatverwisselingen
Gy steegt, uit hoon en smaad, ten top van eeuwige eer.

Zo ryst, ô schoone Stroom! uw lof,
Met haren roem aan 't starrenhof.
Zy, die de onsterflykheid heeft aan uw' naam geschonken,
Gaart zich, op Pindus steile baan,
Het duurzaamst' lauwerloof, 't geen op haar kruin zal pronken,
Zo lang uw stroomkristal zal vloeijende Ywaarts gaan.

SARA MARIA VAN DER WILP.

Op den Amstelstroom van den heere *N.S. van Winter*.

Lieflykvloeiende Amstelstroom,
Die my kluistert aan uw' zoom
Door uw vriendelyk vermogen!
Voedster van de Waereldstad,
Die, uit diep moeras getoogen,
Thans zoo veel sieraeds omvat!

Heugt u van uw vroegste jaeren,
Meld ons dan wie de eerste waren
Die zich vestten aen uw' boord.
Waren 't Cimbers of Teutonen?
Hebt gy nooit hun' naem gehoort,
Hield gy hen voor Baetoos zoonen?

Was hun inborst fier en stout?
Zaegt gy hen in 't scheemrig woud,
's Morgens 't nuchtre wild verkloeken;
Of Theutates boschaltaer
Met gebloemte en ooft bezoeken,
Onder 't juichend feestgebaer?

Kost de Vryheid hen behaegen?
Bleef hun hart haer opgedraegen?
Spreek: bestreed hun eedle moed,
Wars van vuige slavernye,
Zelfs ten koste van hun bloed,
Der Romeinen dwinglandye?

Ruischende Amstel! heugt uw vliet
Van die oude volken niet?
Zyn hun zeeden u vergeeten?
Meld ons dan van jonger stond,
Toen gy visschers zaegt gezeeten
Op der Batavieren grond.

Zeg ons hoe gy hen de netten
By het maenlicht uit zaegt zetten,
    Daer uw gunst hen bystand bood,
En hunn' arbeid mild beloonde,
    Als gy in uw' ruimen schoot
't Stroomheil naer de fuiken troonde.

    Maer het schynt of ge u beklaegt
    Dat gy weinig kennis draegt
Van die overoude tyden,
    Daer ge ons naer VAN WINTER wyst,
Dien ge uw Stad zyn' zang hoort wyden,
    Die uw' vloed zoo kunstig pryst.

‘Hy, die my verheugd doet roeiën
Waer zyn gouden vaerzen vloeiën,
    (Dunkt my dat ge al ruisschend zegt:)
Zong van gloriryker jaeren,
    Toen ik twistte met de Vecht,
Oorlog voerde tegen 't Spaeren:

Toen myn Dam in dit gewest
D' eernaem kreeg van Amstels Vest,
De Amstels als zyn Heeren eerde,
Schoon het Kenmerlandsche vuur,
Meer dan eens de Stad verteerde,
Brand stichtte in haer' houten muur:

Toen ze in heerelyker wezen,
Uit haere asch en puin verrezen,
Driewerf uit haer vesten drong,
Wal en cingels binnenhaelde;
En voor 't oog van oud en jong
Met een' nieuwen luister praelde.

Hy ontdekt u, wat al twist,
Wraekzucht, afgunst, haet en list,
Van myne eedle Nagebuuren,
Van het Stichtsch gemyterd Hoofd,
Ik rampzalig moest bezuuren,
My van voorspoed heeft berooft:

Hoe ik 't Hoeksche vuur zag blaeken
In de Kabeljaeuwsche daken,
   En 's Lands Graef heb bygestaen,
Toen myn moed de muitzucht weerde,
   Toen Vorst Maximiliaen,
My myn Wapenkroon vereerde:

   Hoe myne onbezweeken trouw
   Lang het wanklend staetgebouw,
Voor den sieren Spanjaert stutte;
   En hoe grootsch myn Borgery,
Zich, het algemeen ten nutte,
   Heiligde aen de Zeevaerdy.

   Wil my niet naer de eerste dagen
   Van 't moerassig Holland vraegen,
Schoon zyne eer de myne strekt;
   Door VAN WINTERS eedle klanken
Word ik schooner u ontdekt.
   Help my dan zyn kunstlier danken'.

Lieflyke Amstel, dryf vry voort;
Dat uw vloed, die elk bekoort,
Nooit verdiende glorie derve!
Dat VAN WINTERS eedle kunst,
Eene onsterflyke eer verwerve!
Duurzaem bloeie in yders gunst!

En zoo ge ooit, ô Eer der stroomen!
Daer gy dartelt langs uw zoomen
Met een kronkelenden zwier,
't Y Antonides hoort roemen;
Roem dan op VAN WINTERS lier:
Roem hem dien we uw' Dichter noemen.

LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN.

Op den Amstelstroom, *in dichtmaat gezongen door den heere* N.S. van Winter.

Wierd eertyds de eer van 't Y
In keur van heldenpoëzy,
Zyn groote Stad ten roem, gantsch Neêrland door, verheven
Op wieken van de Goesche Zwaan,
Wier klank het kielenheir, dat we op zyn' vloed zien zweeven,
Verheugd ten reij' deed gaan:

Nu zingt, met eedlen zwier,
VAN WINTER, wien de gouden lier
Van schrandren Smits gewis is door de Kunst geschonken,
Den lof van onzen Amstelstroom,
En wyst ons al 't sieraad, waarmeê hy fier mag pronken,
Al zeilend' langs zyn' zoom.

ô Rotte! zie thans uit.
Myn' Kunstvriends aangenaam geluid
Toont dat hy mag met recht de Smits des Amstels heeten.
Doch eert ge uw' Dichters Zangeres,
Uw Maas wacht echter noch, uit alle uw Puikpoëeten,
Naar een' Antonides.

De volkryke Amstelmuur,
Ook pronkende, als zyn Nagebuur,
Aan land- en waterkant met onderscheiden Stroomen,
Roemt tevens nu op 't Dichterpaar,
Dat hen verëeuwigt, dat de praal van beider zoomen
Verheft op luit en snaar.

Gy, die uw speelreis waagt
Van daar de Drechten de Amstelmaagd
Verfrisschen met het vocht dat ze in den Landstroom gieten,
ô WINTER, die ons kunstvrucht schenkt!
Gy zult den lauwerkrans, dien gy verdient, genieten,
Daar u het Zangchoor wenkt.

Ik volg uw vlottend jacht,
Totdat ge uw' Stroomtogt hebt volbragt,
En wandel, luistrend', langs des Amstels groene boorden.
Nu hoor ik Veld- en Visscherslied;
Dan streelt my de Echo, die den galm van uwe woorden
Te rugg' kaatst uit het riet.

't Genoodschap, dat met my,
Verliefd op de eedle Poëzy,
Uw byzyn hoog waardeert, my noopt uw kunst te looven,
Verzelt my; staat, als ik, verrukt,
Als gy met zo veel vlyt, uit eene reeks van Hoven,
't Bevalligst' dichtloof plukt.

Nu rekt het Landpaleis,
De schoone Morgenstond, de reis,
Daar de Oudheid, in uw' droom, den geest houd opgetogen;
Dan weêr, door 't jachtenheir gewenkt,
Beschouw ik hoe de Stroom door vyf en dertig boogen
De Stad verfrischt en drenkt.

Hoe duur is aan uw Dicht
De magtige Amstelmaagd verpligt,
Wanneer ze u ziet de pracht van haar Gebouwen maalen,
Haar zeevaardy en kostbren schat!
Ze omhelst u, daar ge in 't eind uw speelreis moet bepaalen
Aan 't Koopslot van de Stad.

Gy, als haar Voedsterzoon,
Gy hebt, VAN WINTER! aan haar kroon
Dit glansryk Kunstjuweel ter eeuwige eer' geschonken;
Dies wil zy ook noch eeuwen lang
Met uw' verheven naam by all' haar Burgren pronken,
Ten dank voor uw Gezang.

LUCAS PATER.

Op den Amstelstroom van den heere *N.S. van Winter*.

Verhef u vry, ô Amstelstroom!
En zie, aan uw' begraasden zoom,
VAN WINTERS eedle Dichtmaagd bloozen,
Daar ze, aartsbevallig opgetooid,
Met kunstgebloemte en letterroozen
Uw levend kristalyn bestrooit.

Zy bloost van zangdrift, grypt de lier,
Ja gloeit van zedig yvervier
Om in muzyk uw' lof te melden,
Daar ge uit den Drecht, langs scheutig riet,
En mullig veen, en groene velden,
Met kronkelende bochten schiet.

Zy stapt, geleid door Vriendenmin,
Met Adelaart hier 't speeljacht in.
Zy bruischt, van boven afgevaaren,
Gelyk een zanggezinde zwaan,
Door 't zilver van uw zachte baaren,
En wyst ons al uw schoonheid aan.

Zy leeft en zweeft in keur van stof,
En zingt van dorp, en beemd, en hof,
Uw schitterende pronkjuweelen.
Ai hoor hoe ze op den Morgenstond,
Den roem der rust- en lustpriëelen,
Uw oudheid eert met hart en mond!

Nu spoeit zy voort, by 't stroomgeruisch,
En nadert uw verheven sluis,
Gebouwd op vyf en dertig boogen.
Hier houd haar de Ystad, ryk van pracht
En toorenspitsen, opgetoogen,
't Geen haar bezielt met nieuwe kracht.

Zy schildert Mededeelzaamheid,
Met beide de armen uitgebreid
Om wees en ouden stok te ontfangen:
Geleerdheid, kunsten, stadsbestier
En handelvlyt wyd ze, in haar zangen,
Den onverwelkbren eerlauwrier.

ô Amstel! kus uw' Voedsterzoon,
Wiens zangeres uw waterkroon
Een' nieuwen luister wist te geeven.
De dankbaarheid... maar 'k zie alrêe
U tot erkentnis aangedreeven.
Voer, voer zyn' naam van zee tot zee!

BERNARDUS DE BOSCH.

Op den Amstelstroom, *in dichtmaat gezongen* door den heere *N.S. van Winter*.

Nu praalt een nieuwe gloriekroon,
Doorluchte Steêmaagd! op uw hairen:
VAN WINTERS zuivre citertoon
Klinkt over 't vlak der Amstelbaaren:
Hy zingt met gadeloozen zwier,
Opdat hy u naar waarde sier',
Het schoon der ryke Landrivier,
Wier naam, uw Handelstad gegeeven,
Door vlugge winden word den Aardkloot omgedreeven.

Hoor hem den oorsprong van uw' vloed,
Bezoomd met veen en klavervelden,
Door 't nat van Ryn en Meir gevoed,
Verrukkende op zyn snaaren melden.
Hoe mild komt hem Natuur te baat!
Wat krygt zyn stroomzang dichtsieraad,
Daar zy haar' uitgebreiden staat,
Haar pracht, haar' rykdom, haar vermogen,
Grootmoedig stelt ten toon aan zyn verwonderde oogen!

Dus snelt zyn stroomkoets luchtig voort,
Terwyl een drift van blanke zwaanen,
Door 't streelend liermuzyk bekoord,
Al dartlend' hem het vloedspoor baanen.
Hy zingt den roem van veld en hof:
Het spartlend stroomheir geeft hem stof:
Hy schenkt aan land- en veenbouw lof,
En pryst de voorzorg op zyn snaaren,
Daar hy bevallig maalt de plonderzucht der baaren.

Nu bied de Aêloudheid hem de hand:
Historiekunde leert hem zingen
Het lotgeval van Amstelland,
Der tyden wondre wisselingen:
Hy juicht, wanneer hy in 't verschiet
De Koopvaardy en 't Zeegebied
Naar Amstels boord zich wenden ziet;
Maar als hy Vryheid aan ziet landen,
Dan klapt al 't volk met hem van blydschap in de handen.

Nu heft hy op de waterbaan,
Daar duizend kielen om hem zweeven,
Den lof uws ryken handels aan,
Die u in overvloed doet leeven.
Terwyl het speelziek windje zuist,
't Geboomte in 't Diemer Tempe ruischt,
En 't stroomnat om zyn steven bruischt,
Ontdekt hy uw verheven daken,
En voelt, ô Koopvorstin! op nieuw zyn'yver blaaken.

Daar snelt hy door uw schoone brug:
Men zet de sluizen voor hem open,
En houd wat hindren kan te rug;
Men laat het speeljagt binnen loopen,
Verzeld, omsingeld door een' stoet
Van golfjes uit den buitenvloed,
Die, niet belemmerd in hunn' spoed,
Den stillen stroom der stad beroeren,
En, dansende, verheugd hunn' Dichter binnen voeren.

Nu sterkt uw bouwsieraad zyn' toon:
Uw juiste schikking streelt zyne oogen:
Hy hecht aan uwe waterkroon
De paerel van uw mededoogen:
Hy zingt hoe gy de Kunsten voed,
De Boosheid straft, de Deugd behoed,
En vryheid schenkt aan 't vry gemoed;
Ja, maalt, met dichterlyke trekken,
All' wat ge uw stad tot nut en glorie ziet verstrekken.

Hy wyd uw beurs, uw waag zyn' zang.
Men roemt zyn kunst... Maar wat vertooning!
Begroet gyzelf hem in den drang,
ô Steêmaagd! met uw kunstbelooning?
Ja, 'k zie alreê tot dankbaarheid,
Hem de eerkroon, (voor zyn kruin bereid
Door d' eedlen stoet die u geleid,)
Grootmoedig uit uw hand geschonken,
En, als uw Stroompoëet, hem aan uw zyde pronken.

Geluk, ô Kunstvriend! kon uw vlyt
Den luister uwer stad vergrooten;
'k Zie u haare achting toegewyd,
Als de Eer van uwe steêgenooten.
Het Y dank' Vondels grooten Zoon,
De Rotte roem', herhaal' den toon
Van Smits op haaren watertroon;
Onze Amstel zal uw' naam doen leeven,
Zo lang zyn Waereldstad hem door haar vest ziet streeven.

PIETER MEYER.

De Amstelstroom.
Eerste zang.

t.o. 3

[linkerzijde]

t.o. 3

[rechterzijde]

De Amstelstroom.
Eerste zang.

Wateräders! Bronnen! Stroomen!
Lokt uw kabblend golfgeluid
Al 't gevederd zangkoor uit,
Daar gy vloeit langs groene zoomen;
De edle Dichtkunst zong voorlang,
By uw spelend stroomgeklater,
By het schuimen van uw water,
Menig vloeijend stroomgezang.
Thans kan de Amstel my bekoren, aant.
Door zyn pracht en landsieraad;
'k Zing zyn' glorieryken staat;
'k Ben aan zynen zoom geboren.

'k Heb, in ongestoorde rust,
Toen myn jeugd naauw' was ontloken,
Onder 't lommrig groen gedoken,
Hier de Poëzy gekust.
Kunt ge, ô Stroom! myn' zanglust wekken,
'k Zoek uw' oorsprong. Adelaart!
Was u ooit de vriendschap waard,
Wil me een' Palinuur verstrekken.
De Amstelstroom kon ons voorlang
In een stille rust vermaken.
'k Voel myn' geest in yver blaken
Tot het voorwerp van myn' zang,
Reisvriend! daar wy spelevaren
Langs den Stroom. ô Westewind!
Doe ons dobbrend jacht gezwind
Glippen door de dunne baren!
Adelaart! dit waterveld
Weet my aan myzelv' te ontvoeren.
'k Zie ons jacht den stroom beroeren
Daar het door de golfjes snelt.

Edle Vryheid, die uw' zetel
    Hebt in Nederland gesticht!
    My zo waard als 't levenslicht.
'k Zoek uw' bystand niet vermetel.
    'k Zing de glorie van uw' grond,
Daar gy, van aloude tyden,
Zaagt tot uw bescherming stryden,
    In zo menig veegen stond.
Toon my, in uw landgeschichten,
    Wat men durfde om u bestaan.
    Blaas my door uw' invloed aan,
Nu ik myne maatgedichten
    Uw' beroemden Hoofdstroom wy'.
Schenkt de Kunst my dichtlauwrieren,
'k Wensch ze alleen om u te sieren.
    Leef in myne poëzy!
Mag de Tiber Rome groeten;
    Eert de Seine 't grootsch Parys;
    Mag de Theems, op de eigen wyz',
Londen in zyn' loop ontmoeten;

De Amstel, wien myn dichtgeest roemt,
Mag een Waereldstad aanschouwen,
Ziet ter wederzy' landouwen,
Beiden naar zyn' naam genoemd.
Beemden, die ons oog kunt trekken!
Vruchtbre Weiden! Klaverveld
Dat van melk en boter zwelt!
'k Mag den oorsprong hier ontdekken
Van den wydberoemden Stroom.
'k Zie twee vlieten zich veréénen.
'k Zie rondom my plas en veenen.
't Vee weid ginder zonder schroom.
'k Hoor noch ruisschen, noch geklater;
'k Vind noch berg, noch waterval;
't Gantsche land is slechts een dal,
Doorgaans lager dan het water.
Utrecht voert het rechtsgebied
Over deze vruchtbre landen,
Polders, veenen en waranden.
't Wrokt aan de oude veete niet,

Met zyn brave Nagebuuren
Naauw veréénigd, lotgemeen,
Sints de Hierarchy verdween
Uit zyn Bisschoplyke muuren.
'k Zie het ruisschend beekkristal,
Uit twee adren toegeschoten,
Hier tot éénen stroom gevloten
Zonder bron of waterval.
'k Zie den Amstel welig vloeijen
Uit den waterryken Drecht,
En den Mydrecht of de Grecht,
Daar zy 't Blokland mild besproeijen.
De een, die uit het Meer zich spoed,
't Meer dat Hollands klaverlanden
Knaagt met rustelooze tanden,
Paart zyn nat hier met den vloed.
De ander, uit den Ryn geboren,
Smelt zyn' naam en stroom in één
Met de Myë, by Westveen;
Hier is beider naam verloren;

Deze schade deert hen niet;
De Amstel durft hen beiden roemen,
Beiden zynen oorsprong noemen,
In zyn magtig ryksgebied.
Doet, ô uitgestrekter stroomen!
Steil gebergte, rots en dal,
Siddren door uw' waterval;
Doet vry veld en akker schroomen.
Onheildreigend golfgerucht,
Ver van oog en oor te streelen,
Stoort de schelle Filomelen,
Daar zelfs de Echo schreit en zucht.
Amstel! op uw stroomgeklater
Heft de wildzang vrolyk aan;
De Echo, langs uw wandelpaên,
Lacht op 't ruisschen van uw water.
Grootheid, staatzucht baart verdriet;
't Snood geweld der heerschappyën
Doet de vergenoeging lyên;
Trotsheid kent zichzelve niet.

Golfjes, die myn jacht doet danssen,
Die my blikkert in 't gezicht,
Daar u 't ryzend morgenlicht
Tooit met heldre zonneglanssen!
Woont in deez' kristallen vliet
Stroomprinses of Vlietgodinne?
Blaken Plasnajaên in minne?
Schuilt een Stroomgod in het riet?
'k Zal dan, als de Aloudheid, zingen
Zyn geduchte heerschappy,
Zyn benyde minnery,
Welke buuren hy kon dwingen;
Welk een wrok... Maar neen: die Goôn
Acht gy fabels, loutre droomen;
's Hemels magt beheerscht de stroomen,
Uit den glorieryksten troon.
't Windje, dat het zeil doet zwellen,
't Zacht geruisch der blaadjes wekt;
't Windje, dat onzichtbaar trekt,
Ongevoelig ons doet snellen,

Voert ons, in een' korten stond,
Onder 't wenden en laveeren,
Daar wy zingend' stadwaards keeren,
Langs de lustplaats Amstelmond,
Tot de hoven en gehuchten
Daar de werkzame Arbeid woont;
Daar zich Nedrigheid vertoont,
Die, vernoegd met eigen vruchten
Van het land of uit het veen,
In geringe veldgewaden,
Met geen staatzorg ooit beladen,
Denkt om pracht noch zeldzaamheên.
Zou de Uithoren my niet wekken,[aant.]
Om des veenknaaps noeste vlyt,
Daar hy onvermoeid zich kwyt,
In zyn lastig werk te ontdekken?
Zou ik....? Hoe! wat stoort myn' lust?
Zyn de landen hier verdronken?
Zyn de beemden weggezonken?
Maar ik zie, de Bouwman rust

Hier in schaaûw van wilgeboomen,
Bleek van groen en smal van blaên,
Die om 't lage hutje staan,
En zyn hoeve en erfje zoomen.
't Vruchtbaar weiland, ryk van gras,
Zonk niet door 't geweld der golven,
Maar het is om 't veen bedolven
Met dien wyden waterplas.
'k Zie slechts hier en ginds een eiland.
Naar tafreel van bange nood!
Is de dwaling niet te groot,
Dat men water kiest voor weiland?
Landman! wie trok 't eerst het veen
Uit dees plassen met de netten?
Deed gy 't in uw pramen vletten?
Hebt gy de akkers 't eerst getreên?
Zaagt gy 't veen des zomers droogen,
Om, wanneer de felle vorst
't Water met een harde korst,
Met het ys houd overtogen,

Door dees brandstof, aan den haard,
't Koude en natte lyf te warmen;
Daar zy ryken, daar zy armen
De aangenaamste koestring baart?
'k Zie, de Gryzaart treed ons nader,
Leunende op eene angelroe':
‘Vrienden! (roept hy gul ons toe,)
't Heugde zelfs niet aan myn' vader,
Wie ginds, onder Waverveen,[aant.]
Mydrecht[aant.], Botshol, Ruige Willis,[aant.]
Wyl de zaak hier in verschil is,
De eerste turven heeft getreên.
Maar ik kan u waarlyk melden
Dat ik, in myn' jongen tyd,
Hier noch kende, wyd en zyd,
Hoeve en akkers, breede velden.
't Heugt my hoe ik, met myn vrouw,
Om voor 't huisgezin te zorgen,
Zwoegde en slaafde, van den morgen
Tot den avond, in den bouw.

'k Zag Gods zegen op ons vloeijen,
   By de dropplen van ons zweet,
   Die, terwyl men trapt en treed,
't Halfgedroogde veen besproeijen.
   Wy, die dus het vruchtbaar land
Zagen in een' plas verkeeren,
Moesten ons allengs geneeren
   Met de visfuik, met het want.
Doch myn vlyt is nooit bezweken,
   Hoe veel zorgs ik heb bezuurd;
   Heel de Uithoren, Vinkebuurt,
En de Nes[aant.] is dit gebleken.
   'k Heb...' Maar hoe! myn dobbrend jacht
Ligt in lisch en riet gedreven.
'k Zie noch blad noch telgje leven.
   't Windje rust en fluistert zacht.
Leef by vrucht van veen en water,
   Gryze vriend! leef ongestoord!
   't Kabblend stroomnat dryft ons voort,
Daar het vloeit met zacht geklater.

Trekt de Merkpaal hier ons oog;
Zy, zy doet my de ommetrekken
Van ons Amstelland ontdekken;
Daar men hier de scheiding toog
Tusschen Utrechts vruchtbre landen,
Langs het Tamer rechtsgebied;[aant.]
Daar thans ieder rust geniet;
Daar nooit Hebzucht snoode handen
Strafloos slaat aan 's nabuurs erf;
Daar all' wat de Vrede zaaide
's Krygsmans roofzucht dikwerf maaide,
Tot des onderzaats bederf.
Hier, in dees beveiligde oorden,
Leeft de Vryheid vry en bly;
Eendragt bind de maatschappy
Met haar zachte liefdekoorden.
Ongedwongen toont Natuur
Hier een vrolyklachend wezen;
Bloempjes, in het rond gerezen,
Koestren zich in 't zonnevuur.

Dees verheffen steile topjes;
Genen duiken in het gras;
Andren zoomen 't spiegelglas,
't Stroomnat met hun schoone knopjes.
Wat verschil ontdekt zich hier
In de wortels, in de zaden,
In de takjes, in de bladen,
In de rankjes, los van zwier!
Wie vond immer schooner kleuren?
Meer verscheiden aart en kracht
In de sappen, scherp of zacht?
Zoeter artzenyëgeuren?
Telgjes, hier zo frisch gegroeid!
Tedre kruidjes! tengre planten!
Siert des Amstels groene kanten,
Tot wiens luister gy hier bloeit.
Zo we u van uw steeltjes plukken,
Treurt niet: eer uw glans vergaat
Strekt gy Maagden tot sieraad,
Zult gy zacht haar lokjes drukken.

Distels! waartoe kweekt u de aard'?
Uit uw sappen, sterk van krachten,
Kan het krankbed hulp verwachten.
'k Zie Gods straf met heil gepaard.
't Windje doet weêr 't stroomnat leven;
Kust de telgjes; lacht ons aan;
Doet, langs koele waterpaên,
Ons met grooter snelheid zweven.
De oude Waver, die het nat
Van den Winkel moet ontfangen,
Loost, na bochtige ommegangen,
Hier het vochtryk watervat;
Doet de golfjes welig spartlen,
Door een grootsche pracht gesierd,
Daar het edelst pluimgediert',
Schoone Zwanen, duiken, dartlen;
Daar, in 't spieglend stroomkristal,
Zacht beroerd in duizend kringen,
Schaduwtegenvoetelingen,
Haar verzellen overal.

De een spoelt hals en borst en pluimen,
In het fladdrend waterwed;
De ander, die de vleugels net,
Doet het bruisschend water schuimen.
Deze zwemt, met snellen spoed,
Door de tuimelende baren;
Die zien we, onder 't spelevaren,
Wenden, draaijen in den vloed.
Hebt ge ooit stroomgareel gedragen,
Vogels! trekt myn dobbrend jacht;
Siert... Maar neen; uw vederpracht
Voegt niet aan myn waterwagen.
Ziet gy schoone Rozegaard
Hier het trage schuitje roeijen,
Wilt u tot haar' dienst dan spoeijen;
Zy is zulk een glorie waard.
Blanke Zwanen!... Doch wy streven,
Siersels myner poëzy!
U te vlug, te ras voorby,
Daar we op 't vlak des Landstrooms zweven;

Daar de Vriendschap ons verzelt;
Daar wy, vrolyk opgetogen,
Weiden, met verwonderde oogen,
In 't verschiet van stroom en veld.
't Bedehuis, hier stil belommerd,[aant.]
Noopt den veld- en dorpling aan
Yvrig naar den dienst te gaan,
Daar hen 't zielsbehoud bekommert;
Dienst, die 't statig eerbewys
In kerkplegtige gebaren,
Misgewaden en altaren
Regelt naar de Roomsche wyz'.
Zwaluwbuurtje[aant.], klein in achting,
Laag van hutten, klein van faam!
Gy, gy zyt ons aangenaam,
Mooglyk boven uw verwachting;
Want gy toont ons Amsteldam
In zyn' ouden staat naar 't leven,
Eer het, uit moeras verheven,
Ryke Zeevaardy vernam.

Hoe! zien wy het stroomnat wassen?
Werpt een bron, met zacht geluid,
Altydlevend water uit?
Neen; 'k zie Voorzorg ons verrassen.
Voorzorg, die 't geweld der zee,
't Zwellen van rivier en meiren
Hier van ouds trachtte af te weeren,
Vormde zich een legersteê;
Maar het weiland, eng besloten,
Door een ringdykaadje omvat,
Zonk des winters, door het nat,
Door een' stortstroom overgooten;
Of het vreeslyk stormgeweld
Scheurde kaden, dam en dyken,
Deed u dikwerf zuchtend wyken,
Voorzorg! van het zinkend veld.
Straks, toen Wetenschap en Kunsten
Traden in ons Vaderland,
Bood de Wiskunst u de hand,
En bewees u dierbre gunsten.

't Waterwerktuig, naar de maat,
Evenredig uitgevonden,
Heeft zy wieken aangebonden;
Nam den vluggen wind te baat;
Stelde zelfs dien luchtstroom palen
Om de kunst ten dienst te staan,
En, op wentelende raên,
't Polderwater op te malen.
'k Zie het langs den groenen kant
Van den zilvren Landstroom bruisschen.
'k Hoor het breede scheprad ruisschen.
Wiskunst maakt, van water, land.
Roemt de kunsten, Veldelingen!
Kunsten, die men kweekt en voed
Aan de zoomen van den vloed,
Dien wy thans ter eere zingen.
Doch het kabblend stroomgeweld
Doet ons spoeden naar beneden.
Hier ontdekt ons oog een Eden,
In het Ouderkerker veld.[aant.]

'k Zie, hoe ver 't verschiet moog' wyken,
Westwaards aan een binnenzee,
Die, hoe wel bepaald, alreê
Poogt te worstlen door de dyken.
't Gantsche Bovenkerkerland,
't Gantsche Legmeir is verdolven;[aant.]
't Klaverveld zonk in de golven
Door den nood om winterbrand.
't Vruchtryk Aalsmeer[aant.] ziet de scheiding
Tusschen Rynland overspoeld;
Rynland, dat den last gevoelt
Van een kostbre waterleiding;
Dat het groote Leidsche Meir[aant.]
In zyn' boezem houd besloten,
Dien wy hier zich zien vergrooten,
Ondanks alle tegenweêr.
Welk een leed is hier te duchten!
Hemel! zulk een nagebuur
Zal gewis, ter kwader uur,
Ons niet dan te dra doen zuchten.

De Ondervinding vreest den slag;
Wenscht dat zy noch mogt aanschouwen
All' de grazige landouwen,
Die zy voor vyf eeuwen zag;
Toen vier Meiren[aant.], niet besloten,
Onbepaald door dyk of sluis,
't Water, met een zacht gedruis,
In den stillen Ystroom goten.
Meiren, die, van 't klaverveld,
Vyf en zestig honderd morgen
Hielden in hun wed verborgen,
Cynsbaar aan hun stroomgeweld.
Voor twee eeuwen kon men 't woeden
Dier vierdubble watermagt
Noch weêrstaan door kunst en kracht:
Maar wie kon den schrik bevroeden,
Toen de Landzaat, wyd en zyd,
Zag zyn vruchtbre beemden zinken,
Alles in één' plas verdrinken,
Vyftig jaren na dien tyd?

Door het water overrompeld,
Baatte hem geen onderstand;
Noch zes duizend morgen land
Wierden in die zee gedompeld.[aant.]
't Was den beemden, laag en dras,
Sints niet mooglyk af te weeren
't Woeden dier veréénde Meiren;
Alles wierd, in 't rond, moeras.
Door de kracht der onweêrwinden
Zag men 't opgeruide Meir,
Als een' wreeden waterbeer,
Woedend, beemd by beemd verslinden.
Eer eene eeuw haar' cirkel sloot,[aant.]
Eeuw vol oorlogswee en zorgen,
Zag men met zesduizend morgen
Weêr den wyden plas vergroot,
Ja, dat ondier onzer dagen
Doet de landen, omgewroet,
Ryzen, dalen met den vloed.[aant.]
'k Zie het noch op de oevers knagen.

'k Zie, zo niet de Hemel 't stuit',
Gindsche dyken weggeslagen;
't Voortgedrongen water jagen,
Met een schrikkelyk geluid,
Over 't weiland, door de veenen.
Dan, dan vliegt, ô Amstelstroom!
't Brullend nat tot aan uw' zoom.[aant.]
Wat gevaar!... Maar zacht! waar henen
Voert ge ons, uitgeveende Plas!
Wek ons geen bekommeringen!
'k Vest myn dichtbespiegelingen
Op dit levend spiegelglas,
Nu de Vloed my wil onthalen
Op een ruisschend stroommuzyk.
Kom, in dees gewenschte wyk,
Blyde Hoop! de vrees bepalen!
Voorzorg, die van yver brand
Om dien landplaag in te dyken,
Schenkt wellicht ons ras de blyken
Hoe zy water maakt tot land;

Land van onwaardeerbaar voordeel
    Voor den nyvren onderzaat.
    Zo geniet' de vryë Staat
Zegen na een dreigend oordeel!
    'k Ben Waardhuizen reeds voorby.[aant.]
Spoei ik vlugger door de baren?
Ja, ik vind, in 't spelevaren,
    Ruimer koelte, en rasser ty.
't Westewindje blaast nu felder,
    Daar de zon 't betrokken zwerk
    Bruin maakt achter Ouderkerk,[aant.]
Dat, in 't vergezicht, zich helder
    Opdoet met de breede kruin
Van zyn' overöuden toren.
't Loopveld zou ons hier bekoren,
    Daar 't, langs woning, hoeve en tuin,
Daar 't, langs vruchtbre klavervelden,
    Strekt naar 't nedrig Amstelveen;[aant.]
    Trok het zwerk niet noordwaards heen,
Zo geen wolken regen spelden.

Hoe bevallig zien wy 't licht
Hier door 't watrig wolkfloers spelen,
Ginds min luisters mededeelen,
Daar de buijen, blaauw en digt,
Zwanger gaan van koele droppen!
Wolken! stort uw dropjes uit,
Over boomen, over kruid,
Over bladen, bloemen, knoppen.
Koelt, ai! koelt den zonnebrand.
Maar men roept om 't zeil te stryken.
Laat ons 't zomervlaagje ontwyken:
'k Stap in Ouderkerk aan land.

De Amstelstroom.
Tweede zang.

De Amstelstroom.
Tweede zang.

Onwaardeerbre hemelzegen,
Die aan alles voedsel schenkt,
Die het dorstig aardryk drenkt!
Zilvren dropjes! zoele regen!
Welk een aangename geur
Ryst uit beemden en valeijen!
All' de hoven, all' de weijen
Pronken met een schooner kleur.
Van de telgjes, van de bladen
Rollen paerels op den grond;
All' de kruidjes in het rond
Zien we in hemelnat zich baden,

Daar de zon het trekt omhoog,
Die, door levend gouden stralen,
Doet de purpren wolken pralen
Met den schoonsten regenboog.
Kleuren, die zo zacht verdwynen
Als bevallig zyn van gloed!
Waterverf! 'k zie in den vloed
Evenschoon u wederschynen.
Nooit, ô vrolyke Amstel! nooit
Toonde gy ons blyder wezen.
Heeft wel ooit Natuur voordezen
U zo sierlyk opgetooid?
Roem der schoone Landgehuchten!
Hartverrukkend Ouderkerk,[aant.]
Dat, in 't engbepaalde perk,
Roemt op land- en watervruchten;
Dat een' halven cirkel trekt
Van gebouwen, tuinen, boomen,
Langs des Amstels groene zoomen,
Die ge altoos tot siersel strekt!

Ouderkerk, van oude dagen
Om uwe oudheid dus genoemd,
En voor eeuwen zelfs beroemd!
Wat geheugen zoud gy dragen,
Zo vernielende Oorlog niet
Uw geschichten had geschonden,
Uw waranden, bosschen, gronden,
Omgewroet tot 's Lands verdriet!
Mooglyk zoud ge ons dan noch melden,
Waar ge, in een belomrend woud,
Hier het Lustslot hebt beschouwd,
Van 's Lands wydberoemde Helden:
Hoe 't, na bitter oorlogswee,
Twist en stryd en ongelukken,
Voor der Graven magt moest bukken;
Afgestaan wierd om de vreê:
Hoe, omringd van hovelingen,
Hier de Graaf, met weidsche pracht,
Dikwerf hield de reigerjagt.
Naar dees vorstlyke oefeningen,

t'Allen tyde hoog geroemd,
Is dat aangenaam plantaadje,
Is dat lommerryk bosschaadje
Mooglyk 't Reigersbosch genoemd.[aant.]
Maar dat Lustslot, ryk van luister,
Hoog van tytel, grootsch van pracht,
Is, met al der Graven magt,
Lang begraven in het duister.
Adelaart! dit vrolyk oord
Kweekt voor ons noch zorg noch kommer;
't Schenkt ons linde- en ypenlommer,
Langs deez' klaverryken boord,
Daar gewiekte zangers zweven,
Die hier dertle toontjes slaan.
Loofpriëelen! wandelpaên!
Schaduwryke en koele dreven!
Hoe voldoet gy onzen lust!
'k Vind een rustplaats, die door 't water,
Met een lachend stroomgeklater,
Door den Amstel word gekust.

Wat gezicht kan ons vermaken!
Zwicht hier de Amstel voor de Vecht?
Neen, wie eere aan hem ontzegt,
Tracht uit nyd zyn' roem te wraken.
Schoon dit oord, ô Adelaart!
Thans geen' oorlog heeft te duchten,
't Moest in vroeger tyden zuchten
Wegens 't alverslindend zwaard.
Toen de Dwinglandy, aan 't woeden,
Alles had in vlam gesteld;
Haarlem deerlyk hield bekneld,[aant.]
Worstlen deed met tegenspoeden;
Wierd door Spanjes legermagt
Schans by schans hier opgeworpen,
En dit puiksieraad der dorpen
Schier ten ondergang gebragt.
Ginds, om 't onheil af te weeren,
Bood, met een getrouwe hand,
Batenborg wel tegenstand;
Maar hy moest de kans zien keeren;

Wys beleid, noch kracht, noch moed,
Kon 't Geweld dien prooi ontrukken;
De afgestreden vest moest bukken,
Zonk in stroomend burgerbloed.
Doch in tweepaar bange jaren
Won allengs de Vryheid veld:
't Wrevelmoedig Spaansch geweld
Was niet meer in krygsgevaren
Onverwinlyk als voorheen.
Hollands vesten, steden, dorpen,
Hadden 't slaafsche juk verworpen;
't Heilloos marteltuig vertreên.
Amsteldam, door koopvaardyë
Reeds beroemd van kust tot kust,
't Zoet der Vryheid onbewust,
Deed noch hulde aan Tyrannyë,
Die en eed en pligt veracht;
Des hield, op 't bevel der Staten,
Eendragt onder de Onderzaten,
Trouw hier aan den Amstel wacht.

Maar toen, by haar Steêgebuuren,
Vryheid! de Amstelstad u zag,[aant.]
Sloot zy straks 't gewenscht verdrag,
Bragt ze u juichend in haar muuren.
Zy begreep hoe hoog eerlang
Haar geluk, door u, zou ryzen,
Vryheid, die wy eer bewyzen!
Dat u nimmer krygswee prang'!
Schenk ons...! Hoe! wat blyde tonen
Lokken hier onze aandagt uit?
Reisvriend! welk een kunstgeluid
Kan het zangkoor herwaarts troonen?
Welk een edle citerzwier
Houd het vee hier zacht gekluisterd!
'k Merk dat zelfs het stroomnat luistert
Naar de klanken dezer lier.
't Windje geeft zich stil gevangen
In de dichte lindeblaên.
Heft men eenen zangstryd aan?
't Schynen beurt- en veldgezangen.

VEENRYK.

‘Hoe lieflyk rees de gouden zon!
Zing met my 't zoet der zomerdagen,
ô Veldman, wiens vernuft noch korts den zangprys won!

VELDMAN.

Hoe lieflyk rees de gouden zon!
Maar kan ze, ô Veenryk! 't leed verjagen?

VEENRYK.

Men denke aan leed noch oorlogswee;
Die onweêrbuijen zyn verdwenen;
Men smaakt weêr 't zoet der rust door 't bly genot der Vreê.

VELDMAN.

Men denke aan leed noch oorlogswee.
Ach! deed de Veepest ons niet weenen!

VEENRYK.

ô Droeve plaag van veld en wei!
Gy wekte, in vyfpaar bange jaren,
In 't weelig Leeuwendaal een deerlyk veldgeschrei.

VELDMAN.

ô Droeve plaag van veld en wei!
'k Zag u om stulp en stalling waren.

VEENRYK.
Een Monster blies gewis venyn,
Een' helschen damp door onze stallen;
Zyn vloektoorts blaakte al 't vee, benaauwd door felle pyn.

VELDMAN.
Een Monster blies gewis venyn;
Dorst al de runders overvallen.

VEENRYK.
Een Monster heeft ons heil benyd,
Verdorf het veld door vuilen waassem.
Geen levenkwekend groen baatte in den lentetyd.

VELDMAN.
Een Monster heeft ons heil benyd,
En doodde 't vee door helschen aassem.

VEENRYK.
Wierd Pan als Godheid hier ontzien,
Gediend met outerplegtigheden,
Wie zou, door 's Wichlaars hand, hem thans geen offer biên.

VELDMAN.
Wierd Pan als Godheid hier ontzien,
Men volgde noch de aloude zeden.

VEENRYK.
Men zag gewis het veldaltaar,
En 't schuldloos hoofd der veege dieren
Met bloemen opgetooid, by 't statig feestgebaar.

VELDMAN.
Men zag gewis het veldaltaar
Ontvonkt door geurige offervieren.

VEENRYK.
Maar feest noch offer baat ons iet,
Dewyl de Godheid, die wy eeren,
Geene offerhande, maar gehoorzaamheid gebied.

VELDMAN.
Maar feest noch offer baat ons iet,
Om 't woedend Monster af te weeren.

VEENRYK.
Het vee vergaat om onze schuld,
Gelyk ons Waarmond duidlyk toonde.
Door weelde tergden wy het Goddelyk geduld.

VELDMAN.
Het vee vergaat om onze schuld,
Dewyl men d' Opperherder hoonde.

VEENRYK.

Men smeek' dan in de landkapel
Dat 's Hemels gunst en mededoogen
Zich over 't vee erberm', 't verslindend' Ondier vell'.

VELDMAN.

Men smeek' dan in de landkapel
Om milden zegen uit den hoogen.

VEENRYK.

Die zegen daale op vee en veld!
Doe ons by vee en velden leven!
Zo word' de gouden tyd in Amstelland hersteld!

VELDMAN.

Die zegen daale op vee en veld,
Om ons, na rampspoed, heil te geven!

VEENRYK.

Eer vloeije de Amstel naar den Drecht,
De zon zal eer naar 't oost zich keeren,
Eer aan de Algoedheid worde een dankbaar hart ontzegt!

VELDMAN.

Eer vloeije de Amstel naar den Drecht,
Eer wy het hoogst Bestier onteeren!'

Vruchtbaar weiland! klaverveld!
Veldtapyt van malsche kruidjes,
Daar men onder duizend spruitjes
Duizend boterbloempjes telt!
Ruime aartsouderlyke woning,
Die het leven rust bereid;
Daar de Vergenoegzaamheid
Roemt op heusche pligtbetoning!
Juich, ô blydschapkwekend oord!
Zangkunst, die dees veldelingen
Noopt, ja minzaam dwingt tot zingen!
Gy, gy hebt myn ziel bekoord.
't Zangrig heir der Cherubynen
Leerde in 's aardryks blydsten nacht,
By der veldelingen wacht,
U den galm der Serafynen.
Dit betoovrend kunstgeluid,
Deze trippelende wyzen,
Die noch uit uw snaaren ryzen,
Lokken 't hart ten boezem uit.

Wie zou 't leven hier niet lusten?
Hemel! is de gouden tyd
Dan alleen aan 't veld gewyd?
Waar is 't veiliger te rusten?
Laat my weêr, ô Adelaart!
Nu geen zorgen ons omringen,
Ouderkerks geschichten zingen;
Zulk een Landjuweel is 't waard.
Neen, de vreugd van uw gehuchten,
Uwe stilte, ô vrolyk Oord!
Wierd ligt door 't verhaal gestoord,
Daar geen ramp u thans doet zuchten.
Tweedragt vlied uw wandelpaên, aant.
Sints ze, in 't kleed der Trouw gedoken,
Vruchtloos, met haar helsche spooken,
Eendragt stout dorst tegenstaan.
't Monster, dat 's Lands wyze Staten,
En, door de eigen listigheid,
Tweeden Willem had misleid,
Dacht de rust der onderzaten

Door hun Hoofd en Toeverlaat
Te ondermynen, te onderdrukken.
De Almagt deed uw list mislukken,
Tweedragt! Pest van volk en staat!
Ondier! zwicht. Vlied Amstels boorden.
Vlied dit vry Gemeenebest.
Schuw, schuw eeuwig dit Gewest;
Plaag, ontrust de onzalige oorden.
't Aangenaamste vergezicht
Wenkt ons naar die gindsche dreven.
Hof by hof schenkt hier voor 't leven
Moes en kruid, daar 't ooft voor zwicht.
'k Zie de noeste hovenieren
't Groen in teenen korfjes laên,
Of het onkruid gadeslaan.
'k Zie de losse rankjes zwieren,
Ondersteund door rys of staak.
Zou het bloeisel van de boonen,
Door zyn' geur, den reuk niet tronen
Tot een streelend tuinvermaak?

't Peulgewas, hier ryk geladen,
Dringt byna zyn dopjes uit.
Daar schakeert zich 't voedzaam kruid,
't Zy met bloempjes, 't zy met bladen,
Tot een sierlyk landtapyt.
Hoe verschillen hier de geuren!
Veel verscheidenheid van kleuren
Trekt onze oogen wyd en zyd.
In dees lommerryke lanen
Heerscht de stilte en eenzaamheid.
Waar, waar word ik heen geleid?
De ydle Vrees zou hier ligt wanen
Dat zy 't zwervend geestendom,
Wondre spooken, nare schimmen,
Uit het duister ryk zag klimmen;
Mooglyk zag zy bevende om.
Maar deze eenzaamheid is veilig.
't Somber veld schetst, waar ik ga,
My 't belommerd Machpela,[aant.]
Eertyds Jacobs Nakroost heilig.

't Kroost van vader Abraham
Vind, na al zyn ommezwerven,
Hier een rustplaats na het sterven;
Rustplaats by geslachte en stam.
Schoon in 't marmren grafgesteente
Veeler naam of grootheid blyk',
Dood en graf kent arm noch ryk;
't Zand dekt beider koud gebeente.
Bittre droefheid, rouwgeklag
Van een' rei bedrukte magen,
Deed geen sterfuur ooit vertragen;
Rekte niemants jongsten dag.
'k Zie de vale wilgelooten
Hier voor lykcipres voldoen.
'k Zie, met donkerlomrig groen,
't Wyde veld rondöm besloten.
Zo plagt ook, in vroeger tyd,
By de dappre Batavieren,
't Groen de stille wyk te sieren,
Aan der dooden rust gewyd.

Bloedverwant en rouwgenooden
Dekten met geen' marmren steen,
Maar, by klagten en geween,
't Ruime graf met groene zooden.
't Bygeloof, hoe trots door waan,
Blind in yver, snood van zeden,
Had natuur noch niet vertreden;
Had, schynheilig, niet bestaan
Rondöm bedehuis en kerken,
Ja, in kerk en bedehuis,
Graf by graf, en kluis by kluis,
Als iets heiligs af te perken,
Zulk een aaklig hof van eer
Voor den wreeden Dood te stichten;
Hem een' zetel op te richten.
Huichlares! kniel, kniel vry neêr.
Kus, by uw geklag, de graven.
Dat een stroom van tranen vloeij',
't Levenloos arduin besproeij':
'k Zie hoe gy naar de offergaven

Reeds begeerige oogen slaat,
Die veel meer 't wellustig leven
Dan den dooden voordeel geven
In hunn' afgescheiden staat.
Vruchtbre Stamboom der Hebreeuwen!
Hieuw de Aartsrechter, tot uw straf,
Uwe kruin, uw siersel af;
De oude Tronk verduurt noch de eeuwen....
Talryk Volk! het Heilgeloof
Zal u tot de Hoop der Vadren,
Door die Hoop tot God doen nadren.
Wie u ooit met smaad verschoof,
Gy zult uit uwe asch herleven:
In Gods dierbre gunst hersteld,
Zult ge, als een gezegend veld,
Dubbel rype vruchten geven.
Reisvriend! 'k zie, aan allen kant,
't Volk, verbaasd, de handen reppen.
Hoe! begint de klok te kleppen?
Ach! ik hoor de noodkreet ‘brand!’

'k Zie den veldbode afgezonden,
Aan den trouwen nagebuur,
Om ontzet, terwyl door 't vuur
Schuur en stalling word verslonden.
Zyn gelaat, verbleekt door schrik,
Kan ons zyne ontroering melden.
Alles bied, in dorp en velden,
Bystand in een oogenblik.
't Werktuig, dat geheele plassen
Inzwelgt in zyn houten kluis,
En daarin, door pomp en buis,
't Water telkens aan doet wassen;
Verder voortstuwt, perssend voert
Door een' reeks van ledren slangen,
(Als door zo veel watergangen
De een aan d'ander vastgesnoerd,)
Om 't met kracht omhoog te dringen;
't Werktuig, dat den felsten gloed,
Door een' opgepersten vloed,
Dus in 't woeden kan bedwingen;

Hollands wondre waterspuit[aant.]
Voert men, over dyk en landen,
Derwaarts met gezwinde handen.
Zo word haast de vlam gestuit.
Gy, die immer 't hart dorst stellen
Op een' ryken overvloed;
Die, door winst van waerelds goed,
U een' heilstaat dorst voorspellen,
Arme Gierigaart! hoe hoog
Gy uw schatten moogt waardeeren,
Ach! mogt zulk een schade u leeren
Dat de rykdom u bedroog!
Maar 't Gerucht, dat, ras in 't snellen,
Ons reeds meld hoe 't blakend vuur
Is gebluscht ter goeder uur,
Moet ons 't siddrend hart herstellen.
'k Hoor het dertelkabblend nat
Van den breeden Amstel ruisschen,
Daar het, onder 't schuimend bruisschen,
't Achtbaar Kerkgebouw bespat.

't Woest geweld der onweêrwinden
Sloeg zyn spits ten muurtransse af.[aant.]
Torenspits! gy moest uw graf
In 't beroerde stroomnat vinden.
Schoon ge, ô Kerk! met nieuw sieraad,
Weêr het hoofd om hoog moogt heffen,
Doet uw bouwörde ons beseffen
De oudheid van uw' naam en staat.
Maar aan wien ge uw breede muuren,
Choor en pylers zyt verpligt;
Wie uw toren hebb' gesticht;
Gy moogt noch den tyd verduuren,
Schoon gy rampen door moest staan,
Schoon, door 't worstlen met de golven,
Nieuwerkerk reeds is bedolven,[aant.]
In het Meir moest ondergaan.
Godsvrucht, die u koos ten tempel,
Zingt, verlost van helschen dwang,
In uw choor haar feestgezang.
Waarheid waakt thans aan uw' drempel.

Hemelwysheid slaat het oog
Op de heilörakelblaêren;
Troont, voor deugdgezinde scharen,
's Hoogsten zegen van omhoog.
Eeuwigblyde Serafynen!
Daalt, langs hemellichte paên!
Heft, heft hier uw choorlied aan.
Leert ons, vlugge Cherubynen!
Door uw' yver opgewekt,
Hier, op blyde hemelwyzen,
Hier op aard' de Algoedheid pryzen;
Die gy tot een troonwacht strekt.

De Amstelstroom.
Derde zang.

De Amstelstroom.
Derde zang.

'k **D**ryf langs uw kristallen paden,
Langs het vlak uws zilvren vloeds
Met myn vlotte waterkoets;
'k Mag op nieuw myn oog verzaden,
Lieflykvloeijende Amstelstroom!
In verrukkende gezichten.
Puiksieraden voor myn dichten.
'k Vier myn' geest den vryën toom....
Maar wat mag myn' spoed vertragen?
Zien wy 't jacht rondöm bezet?
Stroomgewoel, dat ons belet!
Wien gy immer mogt mishagen,

Wien gy, door uw bezigheên,
Door een' drom belemmeringen
Immer tot verzuim mogt dwingen;
Ik vertoef hier wel te vreên,
Daar ge ons streelt door 't welig leven,
En den dartelenden zwier,
Dien gy geeft aan myn Rivier.
'k Zie hier schepen wenden, zweven,
Wyken, nadren, naar de wind
Luchtig zeil en fok doet zwellen;
'k Zie hen ryzen, 'k zie hen hellen;
En, nu meer, dan min gezwind,
Snellen door de dunne baren.
Gindsche kiel dryft, zwaar gelaên,
Met de golfjes stadwaards aan.
Deze sleept de rykste waren
Van het Y naar Ryn of Maas,
Zelfs tot daar die breede vlieten
Van het steil gebergte schieten
Met een woedend stroomgeraas.

Hoe veel goedren, hoe veel schatten,
Zelfs van Indiaan en Moor,
Voert men langs dit waterspoor,
't Welk deez' rykdom naauw' kan vatten,
Eertyds door de zon ontmoet,
Daar zy 't morgenlicht doet klimmen,
Of de vochtige avondkimmen
Siert met haren rozengloed!
'k Zie van verr' de trekschuit spoeijen
Herwaards aan, door 't schuimend nat;
't Willig ros, langs 't enge pad,
Aan die stroomvracht zich vermoeijen,
Daar het zwoegt en hygt en zweet.
Hoor hoe vrolyk door den jongen
Lustig, rustig word gezongen,
Schoon hy maat noch klanken weet.
Welk een vlottend stroomgevaarte
Doet men ginds, met tragen spoed,
Nadren door den breeden vloed?
Hoe! wat vaartuig! word de zwaarte

Van dien opperlast betrouwd
Aan deeze Aak, die, langs de stroomen
Als een berg schynt op te komen?
Ja, de Ervaarnis wist het hout
Kunstig, hecht aanéén te binden;
Bouwde zelf den vlakken boôm,
Die het vaartuig op den stroom
Doet een' vlugger voortgang vinden.
Arbeid vorme, aan Vecht en Ryn,
Zachte klei tot harde steenen;
Winzucht voert die Ywaards heenen,
Daar zy Bouwkunst welkom zyn.
'k Zie thans 't landvolk stadwaards streven,
Dat den nyvren nagebuur
Milden voorraad, t'aller uur,
Aanvoert voor 't behoeftig leven.
't Weiland schenk' hier melk en room,
'k Zie die yllings afgezonden:
Schuit by schuit, aanéén gebonden,
Vormen vlotten langs den stroom.

Als een zwerm van noeste byën
   Woelt hier alles onder een.
   Maar, ô Adelaart! waar heen
Stiert gy 't jacht? Van alle zyên
   Hooren we een verward geluid
Klinken over hof en velden.
Reisvriend! zou 't ons rampspoed melden?
   Zien wy 't stroomkristal gestuit?
Neen: een vlot van eikeboomen,
   Daar het afdryft met den vloed,
   Doet, door lengte en tragen spoed,
Ieder reisbelemmring schroomen.
   Wien 't bekommer', 'k zie hoe gy
Ons dien maalstroom weet te ontrukken;
't Mag ons door uw vlyt gelukken,
   Palinuur! weêr vry en bly,
Onbelemmerd, opgetogen,
   Op gebouwen, hof en laan,
   Wyd en zyd het oog te slaan.
Uw betoverend vermogen

Houd, ô Amstel! my geboeid,
Nu, door d' adem uwer winden,
Wy weêr vluggen voortgang vinden,
Daar ge al dartlende om ons vloeit.
Welk een reeks van tuinen, hoven,
Ryst langs uwen groenen boord!
't Voegt ons, door uw schoon bekoord,
Karssenhof![aant.] u't eerst te loven.
't Luchtig speelhuis, trots gesticht
Aan uw' zoom, in schaêuw der linden,
Moge in bouwkunst weêrgaê vinden,
Niet in schoonheid van gezicht.
Lusthof! kon het u behagen
Dat door Zeevaart, dwars door 't ys,
Waterman de waterprys
Wierd al juichende opgedragen;
De Amstel eerde, keer op keer,
In zyn monstermoorders, helden,
Die van ys- en watervelden,
Schatten oogsten voor hunn' Heer.

Welk een pracht, wat bouwsieraadje
   Lacht in Oostermeer ons aan,
   Daar het ryst uit bosch en laan!
Maar wat aangenaam plantaadje
   Draagt hier van natuur en kunst
Zo veel luisterryke teeknen?
Zeker, zo we ons niet misreeknen,
   Heeft een zonderlinge gunst....
Hoe! 't is Zonnestein: geen wonder,
   Dichtkunst! 't is uw heiligdom.
   Gy, den Hofheer wellekom,
Zweeft door 't loof, en schuilt 'er onder.
   Gy, die zyn bescherming roemt,
Hebt dees perken, gaarden, dalen,
Dit priëel der nachtegalen,
   Zingend, Zonnestein genoemd.
Westerämstel! schoon uw luister,
   Schoon uw naam myn dichtlust wekt,
   De Amstel, die myn oog thans trekt,
Boeit myn' geest met sterker kluister,

Nu hy zynen loop hier kromt,
't Welig nat doet zachter bruisschen.
'k Hoor het windje flaauwer ruisschen,
Dat ons fladdrend tegenkomt.
Maar door 't wenden, door 't laveeren
Vordren we echter op den togt,
Ondanks tegenwind en bogt.
Kan beleid verhindring keeren,
Wysheid doet het vroom gemoed,
Op den vloed van 't rustloos leven,
Moedig naar zyn heilkoers streven,
Vordren zelfs in tegenspoed.
Doch met welk een' gouden luister
Siert de zon het groene veld,
Daar zy reeds ter westkim snelt;
De avond reeds zyn somber duister
Langzaam spreid door hof en laan!
Tulpenburg! ô lustryk Eden!
Lach ons met uw lieflykheden,
Lach ons met uw siersels aan.

Doe uw watervallen schaatren:
   Doe het nederstortend nat,
   't Welk uit duizend adren spat,
In uw grootsche grotten klaatren,
   Langs den wand van paerlemoêr:
Doe de kristallynen stralen
Van 't fonteinnat ryzen, dalen,
   Dartlen op den marmren vloer.
'k Zal.... Wat hooren we? uw plantaadje
   Wedergalmt van rouwgerucht.
   Ach! hoe zwerft hier zucht op zucht
In en om uw lustbosschaadje!
   Doet ge ons thans, voor feestgeschal,
Klanken, die uwe echo stooren,
Niet dan jammerklagten hooren?
   Ach! hier vloeit geen waterval,
Maar een zilte stroom van tranen.
   Mogt, door Frizoos gunst bestraald,
   Dien gy juichend hebt onthaald,
Mogt gy, in uw grootsche lanen,

Noch uw' gryzen Hofheer zien;
't Uitgestrekt verlangen boeten;
Neêrlands Hoop en Redder groeten!
Mogt gy noch hem hulde biên!
Maar, helaas! die blyde dagen
Ziet ge, ô Lusthof! nimmer weêr;
Zucht, ja zucht ook om uw' Heer.
Beider dood noope u tot klagen.
Landpaleis! nu zal voortaan
Frizo geen kunstminnende oogen
Op uw prachtige eerebogen,
Op uw hofsieraden slaan.
Koopvaardy zal, vol verlangen,
Door zyn zorg en trouw bekoord,
Nimmer hem aan Amstels boord
Als haar' toevlucht weêr ontfangen.
Ween om hem, Gemeenebest!
Die met wysheid u bestierde,
U met vredeölyven sierde;
Die uw' eertroon heeft gevest.

Help me, ô Reisvriend! in dees smarte,
   Help my klagen, Adelaart!
   Is uw Vaderland u waard,
Dat zyn leed u ga ter harte!
   Zou.... Maar hoe! ô Reisgenoot!
Waar, waar zyn we?.... ô Groene boomen!
Lusthof! Amstel, roem der stroomen!
   Niets, helaas! niets stuit den dood.
Zo ziet ge ook de schoone kruinen
   Van het luisterryk gebloemt',
   Naar welks naam gy zyt genoemd,
Tulpenburg! in uwe tuinen
   Somtyds door het stormgeweld
Zonder luister nederhangen,
Of, geslagen van hun stangen,
   Nevens 't lage kruid geveld.
Maar wy zyn reeds onder 't klagen
   't Vrolyk Buitenzorg voorby;
   't Siert des Amstels Oosterzy',
't Siert den Stroom met jonge hagen.

Deze zuil, ô Adelaart!
Mag den weetlust billyk wekken,[aant.]
Doet ons 't recht der Stad ontdekken,
Recht, die bouwpracht dubbel waard.
De Amstelstad, in eer verheven
Door haar' handel, deugd en vlyt,
Heeft dees spits haar magt gewyd,
Magt, door Vorsten haar gegeven;
Hieröp weert ze, een myl in 't rond
Van haare uitgestrekte vesten,
Roovers, moorders, stedepesten;
Bant hen verder dan den grond,
Daar zy 't stadsgebied doet blyken.
Waar verdrukte Onnozelheid
Rust en schuilplaats is bereid,
Moet de wreevle boosheid wyken.
'k Zing nu, minzame Adelaart!
Wie het Landrecht hier verdedigt,
Dat nooit strafloos word beledigd,
Steeds beschermd door 't heilig zwaard.

Amstelland, dat met zyn velden
Holland glorieryk vergroot,
Mag, ô brave Reisgenoot!
Van de Poll als schutsheer melden.
Hy, verkoren door den Raad
Van 's Lands wyze en achtbre Staten,
Strekt, tot nut van de onderzaten,
't Recht ten trouwen toeverlaat.
't Recht, by zyn bescherming veilig,
Is, waar hy in Amstelland
Als Bailjuw de vierschaar spant,
By den braven Landzaat heilig.
Noordwaards moog' men, tegen 't Y,
't Ruim gebied met dyken sterken;
Utrecht zuidwaards dat beperken;
Dat in 't oost' zyn Landvoogdy
Ginds aan Weesp en Bylmerlanden,
En aan Muidens Rechtban stuit';
Dat die in het westen sluit'
Tegen Rynlands klaverranden;[aant.]

Zyne oprechtheid, hoog geschat,
Blyft by zyne steêgenooten,
In den omtrek niet besloten
Die zyn Rechtvoogdy bevat.
De Amstelstad, de kroon der steden,
Stelt haar aanzien en gezag
Hier in d' aangenaamsten dag;
Amstels Ambagtsheerlykheden,
Thans het wettig eigendom
Van haar hooggeroemd vermogen,[aant.]
Slaan gelukbegerige oogen
Op haar Schutsvrouw van rondöm.
Ouderkerk, haar opgedragen,
Diemen[aant.], 't loofryk Amstelveen,
Met de Hoofdstad lotgemeen,
Smaken 't zoet der blydste dagen
Die de dierbre Vryheid schenkt.
Vreemd van oorlogswee en kommer,
Schuilende in olyvenlommer,
Word geen landrust hier gekrenkt.

Mooglyk is die Lustplantaadje
Daarom Rozenburg genoemd.
Burg! strek d' Amstel, die u roemt,
Lang een aangenaam sieraadje.
't Lust my Amstels Heemraadschap,[aant.]
Dat het woedend nat kan dwingen,
U, ô Kunstvriend! toe te zingen.
't Steeg in eer, van trap tot trap.
Amstelveen schouw' kade en dyken
In zyn engbepaald gebied;
't Voert den waterteugel niet;
't Moet in magt en aanzien wyken.
Amstelland, dat glorie draagt
Op zyn stoute waterweering,
Zou wel ras, by zorgöntbeering,
Zwichten, door al 't nat belaagd.
't Heemraadschap hoed dees valeijen.
Van de Poll, als Dykgraaf, hoed,
Tegen stormgeweld en vloed,
Dyken, dammen, kaden, weijen;

Schouwt alöm de waterpaên;
Tweemaal veertig molenraders
Vullen duizend kronklende aders,
Door 't gestadig ommegaan.
De Amstel komt, met snelle baren,
Met een woelend stroomgedruis,
Bruisschend door verlaat en sluis,
't Y in 't scheepryk wed gevaren.
Ginds ontfangt de Zuiderzee
D'ouden Diem met zacht geklater;
Voert het Ypeslooter water
Schuimend by het ebben meê.
Hieröm eeren buur en vrinden
Amstels waterheerschappy,
By wier achtbre stroomvoogdy
Ieder toevlucht poogt te vinden.
Holland, Utrecht, die welëer
Beemd by beemd en klavervelden
Onder haar bescherming stelden,
Buigen noch voor haar zich neêr.

Dus stapt ze over perk en scheiding,
    Tot behoud van 't algemeen,
    By haar jaarlyks opzicht, heen,
In 't bestier der kostbre leiding.
    Zongen we u, ô Reisgenoot!
Welk een' kring, wat ommetrekken
Zy door hare zorg moet dekken,
    't Perk waar' voor myn' zang te groot.
't Licht, doet noch de westkim blozen,
    Daar de dagtoorts, thans gedaald,
    Dunne wolkjes flaauw bemaalt
Met een' gloed van goud en rozen.
    Zinkt ge, ô Zon! uit ons gezicht,
Andre volken zien u klimmen,
Daar gy, uit onze avondkimmen,
    Voor haar daagt met vrolyk licht;
Ryst, op 't wyken uwer glanssen,
    In het oost de donkre nacht,
    Met de schoonste morgenpracht
Siert ge eerlang de hemeltranssen.

Westewindje! schuilt gy hier?
Oostrust! houd gy 't hier gevangen?
Blyft het in uw takjes hangen?
't Kust geboomte noch Rivier.
Strandvliet, dat wy hier zien pralen!
'k Nader thans uw' oever niet;
't Schynt uw naam my dat verbied:
'k Zie Natuur iet schooners malen,
Daar de kronkelende Stroom,
Tot een' halven kring gebogen,
Ons gezicht houd opgetogen;
Zacht ons kluistert aan zyn' zoom.
Dat hy vry ons traag doe spoeijen:
Kem uw golfjes spiegelglad,
Amstel! mooglyk doet uw nat
Ook myn vaerzen gladder vloeijen,
Om thans, aan uw' stillen boord,
Langs dit vreedzaam spoor te zingen
Welk een Burg de Zee kan dwingen,[aant.]
Haar kan weeren uit dit oord.

't Golvend spoor der Zeevaardyë,
    't Ruime wed, de Zuiderzee,
    Ziet, aan dees gewenschte reê,
De eindpaal van haar heerschappyë.
    Voorzorg-zelf, die gindschen dyk
Tegen 't zeegeweld geheiligd,
Twee paar eeuwen heeft beveiligd,
    Waakt noch voor dees stille wyk.
Onlangs zag zy de achtbre Leden
    Van dit Heemraadschap vergaêrd;
    Van de Poll, deez' eertrap waard,
Hier ook de eerste plaats bekleden:
    ‘'t Voegt u, (sprak ze,) ô achtbre Stoet!
Thans, ter goeder uur, de trappen
Van uw' zetel op te stappen,
    Grootsch gesticht aan dezen vloed.
'k Heb noch, als voorheen, 't vermogen
    Op uw hart en in uw' raad.
    Zeeburgs sterkte en schoone staat
Trekk' thans uw zorgvuldige oogen.

'k Zag, in overöuden tyd,
Tegen 't worstlen, tegen 't woeden
Van de tuimelende vloeden,
U een' lagen dyk gewyd.
'k Deed, nadat, met felle baren,
't Stormen van den Oceäan
Vormde een holler waterbaan,
Dien verbeetren en verzwaren;
Tegen 't groeijend zeegeweld
Met een' houten wal versterken,
Die, met rys- en aarden werken,
Wierd in uw bewint gesteld.
Hoe onwrikbaar gy die keurde,
Vierwerf zaagt gy, dat de zee,
Vreeslyk woedende op dees reê,
Sterken wal en plating scheurde,
Dat zy 't vruchtbaar Amstelland
In een' zilten plas misvormde.
Maar, hoe fel het immer stormde,
Nu, nu houd de Zeeburg stand.

Ja de vreeslykste aller plagen,
    't Zeegewormte, rand voortaan
    Houten wal noch bolwerk aan;
't Zal noch paal noch gording knaagen,
    Nu, langs de oevers van dit oord,
Zwaare keijen 't water weeren;
Stormgeweld en branding keeren,
    Op een' hegtgevormden boord.
Mooglyk dat de nageslachten
    Zulk een' breeden steenen rand
    In dit laag en steenloos land
Als iets vreemds, iets wonders achten.
    't Strekke, ô achtbre Stoet! ten blyk
Van uw wysheid, van 't vermogen
Uwer vlyt. Maar sla uwe oogen
    Op den thans vernieuwden dyk.
Stem, 't gemeen ten nutt', tot hooging'.
    Voorzorg zwygt; en elk, voldaan,
    Bied haar schat en bystand aan;
Roemt haar roemenswaarde poging.

Vloei, ô Amstelstroom! gerust
Langs uw klaverryke randen;
't Heemraadschap bewaakt de stranden,
Nyvre Voorzorg uwe kust!
Vloei, met dartelende baren,
Door geen zeegeweld gestoord!
Vloei, zo u myn' zang bekoort,
Op het klinken myner snaren!
Spiegelgladde Waterbaan!
Strek, in 't rust- en loofryk duister,
Lang ten spiegel aan den luister
Van de zilverblanke Maan,
Die, door haar geleende glanssen,
't Aardryk aan den nacht onttrekt;
Die ons thans een zon verstrekt
Aan de donkerblaauwe transsen.
Hoe bevallig heeft Natuur
Zich ter zachte rust begeven!
't Is of de aderslag van 't leven,
In dit onrustdovend uur,

Stilstaat in zyn wondre werking.
   Hoe! is de aarde een tranendal?
   Waar is ramp, waar ongeval?
Rust! gy strekt tot krachtversterking.
   Welk een stilte heerscht in 't rond!
Maar wy zien uit loof en hagen
Hofsieraad en bouwpracht dagen.
   ‘Dagen’! 't Is de Morgenstond.
‘Stond’! Wat galm! wie of myn klanken
   Nabootst, ginds in 't somber groen?
   Zanger! wilt ge uw' lust voldoen,
Zing, ik zal met zang u danken.
   ‘Danken’! Hoe! ik word misleid.
De Echo schuilt in bosch en boomen
Aan dees lommerryke zoomen;
   Dartelt in deze eenzaamheid.
Morgenstond! ô Lustplantaadje!
   Siert gy d' Amstel, sier myn dicht.
   Pronk, gelyk het morgenlicht,
Dag op dag met nieuw sieraadje!

Maar wat is de vreugd gegrond
Van de oprechte ziel, die tevens
Met den avondstond des levens
Juicht om 's Hemels morgenstond.
't Voegt ons thans den togt te staken;
Reinheldins gulhartigheid
Heeft een rustplaats ons bereid,
Daar haar' Hof ons kan vermaken.
Morgenstond! ô Hof der Rust!
't Lust ons in uw loof te duiken;
't Lust ons de oogen hier te luiken,
Door uw stilte in slaap gesust.

De Amstelstroom.
Vierde zang.

De Amstelstroom.
Vierde zang.

Welkom, schoone morgenstralen!
Welkom, heldre dageraad,
Die, met rozen op 't gelaat,
Alles bly doet ademhalen!
Rys, alkoesterende Zon!
Uit bepurperde ochtendkimmen.
Zien we in vollen glans u klimmen
Uit de blozende oosterbron?
Ja, het floers der wolkgordynen
Dooft uw' hemelluister niet;
't Stuit geen stralen die gy schiet,
Daar de sterren voor verdwynen.

Wekt gy 't zachtgevederd choor?
Streef, op duizend schelle wyzen,
Die thans, met uw ryzen, ryzen,
Langs het steile hemelspoor.
Koesteres van veld en akker!
Wekt gy uit den sombren slaap
Bosschen, weiden, vee en knaap?
Maak myn dichtgedachten wakker.
De Amstel nood my weêr te feest,
By het ruisschen zyner baren.
'k Span, ô Reinheldin! myn snaren,
'k Zing uw' Hof met blyden geest;
Daar gy, 't stadsgewoel ontweken,
In uw' hoogbejaarden stand,
Rust en lust vind op het land.
Lusthof, die vermaak kunt kweken!
Doe haar' Zoon, die gy verheugd,
Doe haar' Eerryk dan ontwaken.
Reinhart! 'k voel myn' zanglust blaken;
Wek uw Zedelief, uw vreugd.

Mooglyk zullen met myn snaren,
   Daar de blyde morgenstond
   Pronkt met rozen om den mond,
Zich haar zuivre tonen paren.
   Hoe! word reeds myn wensch voldaan?
Komt my Reinheldin ontmoeten?
Ja; myn Gastheer komt my groeten;
   't Minzaamst Echtpaar lacht ons aan.
Adelaart! nooit zyn myne oogen
   Uit een' blyder slaap ontwaakt;
   Nooit wierd meer myn geest vermaakt,
Nooit door vreemder droom bedrogen.
   Eerryk! schielyk had de rust,
Die onze afgematte zinnen
Doorgaans ligtlyk kan verwinnen,
   My deez' nacht in slaap gesust.
'k Wierd, bekommerd van gedachten,
   Langs een' naren weg gevoerd;
   Daar de lucht, door storm ontroerd,
Een' van de akeligste nachten

Vormde voor myn scheemrend oog.
Na langduurend ommedwalen
Heft, by 't licht der bliksemstralen,
Zich een aadlyk slot omhoog.
Langs een voetpad voortgetreden,
Merk ik, dat alom in 't rond
Zware boomen, uit den grond
Neêrgestort, myn wankle schreden
Doolen doen in 't somber veld.
'k Hoor de ravens, gieren, uilen,
Schriklyk krassen, gillen, huilen,
Daar de vrees myn' geest ontstelt.
'k Zie een gragt, en steile wallen;
En, by al die yslykheên,
Puin en brokken hout, door één,
By en om my neêrgevallen.
Op het davren van den wind,
Die my ongeval doet duchten,
Hoor ik diep en droevig zuchten,
Schoon zich niemand by my vind.

Midden door die donkre naarheid,
Dwars door zulk een haatlyk oord,
Spoei ik, schoon belemmerd, voort,
Tot een onverwagte klaarheid
My verrast, myne oogen trekt;
't Licht, zo lang in 't loof verscholen,
Houd zich daar niet meer verholen;
Nu 't een' Held aan my ontdekt.
't Blinkt gelyk een kroon van vonken
Om zyn hoofd en trots helmet.
Hy, met brein en bloed besmet,
In het harnas fier geklonken;
Hy, terwyl zyn vuist het staal,
't Schittrend wraakzwaard houd benepen,
Schynt het woest geweld te slepen
In geduchte zegepraal.
‘Vlie; ontwyk deze aaklige oorden;
Schuw, (dus speekt hy,) Amstels erf.
Kom, volg Gysbrecht[aant.]. Vlie, of sterf.
Amstel! ach! 'k ontwyk uw boorden.

'k Moet u dan, ô Amsteldam!
't Vuur en 't staal ten prooije laten.
Gy, trouwhartige onderzaten
Van myn' adelyken stam![aant.]
Zult ten roof van Holland strekken.[aant.]
Kon ik u der dwinglandy',
U der wreedste hierarchy',
Utrechts wrok en magt onttrekken![aant.]
Neen. In 't herderlyk gewaad
Is een wreevle wolf gedoken,
Die, door moordlust fel ontstoken,
Kooi en kudde snood verraad.
'k Zie u thans in my herleven,
Egbert![aant.] daar u Godefried
Uit uw recht en goedren stiet.
Gysbrecht! Staatzucht deed u beven,
Toen gy Ada by moest staan.[aant.]
's Bisschops winzucht sloot verbonden.
Ach! uw trouw verwoestte uw gronden,
Deed uw slot door 't vuur vergaan.

Styft gy Ottoos staatsbelangen
Tegen Koeverde in den stryd;[aant.]
Zie, daar ge om een' ander lyd,
Doodlyk u gewond, gevangen.
Grootvaêr! 't baat uw kindren niet.
Utrecht moge uw' bystand roemen,
Uwe magt zyn schatkist noemen,
't Ziet uw grootheid met verdriet.
't Moge u Weesp en Muiden schenken;[aant.]
't Schenke u recht op Amstelland,[aant.]
U wellicht te duur verpand;
't Kreunt zich niet uw recht te krenken.
Ja, met onverdraagbren hoon
Durft het uw geslacht ontëeren,
Stout van zynen zetel weren.[aant.]
Ja, het schroomt niet my, uw' Zoon,
Die het wraakzwaard had gegrepen,
Aan het heilig recht gewyd,
My, verwonnen in den stryd,
Smaadlyk in triomf te slepen.

Bisschop Henrik durft uw bloed,
My, en dappren Woerden tergen;
Ons een slaafsche boete vergen,[aant.]
Die zyn trotsheid schaars voldoet.
Maar ik heb myn leed gewroken,[aant.]
Sloeg, door 't muitend Kenmerland,
't Sticht, onzacht verrast, aan band;
'k Heb zyn sloten afgebroken.
Vreeland, my ten trots gesticht,[aant.]
Strekte een' teugel in myn handen,
Sints myn haters 't my verpanden,[aant.]
Hollands magt ten tegenwigt.
Floris! Hoofd der aartstyrannen!
Hebt gy 't woedend my ontrukt?[aant.]
Doet gy 't Sticht, voor u gebukt,[aant.]
My, door u geboeid, noch bannen?
Durft de lafste Mytervoogd
't Recht, om uwe roofzucht, krenken?[aant.]
Durft hy u myn goedren schenken,
Daar gy-zelf hem in bedroogt?[aant.]

Dwing, Tyran! om my te slaken,
Dwing my 't al u af te staan;[aant.]
Bie my iet ter leen weêr aan;[aant.]
Waant ge u dus een' vriend te maken?[aant.]
Gysbrechts edel heldenbloed,
Amstels rechtgeäarde Looten
Zyn nooit ongestraft verstooten
Uit hun erfrecht, uit hun goed.
'k Heb nooit gunst u afgebedeld,[aant.]
'k Heb die zelfs veracht, gehaat;
Gunst, die, d' adeldom ten smaad,
Boeren om hunn' schat verëdeld.[aant.]
Wrokkend England! Eduard!
Kuik! hebt ge ons in woede ontstoken;[aant.]
'k Heb met Woerden u gewroken;
Velzen trof den Graaf in 't hart.[aant.]
Ja, hy ware u toegezonden,
Van de Vecht u toegevoerd;
Maar 't verbysterd graauw, beroerd,
Schreeuwde wraak uit duizend monden.

Vryheid! 't waar' slechts tyd gespild,
Meer te zorgen voor zyn leven;
U ten offer moest hy sneven;
't Noodlot heeft het dus gewild.
'k Juich, de Dwingland is doorstoken.
Velzen! Woerden! Vlie, of sterf.
Amstels uitgeplonderd erf!
'k Wyk, maar wyk niet ongewroken.
'k Wyk, maar 't late Nageslacht
Zal myn' naam met eerbied noemen;
Myne zucht tot vryheid roemen.
Amstelstroom! word gy veracht,
Haast zal 't gantsch heelal u eeren.
Roemt u ooit de Poëzy,
Nimmer zal uw Stad in my,
Als haar' Stichter, roem ontbeeren!'
Gysbregt zweeg hier. Op die taal
Scheurde, dacht my, 't aaklig duister.
'k Zag den dag in vollen luister.
'k Zag den Held, in zegepraal,

Onderschraagd door arendspennen,
Yllings, met de steilste vlucht,
Door het ruim der dunne lucht,
Allen haat en nood ontrennen.
'k Schrikte op zulk een vreemd gezicht.
'k Vreef myn halföntlokene oogen.
'k Vond my door een' droom bedrogen.
Eerryk! 'k zag het morgenlicht
Aan den oosterhemel ryzen;
En uw' Hof bood laan by laan
My tot zangpriëelen aan.
't Lust ons, nu wy d' Amstel pryzen,
Zulk een' ongewoonen droom,
Die myn' geest met recht moet streelen,
U gulhartig meê te deelen;
't Strekk' tot luister van den Stroom
Aan wiens boord wy ons vermaken,
Door de schoone Vreê gekust!
Amstel! voor uw zoete rust
Blyft gewis de Godheid waken.

Wek me, ô Landstroom! tot uw' lof,
'k Zal deez' Hof myn' zangberg noemen;
'k Zal, ô Morgenstond! u roemen;
Nimmer vond ik ruimer stof.
'k Volg, al juichende, uwe schréden,
Eerryk! daar het bloemperk praalt.
't Oog, door zo veel schoons verdwaald,
Weid in duizend wonderheden;
Zo veel telgjes, die Natuur
Voedsel schonk, ja vrolyk baarde
Uit den vruchtbren schoot der aarde
Zacht gestoofd door 't zonnevuur.
't Windje voert ons de eêlste geuren
Met zyn' adem te gemoet:
Nimmer rook ik iet zo zoet.
't Mag myn' geest als u gebeuren,
Nyver Bytje! heinde en veer
Van gebloemte en rozeblaêren
Honig voor myn dicht te gaêren:
Stryk op uwe vlerkjes neêr;

In uw woeling, in uw zweving,
   In uw orde en wys beleid
   Strekt ge een schets der nuttigheid
Van een goede samenleving.
   Munt gy by de bloempjes uit,
Taxis, die dit perk moet dekken!
Zy, die u tot siersels strekken,
   Zien door u den wind gestuit:
Jeugd word door de deugd beveiligd,
   Deugd door frissche jeugd gesierd.
   Liefde, die hier zegeviert!
Zie daar rozen, u geheiligd.
   Was uw' geur wel ooit zo eêl,
Talloos heir van schoone bloemen!
Mag elk bloempje op schoonheid roemen,
   'k Roem de schoonheid van 't geheel.
Tulpen, die, op trotse steelen,
   't Hoofd hier sierlyk heft omhoog,
   Als uw kleuren 't keurig oog
Nooit verzaden, altoos streelen,

't Zy het krachtig violet
Vlammen vorme op witte bladren,
Of het geel met donkere adren
U in duurzame achting zett'!
Adelaart moge u verachten,
Wyl ge, by de schoonste kleur,
Derft een' hooggeschatten geur;
Tulpen! 't moet die smaad verzachten
Dat ook, aan de maatschappy,
Geesten, die verwondring wekken,
Min tot nut dan glorie strekken;
Goud heeft by hen geen waardy.
Thans kunt gy myn' geest bepalen,
Daar ge, ô gouden Keizerskroon!
Pronkt op eenen groenen troon:
Zoud ge ons Eerryks deugden malen?
Schetst uw kruin zyn breinryk hoofd,
Uwe bloemen zyne zeden,
Zyne zielshoedanigheden,
Door geen trotsheid ooit verdoofd?

Lely, die de sneeuw kunt tarten
   Door uw schoone zuiverheid,
   Die een' ryken geur verspreid!
Schets my 't zuiverste aller harten,
   't Hart van Reinheldin. Maar hoe!
'k Zie my schooner schets gegeven.
'k Zie haar in haar Nakroost leven.
   Lach uw grootemoeder toe,
Schoone Telg! naar 't puik der bloemen,
   Dat het merk der schoonheid draagt,
   Dat de zuiverheid behaagt,
Wil ik Lelyane u noemen.
   Bloemhof! doolhof voor myn' geest!
Eerryk red me uit uw sieraden;
Wyst my uitgestrekter paden.
   Lusthof! toont ge uw' luister meest
Als de kunst, door stoute trekken,
   Aan Natuur haar schoone hand
   Minzaam bied, of als die 't land
Doet de kunst tot voordeel strekken?

Uw priëelen, digt begroeid,
Deze lommerryke bogen
Dragen blyk van hun vermogen.
'k Voel me, ô Morgenstond! geboeid
Door uw schoone aanloklykheden.
Welk een heerlyk vergezicht!...
Adelaart! wy zyn verpligt
Thans het landhuis in te treden.
'k Zie van deze grootse zaal
Marmren beelden, kom en hagen,
De Amstelstad van verr' zelfs dagen
Met verwonderlyker praal.
'k Volg, ô Gastheer! uwe schreden;
'k Volg u, daar ge uw kabinet
Minzaam voor ons open zet;
Ons zelfs nodigt in te treden.
Heiligdom van 't Hof der Rust!
Zo 't genoegen ooit my streelde,
Hier gevoelt myn geest een weelde,
Leerzucht maar alleen bewust.

Eerryk! onder zo veel schatten
Die uw boekvertrek besluit,
Munten 's Lands geschichten uit,
Die het zeldzaam lot bevatten
Van dit thans gezegend Oord.
Derfde Gysbrecht zyne wallen,
Leer my by wat staatsgevallen
Rykdom landde aan Amstels boord.
‘'k Zal, dewyl 't uw' geest kan streelen,
(Zegt myn Hofheer,) ‘u voldoen.
Maar hoe maale ik best het woên
By de droeve staatskrakeelen,
Toen 't verlaten Amstelland
Moest voor Hollands Graven bukken?[aant.]
Utrecht liet zich 't node ontrukken,
Bood gestadig wederstand.[aant.]
Bisschop Willem, die, verdreven,
Om den achtbren zetel streed,[aant.]
Wreekte op Amstel hoon en leed,
Maar de weêrwraak deed hem sneven.

's Graven Broeder won den stoel;[aant.]
Hy, verëerd met Amstels velden,
Daar zich vrede en rust herstelden,
Vond geen vreugd in krygsgewoel.
Derde Willem heeft deze oorden,
Naar het erfrecht, door zyn magt,
Weêr in zyn bewint gebragt.[aant.]
Toen verscheen aan Amstels boorden
Zeevaardy[aant.], die praam en schuit
Straks hervormde in smak en hoeker,
En door hulp van oorbren woeker
Zond ze alom haar kielen uit.[aant.]
In 't Hanzeeverbond getreden,[aant.]
Steeg haar aanzien met haar magt.
Voorspoed gaf haar telkens kracht,
Bragt de rykdom in de steden.
Maar hoe blonk haar heerschappy
Vriend en nagebuur in de oogen!
Hoe stond ieder opgetoogen
By heur haringvissery![aant.]

Dorst geweld of nyd de handen
Slaan aan kielen, haven, reê,
Straks zond zy een vloot in zee,
Joeg haar' vyand van haar stranden.[aant.]
Maar hoe aaklig was de dag
Toen ze alom, op stroom en vloeden,
Hoekschen, Kabeljaauwschen woeden,[aant.]
Kroost en Moeder stryden zag!
Ja, met wrokkende Oosterlingen,
Schenders van het koopverbond,
Streed ze op zee, in Belt en Zond,[aant.]
Om hen tot verdrag te dwingen.
Met haar ryke rechtehand
Dorst zy schat by schat besteden
Op der Graven wenk en beden,[aant.]
Tot behoud van 't Vaderland.
Gelder poog' zich fel te wreken
Over tweeden Karels haat,[aant.]
Neem' 't verslindend vuur te baat
Om een vloot in brand te steken;

Zulk een schade deerd' haar niet;
Zy, met dubble magt gesteven,
Deed eerlang den vyand beven
Op haar golvend stroomgebied.
Kon geen vyand haar beperken,
Zy, bepaald door storm noch vloed,
Vloog, met onverschrokken moed,
De aardkloot om, op vlugge vlerken.[aant.]
Hierom heeft ze een stevenkroon
Tot haar siersel op de hairen;
Dus praalt ze als Vorstin der baren
Op den glorieryksten troon.'
Eerryk! zo myn wensch kon baten,
Eeuwig strekte Zeevaardy
Aan den Amstel, aan het Y,
Tot geluk der onderzaten.
Zeevaardy! kan dit Gebied,
(Dat uw' bystand nooit moet' derven!)
De Amstel, noch uw gunst verwerven;
Ai! vergeet deez' Lusthof niet!

't Lust ons zyne ruime dreven,
Nu al zingende in te slaan;
Zyne tuinen om te gaan;
Zyne gaarden door te streven,
Daar 't geboomte 't keurig oofft
Aan zyn takjes mild doet zwellen.
Schenkt de Zomer muskadellen
Door de zon reeds ryp gestoofd?
Wynmaand! roem uw paereldruiven:
Zag Falerne ooit wedergaê
Van dees druif van Kandia?
Doet zyn sap de zorg verstuiven,
't Schenk' myn' dichtgeest nieuwe vreugd!
Morgenstond! kweekt gy lauwrieren,
Die den boord uws vyvers sieren;
Sier daarmeê de kruin der Deugd.
Maar wat zien we, ô Vyverwater!
Strekt uw zuiver kristalyn,
Door zyn' heldren wederschyn,
Hier ten spiegel voor een' Sater?

'k Zie hem, aan uw' groenen kant,
Daar hy de oogen heeft geloken,
In het spichtig gras gedoken.
Reinhart! is, aan deezen rand,
De ongerepte kuisheid veilig?
Ja, met rozen op 't gelaat,
Lacht zy om dit hofsieraad.
't Recht der deugden is hier heilig.
Vyver, die de Onnoozelheid,
Kost in Lelyane streelen!
't Vrolyk wicht had, onder 't spelen,
Aan uw' boord zich neêrgevleid.
't Plukte van de tedre plantjes
Blaadjes, bloempjes, geurig kruid.
't Strooide dien vergaêrden buit,
Lachende, met volle handjes,
Over 't wederschynend nat.
In dit spelen opgetogen,
Greep het, voorwaards neêrgebogen,
Naar dien mildgekwisten schat.

't Zag zichzelve in schaduw leven,
Door de spiegeling verraên.
't Zag den schyn voor 't wezen aan.
Door een gulle vreugd gedreven,
Sprak de Onnoozle, keer' op keer':
‘Lachebekje! Wees me een Zusje.
Geef me uw handje. Geef me een kusje,
Wacht van my een kusje weêr’.
Op dees stamelende woorden
Merkte Reinheldin 't gevaar;
Schrikte en riep: ‘ô Hemel! spaar
't Lieve Telgje! ô Vrolyke oorden!
Zoud gy dus het spelend wicht,
Lelyane zien verdrinken!
Vyver! zou het licht dus zinken
Dat haar tintelt in 't gezicht!’
Maar wat edel kunstvermogen
Streelt, betoovert thans myn' geest?
'k Weet niet, Reinhart! wat hier meest
Myn gezicht houd opgetogen;

't Sterrebosch, daar laan by laan
Tot één midden zich vergadren,
Of dat wy de Waarheid nadren,
't Beeld dat we in het perk zien staan.
Dees priëelen zyn schier duister,
Nu hier 't loof het licht bedwingt....
Hoe! 'k hoor Zedelief. Zy zingt.
Reinhart! stil, ai! stil; men luister'.
'Lieflyk sterreboschje! uw zoet,
't Zoet van uwe loofpriëelen
Mag wel 't oog, maar 't hart niet steelen.
God alleen is 't hoogste goed.
Schoon wy 't aardsche hoog waardeeren,
't Is de voetbank van Gods troon.
Is 't gewrocht zo wonder schoon,
Wie zou de Oorzaak dan niet eeren?
't Zy ons juichende Overvloed
Minzaam voere op rozewegen;
't Zy ons de Onspoed stug bejegen',
God alleen is 't hoogste goed.

Werwaards wy onze oogen keeren,
    't Schepsel wyst den Schepper aan.
    Maar 't gewrocht zal eens vergaan;
Wie zou de Oorzaak dan niet eeren?
    't Voegt ons yvrig, welgemoed,
Door dit rasvergangklyk leven
Naar de onsterflykheid te streven.
    God alleen is 't hoogste goed.'
Reine vreugd, uit deugd gesproten!
    Hemelgalm! wat klinkt gy eêl,
    Ryzende uit zo schoon een keel!
Zwygt niet, goddelyke nooten!
    Zedelief! wierd elk bekoord
Zulk een voorbeeld na te streven,
Hoe wierd Godsvrucht dan verheven,
    Tweedragt, haat en twist gesmoord.
Dus weêrgalmen uw landouwen,
    Amstelland! nu Godsvrucht, vry
    Van Gewetendwinglandy,
Hier mag juichend hoogtyd houên.

Bygeloof moet' nooit bestaan,
Als welëer, uw rust te stooren![aant.]
Doe geen dwepery u hooren!
Jage u nimmer siddring aan!
Zie geen' bloedraad hier gespannen![aant.]
Zie geen' brandstaak of schavot,
Door een wreevlig priesterrot,
Door een' drom van aartstyrannen
Ooit gesticht aan uwen vloed!
Zie nooit mutsaardvlammen gloeijen!
Nimmer moete uw stroomwed groeijen
Door een' stroom van burgerbloed!
Zo zal Wanhoop nooit zich wreken,
Of, verbysterd in 't gevaar,
Beelden stormen van 't altaar,[aant.]
Woedend die tot gruis verbreken.
Zo schenk' de ouderlooze jeugd,
Door de razerny bezeten,[aant.]
Door den schrik vanéén gereten,
Nooit weêr stof tot ongeneugt!

't Heir onnutte kloosterlingen,
    't Geen ge uit uwe perken stiet,[aant.]
    Poog' zich in uw landgebied
Nimmer weder in te dringen!
    Nooit moete onverzoenbre haat
Jesus liefdekerk verdeelen
Door spitsvondige krakeelen,[aant.]
    't Christendom tot hoon en smaad!
Tweedragt moet' haar toorts nooit zwaijen
    Uwe leeraars in 't gezicht!
    Heerszucht doe, in schyn van pligt,
Nooit den kansel oproer kraijen!
    Vryheid! leef in kerk en staat!
Hou de tempeldeur ontsloten,
Vluchtende geloofsgenooten
    Tot een burgt en toeverlaat![aant.]
Maar waar word ik heen gedreven?
    Zedelief! uw kunstmuzyk,
    Gaf, in dees gewenschte wyk,
Aan myn dichtgedachten leven;

Hield my door het heil verrukt,
Ons door 's Hemels gunst beschoren.
Vryheid moet een ziel bekoren
Die voor God-alleen zich bukt.
Wys my, minzame Echtelingen!
In deez' Lusthof verder 't spoor.
Eerryk! lei me uw tuinen door;
'k Zal aan uwe zyde zingen,
Hoe mildadige Overvloed
Hof en vruchtbaar veld hier zegent;
Minzaam uwen wensch bejegent,
Door den zomer u voldoet
Met de schoonste veldgewassen.
Schenkt dit jong en teder groen
Aan dees geurige meloen
Voedsel in die breede kassen?
Ja. Daar zie ik 't lieflykst ooft
Onder 't groen der blaadjes blozen.
Perziken en abrikozen,
Van geen' waas noch wol beroofd,

Van geen' worm noch mier geschonden.
   Hoogste lust der Lekkerny!
   'k Proef uw nektar; 't sta my vry.
Waar word edler vrucht gevonden?
   Maar, ai, zie! wat lacht ons aan!
'k Zie een nestje hier geweven;
Pluimelooze diertjes leven
   In de schaduw dezer blaên.
Zyt ge, ô Vogeltje! uitgevlogen?
   't Reikhalst all' hier op den buit.
   Och! ik hoor uw heesch geluid:
Vrees geen plonderziek vermogen:
   Wees, ô Zangertje! gerust:
Uwe jongskens zyn hier veilig:
Eerryk acht uw nestje heilig;
   't Strekt hier Reinheldin tot lust:
Ja het kan haar dikwerf streelen
   Zelfs met kruimpjes u te voên.
   Leef en zweef hier vry in 't groen:
Gy kunt lessen mededeelen

Aan 't opmerkend vroom gemoed,
Dat gy opwekt tot bescherming,
Tot een liefderyke ontferming
Voor ons jeugdig weerloos bloed.
Amstel! glorie myner zangen!
Hier, in zo veel schoons verward,
Blyft myn dichtgeest, blyft myn hart
Juichende in bespiegling hangen.
Eer deez' Lusthof aan uw' rand;
Doe zo lang zyn glorie groeijen
Als uw kronklend spoor zal vloeijen
Door uw vruchtbaar klaverland.

De Amstelstroom.
Vyfde zang.

De Amstelstroom.
Vyfde zang.

Vriendschap, die dit schoon bosschaadje
Op myn' stroomtogt my ontsloot!
De Amstel en myn Reisgenoot
Wenken me uit uw Lustplantaadje.
Moet zo dikwils 't streelend zoet
Weinig oogenblikken duuren?
Alterasvervlogene uuren!
Keert, ai, keert! Maar neen; de vloed
Heeft ons reeds den wal onttogen.
All' de golfjes gaan ten dans,
Daar ons, van den oostertrans,
Straalt een nieuwe dag in de oogen.

Maar Natuur schynt noch in rust.
'k Hoor geen schelle gorgels klinken.
'k Zie 't bedaauwde loof ginds blinken,
Door de zon nog pas gekust.
All' de klaverryke streken
Schynen noch een stille zee
Uit wier vlak het nuchter vee
Traag het hoofd schynt op te steken.
Levenwekker! Westewind,
Van de alöuden hoog geprezen!
Toon, voor dag voor daauw gerezen,
Dat gy noch den Amstel mint;
Schep een oogverrukkend leven
In de telgjes, in de blaên;
Doe my, langs dees waterpaên,
Door de kracht uws adems zweven!
Hoe! gy hoort myn bede niet,
Noch ontwaakt by 't vrolyk dagen.
Zou uw rust myn' togt vertragen?
De Amstel, die ons bystand bied,

Voert ons dryvend naar beneden.
    't Loofryk Loopveld, digt geplant,
    Streelt hier, midden door het land,
Ons met zyne aanminnigheden,
    Schoon 't zyn einde ons oog onttrekt.
'k Hoor de zuivelryke koeijen
Op 't gezicht der melkster loeijen,
    Die 't gevogelt' zingend wekt.
't Kruidhuis, ginds in 't groen gedoken,
    Stoort daar 't heil der Stede niet;
    Baart ook d' Amstel geen verdriet.
't Oog der Zorg word niet geloken.
    Vredehof, hier schoon gesticht,
Zien we allengs in siersel groeijen.
Doet ge, ô Vreê! de velden bloeijen,
    Koester d' Amstel door uw licht.
Pinglenburg! al trekt gy de oogen
    Door uw oude statigheid;
    Amstelrust tart, door 't beleid
Van de kunst, uw groots vermogen.

Amstelrust!.... Maar, Reisgenoot!
Mag ik myn gezicht geloven?
Wat tooneel zien we opgeschoven!
Amsteldam, dat, breed en groot,
Met zyn torens en gebouwen
Aan den mond des Landstrooms praalt,
Ryst, als in 't verschiet gemaald,
Uit dees geurige landouwen.
Zoud ge, ô schoone Waereldstad!
Niet myn' geest en yver wekken?
Ja, gy kunt my 't harte trekken,
Dat, bepaald aan wind noch nat,
My vooruitsnelt, op de schachten
Myner tedre Poëzy.
Landstroom! voer my naar het Y!
Westewindje! toon uw krachten;
Jaag myn dobbrend stroomjacht voort.
Zoud gy noch myn beê weêrstreven?
Neen, gy doet de golfjes leven;
'k Zie, door stroom noch bogt gestoord,

Ginds, in 't licht der zonnestralen,
Dat nu hof en veld verheugt,
Reeds den schoonen Hof der Vreugd
In den hoogsten luister pralen.
Vrolyklachend Vreugdenhof![aant.]
Sprei uw' Heer een bed van rozen.
Zo gy koopzorg kunt verpoozen,
Zult gy d' Amstelstroom uw' lof
Zien met zynen naam verbreijen;
Naam, die, uit zyn koopkomptoor,
Snelt de heele waereld door;
Naam, die Zeevaardy kan vleijen,
Die in hem haar' Hoop beschouwt;
Die haar glorie aan zyn oordeel,
Als aan 't anker van haar voordeel,
Meert, en zich zyn zorg vertrouwt.
Hoe! wat zien we in 't riet daar leven?
't Is een visscher, die hier net,
Fuik of schakels heeft gezet;
Die, door winzucht aangedreven,

Nu de dagpoort opengaat,
Komt om zyn geluk te ontdekken,
Om zyn netten op te trekken.
Spelend Vischje! ontzwem 't verraad;
Roer en rep uw vlugge vinnen;
Duik en dertel niet in 't riet;
Poog, eer ge u bedrogen ziet,
't Vryë waterspoor te winnen.
Adelaart! zie om ons heen
Reeds de visschers stadwaards spoeijen;
Gene zeilen, deze roeijen.
't Weemlend waterheir, byéén,
Naauw beperkt in bunne en kaaren,
Glyd hier Weelde en Overvloed
Langs den Amstel te gemoet,
Op het kabblen zyner baren.
Boomloof, dat het windje dwingt
Ons zyn' adem hier te onttrekken!
Poog myn' stroomtogt vry te rekken;
'k Zal.... Maar stil. Een visscher zingt:

‘Welk een vangst! Nu zal ik roemen
   Tegen heel de markt in stad.
Wie de visschery durv' doemen,
't Weiland meer gezegend noemen,
   'k Laak het veld, en prys het nat.
Weg met melk naar stad te roeijen,
   Dat slechts om de nooddruft is,
En de beurs te schraal doet groeijen.
Wat zyn kalven? wat zyn koeijen?
   Nooit was vleesch zo duur als visch.
Word het vleesch, door strenge wetten
   Van de vasten, elk ontzeid,
Dan moet visch die schaê verzetten;
Dit dorst niemant ooit beletten;
   Visch smaakt zelfs de Geestlykheid.
Nooddruft gryp' naar melk en kazen;
   Hombaars streelt de lekkerny.
Kwisthart! 'k zal u nu verbazen:
Kom, kom op myn korven azen:
   Trek uw schoone goudbeurs vry.

'k Zal 't u duur genoeg verkopen.
   Streel uw tong; my streelt uw geld.
Wie der Ryken beurs kan stroopen,
Mag op wisse winsten hopen.
   'k Prys het water; 'k laak het veld.'
Zou het volk uw' naam niet eeren,
   Dat ge, ô Overdaad! verrykt,
   Dat uw grootheid daaglyks blykt
Als 't u ziet uw schat verteeren.
   Zoud ge, als dertle Weelde u kust,
Als ze uw driften uit doet spatten,
Iet te hoog, te dierbaar schatten
   Tot voldoening van uw' lust?
Neen; schoon List u moog' verkloeken,
   Schoon 't onkundig Visscherskind
   Zelfs uw doen bespottlyk vind,
Blyft ge in kwisten glorie zoeken.
   Amstel, die myn' dichtgeest wekt!
Zie een' Hof hier welig groenen,
Ondanks 't wisslen der saizoenen;
   Daar Nooit Dor onze oogen trekt.

Eeuwiggroene Taxishagen!
   Pronkt, wanneer de Winter huilt,
   Voor wiens magt zich 't groen verschuilt,
Zelfs by sneeuw- en hagelvlagen;
   Want gy strekt een schildery,
Hoe 't bestendig groen der Wysheid
't Hoogst fieraad verstrekt der grysheid,
   In haar winterjaargety!
Heerscht een onverwelkbaar leven
   In uw loof, ô vruchtbre Hof!
   Schenk myn' zanglust nieuwe stof.
'k Zie daar, langs uw hagen, zweven
   't Bloedloos Diertje, dat welëer
Naauw' door 't oog was op te sporen
Toen 't zyn dopje door kost boren.
   't Wormpje repte sints, hoe teêr,
Zyne leedjes langs de bladen;
   Vormde een grafcel van zyn huid;
   Brak ze, en sloeg zyn vlerkjes uit;
Leeft en zweeft thans langs uw paden.

Nietig wormpje! uw gloriestaat
Leere ons naar den heilstaat haken
Die ons wezen zal volmaken
In den blydsten dageraad!
Landstroom! moogt ge op Hoven roemen?
Zie daar de eerkroon van uw' boord.[aant.]
Maar, ô hartverrukkend Oord!
Zeg my hoe ik u zal noemen;
Want uw' Stichters nedrigheid,
Op geen tytels ooit hoovaardig,
Heeft, al zyt gy 't dubbel waardig,
U een' eigen naam ontzeid.
Durft de Kunst zich dit vermeten?
Amstel! ja, zy wil deez' Hof,
Tot vergrooting van uw' lof,
In myn zangen, Stroomhof heeten.
Wie ooit, met verbloemde taal,
In de grondeloosste kolken,
Stichtte, voor onkenbre volken,
Stroompaleis en waterzaal;

Wy, ô aangenaam Plantaadje!
   Zinken in geen brullend nat,
   Vinden u langs blyder pad,
Roemen thans uw lustbosschaadje,
   Dat zyn telgjes en zyn blaên,
Door de hulp van 't kunstvermogen,
Tot gewelven heeft gebogen,
   Langs uw breede wandelpaên.
Kunt gy d' Amstel glorie geven,
   Die op uwe vyvers roemt,
   Gy, daar kunst u Stroomhof noemt,
Zult ook in myn zangen leven.
   Stroomhofs schoone Nagebuur!
Mogt gy ook geen' naam verwerven?
Landjuweel! moet gy dien derven;
   'k Zal, daar gy ter goeder uur
My, door tooverende wyzen
   Van uw nachtegaaltjes, trekt,
   Daar uw pluimgediert' my wekt,
U ook op myn snaren pryzen.

Welk een aangenaam geluid
Ryst uit uwe vogelgaarde!
Gaven zeldzaamheên ooit waarde,
't Vreemd gedierte munt hier uit,
't Zy in onderscheid van veêren,
Tragen gang, of snelle vlucht;
't Zy in hard of zacht gerucht;
't Zy in wenden of in keeren.
Dit heft trots het hoofd omhoog;
Dat laat staart en vlerken hangen;
't Eene blaakt van minverlangen,
't Andre toont een dreigend oog;
Dit duikt in en onder 't water,
Dat zweeft op en over 't land;
't Eene koestert zich in 't zand,
't Andre vliegt met schel geschater.
Tortelduifjes!... Doch hoe schoon
Word, door 't groen, dit vruchtbaar weiland
Hier gevormd als tot een eiland!
't Landvermaak stygt hier ten troon;

't Ziet zyn runders greetig azen;
Daar ze, in lommer van de blaên,
Zelfs aan klavers zich verzaên;
Dees herkaauwen, gene grazen.
Groei, bevryd van veege pest,
Runders, siersels van de velden!
Slachtmaand zal met roem u melden,
Als aan Amstels boord gemest.
Landstroom! uw gestadig krommen
Vormt ons weêr een nieuw verschiet.
Uwe schoonheid, uw gebied
Doet my hier byna verstommen,
Daar ge uw kronklend waterspoor
Tot een' halven kring doet zwaijen;
Daar ik 't werktuig ginds zie draijen,
't Geen den wind tot hulp verkoor,
Sints de Wiskunst dorst bepalen
Dat zy, door de onzichtbre kracht
Van eene onweêrstaanbre magt,
Steenen zelfs tot stof kost malen.

Kronklend Waterspoor!... Maar hoe!
Wat geluid beroert uw stroomen?
Doet het schutgevaarte ons schroomen?
Voert men ons een krygsvloot toe?
Neen; ik zie 't, myn stadgenooten
Nemen 't jaarlyksch stroomvermaak,
Stellen zich 's Lands vloot ten baak;
Vormen, door haar jachten, booten,
Een tafreel der watermagt,
Die de waereld kon verwondren,
Over zee en kusten dondren,
Neêrlands haters te onderbragt.
'k Zie de windjes fladdrend spelen
In de zeilen, daar de vloot,
Met een' styfgespannen schoot,
In 't laveeren 't oog kan streelen;
Daar het weligbruisschend nat
Schuimend om de kielen dartelt,
En, terwyl het ruisschend spartelt,
Steven, boeg en plecht bespat.

All' de vrolykheden zweven,
Lachend langs dees waterbaan,
Met de golfjes af en aan.
Zaagt ge iets aangenamer leven,
Amstel! dan dit stroomsieraad?
Niets kan nu de vreugd beletten,
Die, op 't klinken der trompetten,
Juichend hier ten reije gaat.
Doch wy spoeden stadwaards henen.
Landstroom! krom u vry en bly.
Ben ik Welna reeds voorby?
Hoe! is heel de vloot verdwenen?
Ja, myn vlotte waterkoets
Doet met snellen vaart ons spoeijen,
Daar de dartle golfjes vloeijen
Langs den bogt des zilvren vloeds.
Trompenburg! uw schoon plantaadje
Groei', bevryd van ongeval!
Adelaart! het Diemerdal
Zinkt daar binnen zyn dykaadje.[aant.]

Hebt ge ooit schooner streek beschouwd?
Duitsland roeme op zyn valeijen,
't Zag nooit zulke vruchtbre weijen
Zo beplant, en zo bebouwd.
Noch voor tweemaal zestig jaren
Goot een meir zyn watervat
Bruisschend hier in 't Amstelnat,
Lag dit dal noch in de baren;
Fabelächtige Oudheid droom',
Dat hier Meernajaden zweefden,
Waterprofetessen leefden,
Vrolyk badende in den stroom;
Ja dat een dier Vlietgodinnen
All' den stoet tot luistren dwong,
En dees' vormverwisling zong,
In verrukkinge van zinnen.
Zeker is 't, dat hier welëer
Hollands watermagt zich weerde,[aant.]
Toen zy haren vyand keerde
Door galeijen op het meir.

Wat verschilt het schorre bruisschen,
't Altoosmorrend zeegeluid,
Als het nat op de oevers stuit,
Met het zacht en vrolyk ruisschen
Van het bladerryk geboomt'!
Wat verschilt het meirgeklater,
Vogeltjes! met uw geschater,
Dat ons thans verwellekoomt!
Sierlyk Dal, welks Ingelanden
Voeren hoog en laag gericht!
Blyf aan hen de rust verpligt
Van uw lanen en waranden!
Nimmer doe het zeegeweld,
Zo de Zeeburg mogt bezwyken,
Uwe ringdykaadje wyken![aant.]
Oorlogsnood moet' nooit uw veld
Weder in een zee verkeeren![aant.]
Hieröp moete u de Amstelstad,
Die uw vrucht naar waarde schat,
Als haar' ryken moeshof eeren!

Meermond, en Meerhuizen! trekt,
Trekt my door geen hofsieraden;
't Oog kan zich hier niet verzaden,
't Word hier van rondöm gewekt.
Breede en welgebaande wegen,
Grootsch bebouwd en net beplant,
Sieren d' een en d'andren kant.[aant.]
Wat al schoons is hier gelegen!
Hoe! verbreed ge uw golvend pad?
Amstel! doet ge uw vlotte baren
Vryër, blyër spelevaren
Op 't gezicht der waereldstad?
Ja, kus vry haar breede muuren,
Sier haar met uw' breeden vloed;
Zy, die u verrykt en hoed,
Doet uw' naam den tyd verduuren.
Maar wie laadde, te onbedacht,
Deze schepen? Och! zy zinken.
Neen, men deed hen 't Vechtnat drinken.
't Water torst een watervracht.

Zo veel zoete droppels glyên
   Midden door den zilten stroom;
   Trekt men stadwaards langs uw' zoom,
Amstel! voor uw brouweryën.
   Maar wanneer de felle vorst
Uwe golfjes weet te temmen,
En uw dertlend nat te stremmen
   Tot een' vlakken marmren korst,
Doet de kunst den winter zwichten;
   Voert ze een' zwaren breker aan;
   Vormt ze een vloeibre waterbaan.
Kunst kan wonderen verrichten.
   't Heugt me, ô Landstroom! hoe myn voet
Heeft, met onbeschroomde schreden,
Uw kristallen vloer betreden;
   Hoe ik, wandlende op uw' vloed,
Voelde uw yskorst dreunen, kraken,
   Daar de breker, naast my heen,
   Scheurde uw' glazen vloer vanéén.
't Heugt my hoe 't ons kon vermaken,

Reisgenoot! met ros en sleê
Over 't glibbrig ys te snellen.
'k Zou thans eer de golfjes tellen
Dan de menschen en het vee,
Die toen woelden, dat toen zwierde
In, en om, en door elkaêr.
'k Wierd nooit grooter pracht gewaar
Dan die toen dit stroomspoor sierde.
Vlugge Vogeltjes! hoe ras
Gy door 't ruim der lucht moogt zweven,
Hoe verr' ge ons vooruit kunt streven,
'k Zag toen hoe het mooglyk was
Dat de mensch, op yzren vlerken,
U voorby snelde in uw' vlucht:
Mogt hy, door een' edler zucht,
Uit uw steile vaart, bemerken,
Als gy zingend streeft omhoog,
Hoe 't hem voegt, op vlugge schachten
Van verhemelde gedachten,
Op te vliegen, uit het oog

Der verganklyke ydelheden.
Maar de ziel, hoe vlug van aart,
Met het logge vleesch gepaard,
Heft te traag zich van beneden.
Reisvriend! ... Stil; wat dof geluid
Dreunt en davert, danst en dommelt
Ginds, daar 't ryst, en raast, en rommelt,
En van de oevers wederstuit?
't Is het kloppen, spoelen, plassen,
Daar hier verwe- en drukkery
Thans, aan de een en de andere zy',
Lywaat en leméniassen
Zuivren in het golvend nat.
Hoe veel tuinen, hoe veel hoven
Gaan elkaêr in pracht te boven,
Zyn een voorburg aan de stad!
't Gild der Berger handelaren,[aant.]
Vóór twee eeuwen opgericht,
Had zyn kamer hier gesticht;
'k Zie dit huis dien naam bewaren.

Spiegel! spiegel van de deugd![aant.]
Welk een vuur speelt my door de adren,
Daar we uw oud Meerhuizen nadren,
Schoon 't zyn' naam noch staat meer heugt!
De Amstel kust noch uwe snaren;
Denkt noch aan uw muzenhof;
Wyd u noch zyn' dankbren lof,
Zelfs na viermaal vyftig jaren.
Amstel! 'k volg uw kronklend pad.
Ziet ge uw hoogste glorie pralen,
'k Zal die in myn' stroomzang malen;
'k Zing, verrukt, uw Waereldstad.

De Amstelstroom.
Zesde zang.

De Amstelstroom.
Zesde zang.

Amsteldam, myn hartsverlangen!
Hoogste glorie van myn' stroom!
'k Vier myn' geest om u den toom;
'k Zing uw' lof in myn gezangen.
Neêrlands eerste koopvorstin!
Oogelyn der vrye staten!
Vreugd van Hollands onderzaten!
Vryheids trouwste hartvriendin!
Schrik der helsche Tyrannyë!
Choor, daar Godsdienst zich verheugt!
School der Wysheid! Wyk der Deugd!
Glorietroon der Zeevaardyë!

Hof der kunsten! Bron van goud!
Schatkist van onschatbre waarde!
Zeldzaamst wonder dat door de aarde,
Door de zon ooit wierd beschouwd!
Sints gy nedrig wierd geboren,
Hebben duizend tegenheên
In vier eeuwen u bestreên;[aant.]
Maar niets kon uwe opkomst stooren.
Weinig dacht gy, toen ge uw vest
Met rondeel en muuren sterkte,[aant.]
Dat ge uw' kreits te naauw beperkte;
Dat ge u zelfs zoud zien geprest
Vierwerf binnen tachtig jaren
Wyder ommekring te slaan,[aant.]
U, gelyk een halve maan,
Uit te strekken langs de baren;
Daar gy thans op ramp en leed
Luisterryk moogt zegepralen;
Daar ge uw ryen waterpalen;
Vyftigduizend voeten breed,

Uitzet tot aan beide uw horens;
   Daar uw scheepsheir, uit het nat,
   Zich vertoont gelyk een stad,
Vol paleizen en vol torens.
   De Amstel dacht niet dat zyn rand
Ooit zo hoog zou zyn te schatten;
Dat uw muur eens zou omvatten
   Duizend morgen van zyn land,
Die, met tweemaal dertien werken,
   Daar ge uw muurgordynen rekt,
   Door de Krygskunst zyn gedekt:
Dat ge, uit viermaal vyftien perken;
   Uw manhafte schuttery
Zoud voor uwe rust zien waken,
En niet min in yver blaken
   Tot behoud der zeevaardy.
Voor uitheemsche en eigen waren
   Zyn de markten in uw' schoot
   Veel te klein, hoe wyd en groot.
Hebt gy voor tweehonderd jaren,

Amstel! reeds uw stad geroemd,
Toen zy tweemaal dertienhonderd
Huizen telde; sta verwonderd
Nu zy zo veel duizend noemt,
Die, natuur zelfs tot een wonder,
In een' weeken grond, zo vast
Staan als rotsen van albast;
Steen van boven, hout van onder.
Zou uw 's Hoogsten gunst ontstaan,
Amsteldam! daar all' de wenschen
Van tweehonderdduizend menschen[aant.]
Tot uw heil ten hemel gaan!
Was myn kunst- en zangvermogen
Aan myn' yver nu gelyk,
'k Zong uw schoon van wyk tot wyk.
Uw stadhuis hield me opgetogen.[aant.]
'k Zong, op vader Vondels trant,
Hoe 't, uit de asch van 't oud' herboren,
Voor eene eeuw u kon bekoren;
Hoe daar 't Recht de vierschaar spant;[aant.]

Hoe uw tweepaar Burgerheeren
Daar uw voordeel gadeslaan;
Hoe gy driemaal twalef Raên
Moogt als uw beschermers eeren.
'k Streefde op zyn verheven spoor,
Om de bouwsieraên te malen,
All' de kamers, marmren zalen,
All' de galeryën door.
'k Zong de onnoemelyke schatten
Die de wisselbank besluit.[aant.]
Maar myn lier kan 't kunstgeluid
Van zyn dichttrompet niet vatten.
'k Zou met u, ô Goesche Zwaan!
't Prachtig Hof des Zeeraads zingen,[aant.]
In zyn wapenhuizen dringen,
Werf en vloten gadeslaan.
'k Zong tot roem der Maatschappyën,[aant.]
Die, van daar de dagtoorts klimt,
En van daar ze in 't westen glimt,
U, met schat op schat, verblyen,

Die het kruid van Azia;
Goud en elpenbeenen tanden,
't Eêlst van de Afrikaansche stranden;
Vruchten van Amerika,
Voeren, dwars door de Oceanen,
U, ô Landstroom! in den mond:
Maar gewend aan uwen grond,
Durf ik my geen zeespoor banen.
'k Zong, verrukt door uwe deugd,
Hoe gy toomelooze zeden
Kluistert, en uitsporigheden
Straft, tot afschrik van de Jeugd;
Hoe gy verwe- en weveryën,
Kunst en handwerk duur verpligt,
Halle en gildekamer sticht.
'k Zou myn' zang uw kerken wyën.
'k Zong, hoe 't overöud gebouw,
De oude kerk[aant.], door bouwsieraden,
't Kundig oog naauw' kan verzaden.
'k Zong de onwankelbare trouw

Uwer Helden, by hun graven.
Van der Hulst[aant.] en van der Zaan[aant.],
Zweerts[aant.], van Heemskerk[aant.] en de Haan[aant.],
Zouden noch uw zege staven.
'k Zong hoe 't nieuwe tempelchoor,[aant.]
Tweewerf uit de vlam verrezen,
Als uw hoofdkerk word geprezen.
Al zyn pracht zou min een spoor
Aan myn' geest en yver strekken
Dan de Ruiters heldendaên.[aant.]
't Marmren graf moog', door sieraên,
Ons uw dankbaarheid ontdekken;
Eer zyn ziel, de ziel der vloot,
Aan uw zeemagt wierd onttogen,
Was zyn krygsroem reeds gevlogen
Over heel den waereldkloot.
'k Voel me in dichtbespiegelingen,
Amstelstroom! myzelv' ontrukt.
Heldenroem leeft ongedrukt;
Weet door tombe en graf te dringen.

Zweerts![aant.] van Galen![aant.] veel te ras
Zonkt gy hier, doorluchte Braven!
Groote Vondel, hier begraven![aant.]
Rust, rust zacht! ik eer uwe asch.
Wilde ik alle uw tempels malen,
Landstroom! daar Godvruchtigheid
Eert de hoogste Majesteit,
Waar zou niet myn dichtgeest dwalen?
'k Zing niet hoe ge, in ouden tyd,
Aan sint Olof, die den Denen
Zou als Godstolk zyn verschenen,
Een kapel zaagt toegewyd.[aant.]
Hoe gy hebt, in later dagen,
't Westerchoor gesticht, zo schoon[aant.]
Dat zyn toren vry uw kroon
Op de hooge kruin mag dragen.
'k Roem uwe andre kerken niet,
Noch hoe vreemde- en vluchtelingen
Hier haar tempelliedren zingen,
Vry van vrees en zielsverdriet.

Hoe gy elk, naar zyn geweten,
't Zy hy zich naar Luther noem',
Op Armyn of Menno roem',
Of zich wil naar Rome heeten,
Hoe gy elk, op zyne wyz',
Ongestoord en vry, zyn pligten
Aan de Godheid laat verrichten,
's Heilands liefde en dood ten prys.
Vryheid, vreemd van de oude twisten
Der Latynsche en Grieksche kerk,
Duld de Grieken in uw perk.[aant.]
Mahomets geweld noch listen
Zullen hen in ketens slaan.
Met der Jooden ramp bewogen,
Ziet zy bly hun synagogen,
Veilig in uw vesten staan.[aant.]
De achtbre Wysheid, die ge een' tempel,
Die ge een kweekschool hebt gesticht,
Praalt hier in een' kring van licht;
Wenkt de Jeugd naar haren drempel.

Uw latynsch, uw hooge school
Mag op Letterhelden roemen.[aant.]
Zeevaart zal haar' Stuurman noemen
Aan de Noord- en Zuiderpool.
Welk een' invloed, wat vermogen
Wysheid op de geesten heeft,
Toont de Dichtkunst, als zy leeft
In bespiegling opgetogen.
Dichtkunst, wellust van myn' geest!
Word gy ooit zo hoog geprezen
Dan als Ouderdom en Weezen
Juichen daar gy honig leest.
Schouwburg![aant.] 'k zie uw' yver gloeijen,
Als het treurspel de aandacht wekt,
Als ons 't geestig blyspel trekt,
Daar de gouden vaerzen vloeijen.
Schuif 't gordyn, met eigen hand,
Voor een' rei van letterbraven
Vrolyk open; eer hun gaven,
Deugd en vindingryk verstand

Amstelstad, door schrandre vonden
Komt Geneeskunde u te staê,[aant.]
Slaat ze 't zuchtend krankbed gaê;
Daar de Heelkunst smarte en wonden
Zalft, verzacht, verbind en heelt.[aant.]
In haar' hof ziet ge artsenyen,[aant.]
Duizend vreemde kruideryen
Groeijen, bloeijen, voortgeteeld.
Zouden wy uw schoon Plantaadje
Zingende in- en ommegaan?[aant.]
Neen, bekoord door laan by laan,
Doolden we in dat lustbosschaadje.
Zworf ik uwe stad in 't rond,
Landstroom! haar verheven luister
Was myn' geest een sterke kluister,
Trok my vaerzen uit den mond.
'k Zie u bruisschend stadwaards stroomen,
Amstel! snel haar te gemoet'.
'k Dryf reeds, met uw' zilvren vloed,
Door uw breede waterboomen.

Welk een praal! Aan elken kant
Trekt een schoone poort onze oogen.[aant.]
Over vyfendertig boogen
Reikt uw brug van rand tot rand.[aant.]
Kost gy myne zangdrift wekken
Door uw ruisschend stroomgeschal;
Zou ik niet, in uwen wal,
Tot uw' roem myn snaren rekken?
Ja, myn geest, ô dierbre Stroom!
Word als uwe sluis gedrongen ....
Hoe! gy spoeit thans, onbedwongen,
Binnenwaards met lossen toom.
'k Wil.... Wat zien wy! Wat paleizen
Heffen trots het hoofd omhoog!
Nimmer zag 't opmerkenst' oog
Dat Europe mogt doorreizen,[aant.]
Achtbre Stroom! een groote stad,
Zo vol woelens, zo vol levens,
In zo juist een netheid tevens,
Noch doorvloeid van zo veel nat.

Wie uw loofryk boomsieraadje
   Langs uw schoone gragten ziet,
   Vraagt, verbaasd, ten onrecht' niet,
Of uw stad in een bosschaadje
   Zo verrukkende is gesticht;
Dan of die aan menschen handen
Zulk een reeks van lustwaranden,
   Zo veel siersel, is verpligt?
Zo gy moed en roem wik dragen
   Op uw' schoonen Juffrenstoet,
   Zeg, hoe dikwerf ge aan uw' vloed
Droeve minnaars hoorde klagen.
   Zeg hoe dikwerf hier de min
't Maagdenhart geheimen leerde,
Door haare inspraak overheerde;
   Sloop de tedre boezems in.
Neen, uw kabbelende baren
   Fluistren 't zacht elkander voort;
   De Echo mogt, langs uwen boord,
't Mingeheim niet wel bewaren.

Landstroom! wie uw grootste pracht
Wie een reeks van praalgebouwen
Uit arduin wil zien gehouwen,
Zie uw Heere- en Keizersgragt.
Toon hem, die dees pracht durft doemen,
Als een blyk dat de Overvloed
Rykaarts lust alleen voldoet,
Toon dat de Armoede ook mag roemen
Op paleizen, die elks oog
Trekken, dat haar vruchtbre hoven
Die des Rykdoms gaan te boven.
Hier, hier ryst uw glorie hoog,
Amstel!... Welk een personaadje
Treed daar uit dat Hofgesticht?
Slaat het vriendelyk gezicht
Hemelwaards? haar borstsieraadje
Toont ons eene Pellikaan.
'k Zie een' krans van korenäiren
En citroenloof op heur hairen:
Jeugdiggroene feestgewaên

Golven om haar frissche leden:
   De uitgestrekte rechtehand
   Vat een hart, dat blaakt en brand.
Reisvriend! 'k zie haar herwaards treden.
   ‘Ken Barmhertigheid in my,
Is een Deugd (zegt ze:) achting waardig,
Ik, tot hulp der Armoe' vaardig,
   Ondervond dit aan het Y.
Uit Gods liefde-zelf gesproten,
   Uit des Hoogsten troon gedaald,
   Heeft my de Amstel blyde onthaald;
'k Vond hier ieders hart ontsloten.
   De Armoe', door myn hulp getroost,
Kan voor hare huisgezinnen
Nu het noodig voedzel winnen.
   Weduw en verlaten Kroost
Vinden toevlucht en ontferming;
   Ja de zuchtende Ouderdom
   Vind, in huis en hof, alom
Ondersteuning en bescherming.

't Burgerweeske kent geen kruis,
Mild bezorgd van spyze en woning.
Welk een liefdepligtbetoning
Blykt niet in dit loflyk huis?
Mededeelzaamheid, bewogen,
Voed hier ouden man en vrouw.[aant.]
'k Zie ginds, in dat grootsch gebouw,
Myne zuster, Mededoogen,
Arme weeskens gadeslaan.[aant.]
Duizend dankbare offerhanden
Zien we op hartaltaren branden,
Steil ten hoogen hemel gaan.'
Hoe! wat raag haar reden stuiten?
Hemel! Mededeelzaamheid,
Die den ouden stoet geleid,
Treed op 't onverwachst naar buiten.
'k Zie de Grysheid, ondersteund,
En met wankelende schreden,
Door haar' bystand herwaards treden.
Grysheid, die al bevend leunt,

Voorwaards op haar' staf gebogen,
Nadert 's Hemels Liefdepand;
Kust Barmhertigheid de hand;
Zwygt, maar spreekt door schreijende oogen:
Hoe! ik zie der Weezen rei,
Zo veel tedre onnoozle zielen
Weenende aan haar voeten knielen.
Schrei, ô Grysheid! Jonkheid! schrei....
Neen, Barmhertigheid, ontsteken
In een' goddelyken gloed,
Geeft, daar zy u ryzen doet,
Met haar rechte hand het teeken
Dat de oprechte dankbaarheid
't Hart den Hemel op moet dragen,
Wiens vrymagtig welbehagen
Zyner schepslen heil bereid.
Liefdebron! ô Levensäder!
Gy ontzegt uw liefde niet
Hem die grysheid bystand bied,
Hem die weezen strekt ten vader.

Bloei, milddadige Amstelstad?...
Maar in 't harte ontroerd, bewogen,
Zien we u aan met schreijende oogen,
Zuiderkerk![aant.] och! welk een' schat
Houd ge in uwen schoot besloten!
Hier, hier zonk, voor myn gezicht,
Zy, door wien ik 't levenslicht
Heb naar 's Hoogsten wil genoten.
Moeder! vroome Elizabeth![aant.]
Moest ik, toen ge ons had begeven,
Moest ik, na uw sterven, leven?
'k Heb uw lykbus bygezet,
Daar uw dierbaar koud gebeente,
Naast uw Voedsteröom gestrekt,[aant.]
Stil en vreedzaam word gedekt
Door het zelfde grafgesteente.
Oudöom, noch alom geroemd
Om uw' godgetrouwen wandel!
Deugdryk voorbeeld voor elks handel!
Blyf het my, naar u genoemd!

Edle Zielen, die wy eeren!
Is myn graf by u bereid;
'k Hoop, met u, in de eeuwigheid,
Op het graf te triomferen.
Amstel! brengt gy door 't geruisch
Van uw tuimelende baren
Myne ziel weêr tot bedaren?
'k Zie, gy kust, met zacht gedruis,
De oude vesten en rondeelen.
Eer hier, in den Doelen[aant.], vry
De overöude Schuttery
In vermaarde tafereelen.
Toon, opdat uw glorie styg',
D'ouden krygsroem, in het teeken,
In den steen die noch kan spreken
Door het opschrift: 'Utrecht! zwyg.'[aant.]
't Klooster van de Regulieren
Gaf zyn' naam de torenspits,[aant.]
Die ons ginds verstrekt ten gids;
Nu mag schooner naam haar sieren.

Reisvriend! toen in 't Fransche ryk
Staatzucht had het roer in handen,
En de vrye Nederlanden
Overviel door Lodewyk,
Zag men hier, in veertig weken,
Vyftig tonnen gouds gemunt.[aant.]
Prachtige Amstelstad! gy kunt
In uw' ramp van voorspoed spreken.
Munt! verhef uw' steilen trans:
Lei, op 't klinken uwer klokken,
Die ons door muzykkunst lokken,
't Luistergraag gehoor ten dans.
Landstroom! luister naar die tonen.
Maar gy dryft ons jacht te vlug
Door de schoone Doelebrug,[aant.]
Weet ons minzaam meê te troonen,
Daar ge ons meerder pracht ontvouwt.
Wat al schoons hebt gy gewonnen
Sints de kloosters van de Nonnen
Tot een Gasthuis zyn herbouwd![aant.]

Hoe! doet ge uwe vlotte baren
Langs deez' kronkelenden boord,
Door geen heilge Steê bekoord,[aant.]
Met meer persing Ywaards varen?
Ja. Wat zien we? uw gloriekroon
Praalt, ô Stroom! daar voor myne oogen.
Hier toont ge ons uw hoogst vermogen,
Hier uw hartverrukkendst schoon.
'k Zie het Hof der Koopvaardye,
'k Zie de Beurs.[aant.] De toeverlaat,
Naast Gods arm, van Neêrlands Staat,
Van uw waterheerschappye.
't Koopslot rees hier, uit uw' vloed,
Reeds voor driemaalvyftig jaren;
't Overschaduwt noch uw baren,
't Pronkt op zyn' arduinen voet.
Bouwkunst, moedig in die dagen,
Doet den trotsen gevelmuur
't Rustig standbeeld van Merkuur,
Pylers, en 't stadswapen dragen.

Wie het twyfelachtig schyn',
't Wapen toont, door kruissen, banden,
Zyne komst uit edle handen,
Uit de handen van Persyn.[aant.]
Heeft een Vorst zyn kroon geschonken
Tot eene eerkroon voor dat schild,[aant.]
't Word door leeuwen hoog getild.
Wie met leeuwen poogt te pronken,
Toon' der Batavieren aart,
Onverschrikt in doodsgevaren.
Zy die deugd met krygsmoed paren
Zyn 't sieraad van leeuwen waard.
'k Hoor den schoonen Amstel bruisschen.
'k Hoor der handelaren stoet,
Even als een' breeden vloed,
Even als den Landstroom ruisschen.
Welk een yver spoort elk aan!
'k Zie van Wolga en van Iber,
Van den Theems en van den Tiber,
Hier Euroop' ter markte gaan.

Koopvaardy groet al de volken,
   Daar ze, in 't midden van den drang,
   't Wichtig pleit van elks belang
Minzaam, zonder hulp van Tolken,
   Gadeslaat, en juist beslegt.
Op haar wonder taalvermogen
Staan de volken opgetogen,
   Daar ze aan niemand gunst ontzegt.
Ieder twyfelt, op haar spreken
   Door verbaasdheid overmand,
   Of hy wel zyn Vaderland,
Is, op vreemde grond, ontweken.
   Aan wat afgelegen oord,
In wat waerelddeel geboren,
Ieder kunt ge, ô Stroom! bekoren.
   Ieder, dien gy aan uw' boord,
Voor uw' eertroon ziet verschynen,
   Vraagt: Waar bouwde Koopvaardy,
   Dan aan d' Amstel en aan 't Y,
Ooit een Stad van magazynen?

Maar wy zyn aan land. Ik snel
't Koopslot op met blyde schreden.
Zet de Voorspoed hier de treden,
Ginds baart Onspoed zielgekwel.
Schoon 't Geluk een lachend wezen
Nu eens dien, dan dezen toont;
Ginds, hoe zeer men 't vleijend troont,
Doet zyn stugheid onheil vrezen.
Ademt hier de wind uit zee
Hartvervrolykende geuren;
Ginder doet hy siddren, treuren;
Brengt hy niets dan ach en wee.
In het midden dier gevaren
Leeft en zweeft ge, ô Koopvaardy,
Die ik mynen arbeid wy!
'k Volgde meer dan twintig jaren,
In uw' dienst, uw' wenk en wet.
Wilt gy ééne beê my geven,
Doe me in uw bescherming leven,
Onbelasterd, onbesmet!

Heb ik u myn trouw geheiligd,
   Leef, daar 't heil van 't Vaderland
   Zich aan uw behoud verpand,
Tegen nyd en tyd beveiligd!
   Leef!.. Maar hoe! Gy wenkt me, en treed,
In een' drom van handelaren,
Daar de Dam de vlotte baren[aant.]
   Van den Amstel wyd en breed
Schuimen doet en Ywaards snellen.
   Schoone! welk een' overvloed
   Voert de Stroom u te gemoet!
Eer zoud gy zyn golven tellen
   Dan de schatten die de Waag
Jaar op jaar u toe moet wegen.[aant.]
Hier verspreid ge alom uw' zegen.
   Wat is ieder arbeidgraag!
Heel de waereld voert zyn schatten
   U, ô Landstroom! in den mond.
   Koopvaardy ziet ge, op uw' grond,
De aardkloot als in de armen vatten.

Amstel! 'k vlieg het damrak af.
'k Zie u 't Ywed ingevlogen.[aant.]
'k Ben met u myzelv' onttogen.
De Almagt, die al 't heil u gaf,
U verloste uit aaklig duister,
Die in 't glorierykste licht
U een' eertroon heeft gesticht,
Noch omstraalt met hemelluister;
Zy, wier onbepaald gezag
Wy met all' haar schepslen pryzen,
Amstel! doe uw glorie ryzen
Tot aan 's aardryks jongsten dag!

Aanteekeningen tot opheldering van verscheide zaken in den Amstelstroom voorkomende.

Aanteekeningen over den *eersten zang*.

Bladz. 1. *Vs.* 9.

THANS KAN DE AMSTEL MY BEKOREN,

Wat de naam Amstel beteekent, of van waar dezelve herkomstig is, is geheel onzeker. Oudtyds schreef men Amestelle of Amstelle. Men vind daarvan het eerst gesproken in een' brief van Burchardus, bisschop van Utrecht, van den jare 1105.

Bladz. 10. *Vs.* 13.

ZOU DE UITHOREN MY NIET WEKKEN,

De Uithoren was oudtyds een buurt aan den Amstel, niet ver van het dorp Tamen, dat aan het Legmeir lei, en 't welk nu naauwlyks meer genoemd word; welks kerk, zo ik meen, vergaan is. De Uithoren is nu een redelyk fraai dorp, op Utrechtschen bodem gelegen, ruim drie uuren gaans boven Amsteldam, of van den mond des Amstels.

Bladz. 12. *Vs.* 9.

WIE GINDS, ONDER WAVERVEEN,

Waverveen, is eene kleine Ambachtsheerlykheid, ten zuiden van Ouderkerk, en is wel vyf zesde deelen uitgeveend.

Bladz. 12. *Vs.* 10.

MYDRECHT, -

Mydrecht is een klein dorp, op Utrechtschen grond.

Bladz. 12. *Vs.* 10.

- BOTSHOL, RUIGE WILLIS,

Botshol is, met Waveren en Ruige Willis, eene kleine Ambachtsheerlykheid, meest uitgeveend.

Bladz. 13. *Vs.* 11. 12.

- VINKEBUURT,
EN DE NES

De Vinkebuurt en de Nes zyn gehuchten.

Bladz. 14. *Vs.* 6.

LANGS HET TAMER RECHTSGEBIED;

Of het rechtsgebied van den Uithoren. Zie de aanteekening over *Bl.* 10. *Vs.* 13.

Bladz. 18. *Vs.* 5.

'T BEDEHUIS, HIER STIL BELOMMERD,

In Amstelland zyn zeven statiën van Roomschgezinden, die ieder door een waereldsch Priester bediend worden.

Bladz. 18. *Vs.* 13.

ZWALUWBUURTJE, -

Een visschers gehucht, van weinig aanzien.

Bladz. 20. *Vs.* 20.

IN HET OUDERKERKER VELD.

De groote Ouderkerker hoeppolder, bevat ruim 1526 morgen lands.

Bladz. 21. *Vs.* 5. 6.

'T GANTSCHE BOVENKERKERLAND,
'T GANTSCHE LEGMEIR IS VERDOLVEN;

't Legmeir was oudtyds een klein meir, in de Bovenkerkerpolder; doch het land rondom het meirtje weggeveend zynde, legt thans alles onder water.

Bladz. 21. *Vs.* 9.

'T VRUCHTRYK AALSMEER, -

Aalsmeer, is een fraai dorp aan het Haarlemmermeir; het be-

hoort onder Kenmerland, doch het Heemraadschap van Rynland strekt zich over het zelve uit.

Bladz. 21. *Vs.* 13.

DAT HET GROOTE LEIDSCHE MEIR.

Dit Meir word, naar de zyde van Leiden, het Leidsche; en naar de zyde van Haarlem, het Haarlemmermeir genoemd.

Bladz. 22. *Vs.* 5.

TOEN VIER MEIREN, -

Het Haarlemmer, het Leidsche, het Spiering, en het Oude Meir. In 1531 was het Haarlemmermeir 3040 morgen; het Leidschemeir 2175 morgen; het Spieringmeir 850 morgen; het Oude meir 520 morgen; te samen 6585 morgen groot.

Bladz. 23. *Vs.* 3. 4.

NOCH ZESDUIZEND MORGEN LAND,
WIERDEN IN DIE ZEE GEDOMPELD.

De vier Meiren, veréénigd zynde, maakten te samen uit, in 1591, 12375 morgen.

Bladz. 23. *Vs.* 13.

EER EENE EEUW HAAR' CIRKEL SLOOT,

In 1687 was het Meir 18100 morgen groot.

Bladz. 23. *Vs.* 17. 18. 19.

JA, DAT ONDIER ONZER DAGEN
DOET DE LANDEN, OMGEWROET,
RYZEN, DALEN MET DEN VLOED.

Het veen, dat weinige voeten diep onder de oppervlakte van het weiland legt, word door het water doorweekt, en dus vanonderen weggespoelt; zodat, by het op- of aflopen van het water, de landen

moeten ryzen of dalen. Eenige afgescheurde brokken van die aardkorst zyn, zelfs met eenige wilgeboomen op dezelven, in het Meir dryvende gevonden. In 1740 was het Meir 19500 morgen groot.

Bladz. 24. *Vs.* 6. 7.

DAN, DAN VLIEGT, Ô AMSTELSTROOM!
'T BRULLEND NAT TOT AAN UW' ZOOM.

Indien het Meir zich veréénigt met de veenplassen, die tusschen het zelve en den Amstel leggen, en slegts door kadyken gehouden worden, zal het 30000 morgen uitmaken.

Bladz. 25. *Vs.* 5.

'K BEN WAARDHUIZEN REEDS VOORBY.

Waardhuizen, is een gehucht gelyk de Zwaluwbuurt.

Bladz. 25. *Vs.* 11.

- OUDERKERK,

Zie den tweeden zang, en onze aanteekeningen over denzelven.

Bladz. 25. *Vs.* 18.

STREKT NAAR 'T NEDRIG AMSTELVEEN;

Amstelveen, of Nieuweramstel, is eene fraaije Ambachtsheerlykheid, en wierd, in 1399, door Albrecht van Beijeren als een leen uitgegeven: Amsteldam kocht dezelve, in 1529. Het dorp is vry groot, en wel belommerd. Zie, wegens het Dykgraaf- en Heemraadschap van Nieuweramstel, onze aanteekening over den derden zang, *Bladz.* 67. *Vs.* 5.

Aanteekeningen over den *tweeden zang*.

Bladz. 30. *Vs.* 14.

HARTVERRUKKEND OUDERKERK,

Ouderkerk is eene schoone Ambachtsheerlykheid, en een zeer fraai dorp. Het schynt my toe dat Ouderkerk, ook Ouderamstel genaamd, het begin is geweest der Heerlykheid van Amstel, en dat de Heeren daarna de landen bewesten den Amstel van den Bisschop van Utrecht bekomen hebbende, dezelve genoemd hebben Nieuweramstel, om die van hun voorig gebied te onderscheiden. Ook is het niet waarschynlyk dat Ouderkerk dus genaamd is voor dat 'er eene kerk aan de westzyde des Amstels is gesticht. De kerk, met de huizen daar omtrent, aan de westzyde is niet Nieuwerkerk genaamd, zo als natuurlyk scheen te moeten geschieden in tegenstelling der kerke aan de oostzyde, maar Nieuweramstel of Amstelveen, om dezelve te onderscheiden van Nieuwerkerk, in Kenmerland, dat nu in het Haarlemmer meir verdronken legt.

Bladz. 32. *Vs.* 3. 4.

IS DAT LOMMERRYK BOSSCHAADJE
MOOGLYK 'T REIGERSBOSCH GENOEMD.

Bendelmeerebroek, dat het Bylemer meir is, en op Hollandschen grond ten noordoosten van Ouderkerk legt, word in de oude brieven doorgaans by het Reigersbosch genaamd. In den zoen van den Heere van Amstel met Grave Floris den V^{den}. in 1285, is dit den Grave afgestaan, die hier over een' Amptenaar aanstelde met den tytel van Meester en Bewaarder van den Reigersbossche. Zie verder onze aanteekening over den vierden zang, *Bladz.* 87. *Vs.* 3.

Bladz. 33. *Vs.* 11.

HAARLEM DEERLYK HIELD BEKNELD,

Haarlem wierd door de Spaanschen belegerd in den jare 1573.

Bladz. 35. *Vs.* 1. 2.

MAAR TOEN, BY HAAR STEÊGEBUUREN,
VRYHEID! DE AMSTELSTAD U ZAG,

Amsteldam ging tot der Staten zyde over in 1577.

Bladz. 41. *Vs.* 13.

TWEEDRAGT VLIED UW WANDELPAÊN,

Na het sluiten van den Munsterschen vrede, in 1648, begeerden de Provinciën, inzonderheid Holland, eene vermindering of afdanking van krygsvolk, om de onkosten van den Staat te verligten. Eenige Provinciën, en Prins Willem de II^{de}. konden tot eene vermindering, zo groot als Holland begeerde, niet besluiten. Over dit stuk rees zulk een hevig geschil en zo groot eene verwydering, in 1650, dat zyne Hoogheid besloot de Stad Amsteldam, door het inbrengen van krygsvolk, het gevoele van de andere Provinciën en van hemzelven te doen toestemmen. Doch deze toeleg gelukte niet, en de zaak wierd by verdrag verëffend en afgedaan.

Bladz. 43. *Vs.* 18. 19.

'T SOMBER VELD SCHETST, WAAR IK GA,
MY 'T BELOMMERD MACHPELA,

De Hoogduitsche en Poolsche Joden worden te Muiderberg en aan den dyk by Zeeburg begraven, en te Ouderkerk alleen de Portugeesche Joden. Dit fraaije Kerkhof, op het welke men veele marmeren en arduinen grafzerken vind, met Hebreeuwsche opschriften gesierd, legt ten zuiden van het dorp, en beslaat drie morgen lands.

Bladz. 48. *Vs.* 1.

HOLLANDS WONDRE WATERSPUIT

De Brandspuiten zyn, door Jan van der Heiden en zyn' Zoon, uitgevonden in 1672.

Bladz. 49. *Vs.* 1. 2.

't WOEST GEWELD DER ONWEÊRWINDEN
SLOEG ZYN SPITS TEN MUURTRANSSE AF.

Dit gebeurde in een' storm op den eersten van Oogstmaand, 1674.

Bladz. 49. *Vs.* 14. 15.

SCHOON, DOOR 'T WORSTLEN MET DE GOLVEN,
NIEUWERKERK REEDS IS BEDOLVEN,

Nieuwerkerk was een dorp in Kenmerland, en is sedert lang in het Haarlemmermeir verdronken. Zie onze voorige aanteekening over *Bladz* 30. *Vs.* 14.

Aanteekeningen over den *derden zang*.

Bladz. 58. *Vs.* 8.

KARSSENHOF! -

Lustplaats van wylen den Heere Antony Waterman.

Bladz. 64. *Vs.* 1. 2.

DEZE ZUIL, Ô ADELAART!
MAG DEN WEETLUST BILLYK WEKKEN,

Volgens eene vergunning van Keizer Karel den V^{den}, worden de misdadigen eene myl in 't rond buiten de Stad gebannen: by de laatste vergrooting der Stad is de mylpaal ook verder geplaatst.

Bladz. 65. *Vs.* 19. 20.

DAT DIE IN HET WESTEN SLUIT'
TEGEN RYNLANDS KLAVERRANDEN;

Een klein gedeelte van Kenmerland grenst ten westen aan Amstelland; doch het Heemraadschap van Rynland strekt zich over hetzelve uit.

Bladz. 66. *Vs.* 8. 9. 10.

AMSTELS AMBACTHSHEERLYKHEDEN,
THANS HET WETTIG EIGENDOM
VAN HAAR HOOGGEROEMD VERMOGEN,

De Ambachtsheerlykheden van Diemen en Ouderkerk zyn uit de Graaflykheids Domeinen door de Stad gekocht, in 1731. Amstelveen was reeds door de Stad gekocht in 1529. Zie onze voorige aanteekening over den eersten zang, *Bladz.* 25. *Vs.* 18.

Bladz. 66. *Vs.* 14.

DIEMEN, -

Diemen is eene Ambachtsheerlykheid, en een klein dorp, ten Zuidöosten, en naby de Stad gelegen.

Bladz. 67. *Vs.* 5.

- AMSTELS HEEMRAADSCHAP,

Het Dykgraaf- en Hoogheemraadschap van Amstelland is onderscheiden van het Dykgraaf- en Heemraadschap van Amstelveen, opgericht in 1520, het welk zelfs niet gaat over geheel Nieuweramstel. Het Hoogheemraadschap strekt zich niet alleen uit over gantsch Amstelland, maar over een menigte Landen en Dorpen op Hollandschen en Stichtschen bodem gelegen: de omtrek van dit Waterschap is naauwkeurig beschreven in den Tegenwoordigen Staat van Holland, uitgegeven by Is. Tirion, 8 Deel. Bladz. 188. Al in 1387 hebben Utrechtsche Landen door Amstelland watering gehad. Naderhand is dat voorrecht aan meer landen gegund. De Sluizen worden, volgens onderlinggemaakt verdrag, door de belanghebbenden onderhouden. De Dykgraaf en zes Heemraden vergaderen in het Gemeenlandshuis aan den Zeedyk.

Bladz. 70. *Vs.* 19.

WELK EEN BURG DE ZEE KAN DWINGEN,

Het Dykgraaf- en Hoogheemraadschap van den Zeeburg of Zeedyk is geheel onderscheiden van dat van Amstelland, en gaat alleen over den Dyk die zich langs de Zuider zee uitstrekt van de stad Amsteldam af, tot aan het Steedje Muiden toe, en is ruim 3268 roeden lang. In een' ouden brief, van den jare 1301, word reeds van den Zeedyk gesproken; en in een' van 1387 word die Dyk Zeeburg genoemd. In 1440, is de Dyk met hout beschoeit. In 1509. 1598. 1675 en 1702 is hy doorgebroken geweest, en was in 1717 in groot gevaar. In 1678 is de Dyk verzwaard en

verbeterd. In 1735 zyn, wegens het zeegewormte, steenen voor den Dyk gelegt, in plaats van palen en houten schoeijing; welk werk vyfmaal honderd en veertigduizend Guldens heeft gekost. De Dyk word, volgens onderlinggemaakt verdrag, door de belanghebbenden onderhouden. De Dykgraaf en tien Heemraaden vergaderen in het Gemeenelandshuis aan den Zeedyk, dat in 1726 nieuw en zeer fraai is opgebouwd. Zie den Tegenwoordigen Staat van Holland, uitgegeven by Is. Tirion, 8 Deel *bl.* 194.

Aanteekeningen over den *vierden zang*.

Bladz. 83. *Vs.* 19.

KOM, VOLG GYSBRECHT. -

Gysbrecht van Amstel, de laatste van dien naam, word hier ingevoerd als gereed zynde te vluchten, na den moord, gepleegd aan Grave Floris den V^{den} in 1296, aan welken hy deel had.

Bladz. 84. *Vs.* 3. 4.

GY, TROUWHARTIGE ONDERZATEN
VAN MYN' ADELYKEN STAM!

In een' brief van Burchardus, bisschop van Utrecht, van den jare 1105, word gemeld van eenen Wolfgerus, Schout van Amestelle.

Bladz. 84. *Vs.* 5.

ZULT TEN ROOF VAN HOLLAND STREKKEN.

Volgens inhoud van het verdrag, gemaakt tusschen Gysbrecht, Grave Floris, en den Bisschop, in 1285, Zie onze aanteekening over *Bladz.* 87. *Vs.* 6.

Bladz. 84 *Vs.* 6.

KON IK U DER DWINGELANDY',
UTRECHTS WROK EN MAGT ONTTREKKEN!

De Bisschoppen van Utrecht hebben altoos zeer beducht geweest wegens de magt en het vermogen van den huize van Amstel; schoon zy, in geschillen en oorlogen, van hetzelve, als onderhoorig aan het Sticht, groote diensten genoten. De Amstels hebben echter, waarschynlyk door die diensten en het opschieten van geld, van tyd tot tyd meer voorrechten op Amstelland gekregen, en meer voordelen uit hetzelve getrokken, dan uit het eerst gegeven Schout- of

Leenmanschap voortvloeide. De Bisschoppen hebben somtyds ook geen zwarigheid gemaakt, in nood zynde, eenige goederen te verpanden, en dus het vermogen van die Heeren te vergrooten; te meer, omdat de Bisschoplyke waardigheid niet erflyk zynde, zy slechts, geduurende hun leven, zo veele voordeelen trokken van de geestelyke goederen als zy immer konden. Wegens de Heerlykheid van Amstelland waren de Heeren jaarlyks gewoon den Bisschop zekere somme gelds op te brengen die in oude brieven *pacht* genaamd word. Zie onze aanteekening op *Bladz.* 86. *Vs.* 14.

Bladz. 84. *Vs.* 13.

'K ZIE U THANS IN MY HERLEVEN,
EGBERT! -

Egebertus van Amestelle, Vader van den eersten Gysbrecht, in twist geraakt met Bisschop Godefried van Rheenen, wierd door den zelven gebannen, en moest, op Keizerlyk bevel, zich verzoenen, in een brief van 1156, op beding dat hy, van het leenrecht afstaande, als Baljuw Amstelland zou bestieren.

Bladz. 84. *Vs.* 16. 17.

GYSBRECHT! STAATZUCHT DEED U BEVEN,
TOEN GY ADA BY MOEST STAAN.

Gysbrecht, de eerste van dien naam, wierd, als Leenman van Utrecht, gewikkeld in den twist tusschen Lodewyk, Grave van Loon, (die Ada, Dochter van Diederik den VII^{den}, Grave van Holland, had getrouwd,) en Willem, Diedriks Broeder. Dewyl de Bisschop de zyde des eersten hield, moest Gysbrecht de vlucht van Adelheide, Grave Diedriks Weduw, (door wier staatzuchtig oogmerk het huwlyk van den grave van Loon te ontyde was volvoerd,) en de vlucht van Lodewyk en Ada helpen bevorderen. Hierop vielen de Kennemers in Amstelland, staken den dyk door, en brandden alles plat, in 1204, schoon zy naderhand, by verdrag, iet van de geleden schade moesten boeten.

Bladz. 85. *Vs.* 1. 2.

STYFT GY OTTOOS STAATSBELANGEN
TEGEN KOEVERDE IN DEN STRYD;

In een' stryd tusschen Bisschop Otto van der Lip, en Rudolf, Kastelein van Koeverden, in 1226, wierd de Bisschop, naby de gemelde Stad, in een moeras gelokt en gedood, en Gysbrecht gewond en gevangen.

Bladz. 85. *Vs.* 9.

'T MOGE U WEESP EN MUIDEN SCHENKEN;

Deze gift, in den jare 1225, is waarschynlyk geschied voor eenige gedane diensten; Gysbrecht zou aan den Bisschop jaarlyks daar voor betalen dertig ponden.

Bladz. 85. *Vs.* 10.

'T SCHENKE U RECHT OP AMSTELLAND,

Zie onze voorgaande aanteekening over *Bladz.* 84. *Vs.* 6. en de volgende aanteekening over *Bladz.* 86. *Vs.* 19.

Bladz. 85. *Vs.* 13. 14. 15.

JA, MET ONVERDRAAGBREN HOON
DURFT HET UW GESLACHT ONTËEREN,
STOUT VAN ZYNEN ZETEL WEREN.

Gozewyn van Amstel, neef van Gysbrecht, wierd, als onbekwaam om de Bisschoplyke waardigheid te handhaven, uit den zetel gestoten, en Hendrik van Vianden in zyne plaats gekozen. Dit verbitterde den huize van Amstel, in 1252. In een' bestemden stryd ingewikkeld, en overwonnen, wierd Gysbrecht, nevens Herman van Woerden, gevangen genomen; en beiden, gaande ter zyde het paard van den Bisschop, ter stad ingevoerd.

Bladz. 86. *Vs.* 3.

ONS EEN SLAAFSCHE BOETE VERGEN,

In het verdrag van verzoening bedong de Bisschop, dat Gysbrecht en zyne vrienden, welker getal wel vyfhonderd beliep, in eene geringe kleedinge, blootshoofds en blootsvoets, opentlyk in den domkerk, al knielende, den Bisschop om vergiffenis zouden verzoeken, en hem op nieuw als Leenheer trouwe zweren.

Bladz. 86. *Vs.* 5.

MAAR IK HEB MYN LEED GEWROKEN,

De Kenmerlanders, in 1268, geduurende de minderjarigheid van Grave Floris den V^{den}, tegen de Edelen opgestaan zynde, voegde Gysbrecht zich aan hun hoofd; het zy om hunne woede, die op Amstelland ligt kost nederkomen, af te wenden, of liever om zich op het Sticht te wreken: hy behaalde daar veele voordeelen, en verwoestte verscheide sloten.

Bladz. 86. *Vs.* 9.

VREELAND, MY TEN TROTS GESTICHT,

De Bisschop had te Vreeland, aan de Vecht, een sterk slot gebouwd, om, aan die zyde, de magt van Gysbrecht te beteugelen.

Bladz. 86. *Vs.* 11.

SINTS MYN HATERS 'T MY VERPANDDEN,

Kort na den jare 1270 verpandde Bisschop Jan van Nassau, die verscheide Stichtsche goederen bezwaarde, het Slotte Vreeland aan Gysbrecht. De vrees tegen de vermeerdering van Amstels magt, en de begeerte om de hand te hebben in de zaken van het Sticht, die op dien tyd niet zeer geregeld bestierd wierden, wekten Graaf Floris op om den Bisschop hulp te bieden.

Bladz. 86. *Vs.* 14.

HEBT GY 'T WOEDEND MY ONTRUKT?

Gysbrecht lei te Vreeland een' tol op de Vecht. Men bood, om zich daarvan te ontslaan, Gysbrecht de pandpenningen tot lossinge weder aan; welke waarschynlyk door den Graaf opgeschoten zouden zyn geworden, om het Slot in zyne magt te krygen. Gysbrecht weigerde die, onder verscheide voorwendsels. Men kwam tot geweld, zekerlyk door raad van graaf Floris. De Bisschop schoot te kort, doch wierd daarop door den Graaf geholpen, die Amstel en Woerden overwon, en den eerstgenoemden naar Zeeland ter gevankenis voerde. Deze omstandigheid van tyd wierd door den Graaf waargenomen, om Amstel te vernederen zo veel hy immer kon.

Bladz. 86. *Vs.* 15.

DOET GY 'T STICHT, VOOR U GEBUKT,

In 1274 wierd de Graaf tot Schutsheer van het Sticht verkoren, om dat Jan van Nassau de Bisschoplyke goederen te veel bezwaarde, en die verpandde.

Bladz. 86. *Vs.* 17. 18.

DURFT DE LAFSTE MYTERVOOGD
'T RECHT, OM UWE ROOFZUCHT, KRENKEN?

Muiden, Weesp en Diemen, waren door den Bisschop, met tollen, visscheryen en al het gene daar meer toe behoorde, voor altoos hem gegeven; doch wierden hem nu ontnomen, en den Grave toegelegd, mits die met vierduizend ponden te mogen lossen. Noch gaf de Bisschop aan den Grave vierduizend ponden, die hy jaarlyks trekken zou uit de inkomsten van Amstelland, dat Gysbrechts leengoed was.

Bladz. 86. *Vs.* 19. 20.

DURFT HY U MYN GOEDREN SCHENKEN,
DAAR GY-ZELF HEM IN BEDROOGT?

De Bisschop gaf Amsteldam, en mogelyk Amstelland, bezwaard

met de gemelde jaarlyksche uitkeering, aan Jan van Persyn, heer van Waterland; die een jaar daar na, in 1282, hetzelve overgaf aan graaf Floris. De Graaf den aanwas van Amsteldam ziende, en de goede gelegenheid van de plaats kennende, heeft, waarschynlyk op eene listige wyze, Jan van Persyn gebruikt om deze gift van den Bisschop te verzoeken; die hem, zo hyzelf daarom verzogt had, mogelyk geweigerd zou geworden zyn; dewyl de Graaf, meester wordende van de monden der beide rivieren, de Vecht en den Amstel, den Bisschop te magtig zou kunnen geschenen hebben.

Bladz. 87. *Vs.* 1. 2.

DWING, TYRAN! OM MY TE SLAKEN,
DWING MY 'T AL U AF TE STAAN;

Zyne eigene goederen, in Holland gelegen; by voorbeeld Kroonenburg, aan de Vecht by Loenen, dat Gysbrecht bezat. Hy belooft noch in een' brief van later tyd, van 1291, de huizen te Loenen gebouwd of noch te bouwen, van den Graaf ter leen te zullen houden.

Bladz. 87. *Vs.* 3.

BIE MY IET TER LEEN WEÊR AAN;

Zyn eigen goed, den Grave opgedragen, ontfing hy van hem ten rechten leen behalven Amsteldam; waarvan hy de gifte aan Jan van Persyn, en zyne overgifte aan den Grave, moest goedkeuren; en behalven het Bendelmeirebroek en 't Reigersbosch, en Muiden en Muiderpoort, en zyn recht op Naardingerland; dat alles in handen van den Graaf bleef; die hem echter het bestier over Amstelland gaf, en hem tweeduizend ponden van de vierduizend ponden jaarlyks inkomen uit Amstelland kwytschold.

Bladz. 87. *Vs.* 4.

WAANT GE U DUS EEN' VRIEND TE MAKEN?

Dit hard verdrag wierd niet alleen met eeden bevestigd; maar

ook dat Gysbrecht, noch zyn geslacht, noch nakomelingen, tegen den Graaf noch zyne nakomelingen zich ooit zouden mogen verzetten, of het gemaakt verdrag breken, op verbeurte van alle hunne goederen aan den Graaf. De Stichtsche Leengoederen zou de Graaf, in dat geval, van het Sticht ter leen houden; en de eigen goederen in vollen eigendom: dit wierd met borgen bekrachtigd, die het gestanddoen met eeden beloofden; en in geval van schending, dat zy den Graaf tegen Amstel met een zeker getal manschap, op hun eigen kosten, te paard of te scheep zouden dienen. Deze zoenbrief is van den 2^{den} van Wynmaand 1285. Dus vernederd en uiterlyk met den Graaf verzoend, is het geen wonder dat Amstel een doodelyken haat tegen hem behield.

Bladz. 87. *Vs.* 9.

'K HEB NOOIT GUNST U AFGEBEDELD,

Gysbrecht, in zyne goederen, volgens inhoud van den zoenbrief hersteld zynde, wierd tot geheimen raad van den Graaf aangesteld.

Bladz. 87. *Vs.* 11. 12.

GUNST, DIE, D' ADELDOM TEN SMAAD,
BOEREN OM HUNN' SCHAT VERËDELD.

Dit meent men is eene van de redenen geweest waarom de Edelen, die in de samenzwering tegen den Graaf deel gehad hebben, tegen denzelven verbitterd zyn geworden.

Bladz. 87. *Vs.* 13. 14.

WROKKEND ENGLAND! EDUARD!
KUIK! HEBT GE ONS IN WOEDE ONTSTOKEN;

Verscheide staatkundige inzichten liepen te samen, en maakten eene verwydering tusschen Eduard, Koning van Engeland, en Graaf Floris. Daar was reeds een huwlyk gesloten tusschen Jan, 's Graven Zoon, en Elizabeth, 's Konings Dochter. Doch Graaf Floris

ongenoegen opgevat hebbende tegen den Koning van Engeland, maakte verbintenis met den Koning van Vrankryk, tegen de Vlamingen en de Engelschen. Deze verbintenis verbitterde Eduard, die den Graaf dreigde, zynen zoon, die sedert lang in Engeland geweest was, gevangen te houden. Eduard bedagt op wraak, bewerkte door Jan, heer van Kuik, eene verbintenis tusschen eenige misnoegde Edelen, onder welken Velzen, Amstel en Woerden de voornaamsten waren, om Graaf Floris op te ligten, en naar Engeland te voeren; daar men hem gevangen zou houden, en zynen zoon Jan het bewint opdragen. Hierop troonden de Edelen, onder eenig voorwendsel, den Graaf naar Utrecht, daar zy met hem het middagmaal hielden, hem tot eene vogeljagt nodigden, gevangen namen, en naar het slot te Muiden voerden; dat wel ras door de Hollanders en Westfriezen omringd wierd. Men achtte zich daar, na een verblyf van vier dagen, niet langer veilig, voerde den Graaf met zich; doch, by Muiderberg, door die van Naarden overvallen, en geene uitkomst ziende, doodde men hem met verscheide wonden. Velzen vluchtte naar het slot Kronenburg, daar hy na eene belegering gevangen wierd, en vervolgens, waarschynlyk te Dordrecht, geradbraakt. Woerden verliet terstond het land. Amstel vluchtte; doch men meent dat hy zich drie jaren daarna in zyne bezitting, of in zyn slot poogde te herstellen, waaruit hy, weder verdreven, naar Pruissen week. Sommige meenen dat Amstel en Woerden zich noch eenigen tyd in het leger van Guy, Graaf van Vlaanderen hebben opgehouden; en daar zelve verschenen zyn in tegenwoordigheid van Graaf Jan, die, tot aanvaarding der regeering, uit Engeland overkwam.

Bladz. 87. *Vs.* 16.

VELZEN TROF DEN GRAAF IN 'T HART.

Graaf Floris is omgebragt op woensdag den 28. van Wiedemaand 1296.

Bladz. 95. *Vs.* 13. 14.

TOEN 'T VERLATEN AMSTELLAND
MOEST VOOR HOLLANDS GRAVEN BUKKEN?

De Voogden over den onmondigen Zoon van den Graaf sloegen de goederen van Amstel, en die der andere Edelen aan als verbeurd, volgens inhoud van den zoenbrief, van 1285.

Bladz. 95. *Vs.* 15. 16.

UTRECHT LIET ZICH 'T NODE ONTRUKKEN,
BOOD GESTADIG WEDERSTAND.

Bisschop Willem van Mechelen gaf een sententie van interdict en suspensie uit tegen den jongen Graaf en zyne aanhangers, wegens het in bezit nemen van Amstelland. Den 4 van Hooimaand, 1297, trof men een verdrag, waarby Graaf Jan, zoon van Graaf Floris, bezitter bleef van alle de goederen volgens de voorwaarden en het recht van verbeurdverklaring, in den zoenbrief gemeld. De Bisschop trok de afgegeven sententie weder in. Jan de I^{ste} storf in 1299. waardoor het Graafschap aan het Huis van Henegouwen kwam, en Jan de II^{de} wierd gehuldigd in Wintermaand deszelven jaars. Maar het schynt dat de Bisschoppen in het vervolg niet gereed geweest zyn aan de Graven die goederen te beleenen; want uit vredeverbonden van 1351, en 1356 blykt dat het noch niet was geschied. Dit, door de hoofdigheid der Bisschoppen ook in het vervolg niet geschiedende, hebben de Graven zich de Oppermagt aangematigd, en naar alle waarschynlykheid ook geen pacht betaald.

Bladz. 96. *Vs.* 17. 18.

BISSCHOP WILLEM, DIE, VERDREVEN,
OM DEN ACHTBREN ZETEL STREED,

De Bisschop in twist geraakt zynde met den burgermeester Jan van Ligtenberg, wierd door denzelven gevangen gezet; maar, ontslagen zynde, wierd hy door den Bisschop van Munster, op Pauslyk

bevel, geholpen om zich in den zetel te herstellen. Doch voor de poorten van Utrecht afgewezen, viel hy met zyn leger in Amstelland en Woerden. De Hollanders vervolgden hem. De Bisschop verloor in een bloedig gevecht, op Hogerwoerd by Utrecht, het leven, den 4 van Hooimaand 1301.

Bladz. 96. *Vs.* 1.

'S GRAVEN BROEDER WON DEN STOEL;

Jan de II.de had het jaar te voren aan zynen Broeder Guy, ter leen gegeven al de goederen der genen die deel aan den moord van Graaf Floris gehad hadden. Na de nederlaag en de dood des Bisschops, maakte Graaf Jan dat zyn broeder tot bisschop wierd verkoren. Dus bezat hy de gemelde heerlykheden tot zynen dood toe, welke voorviel in 1317.

Bladz. 96. *Vs.* 5. 6. 7.

DERDE WILLEM HEEFT DEZE OORDEN,
NAAR HET ERFRECHT, DOOR ZYN MAGT,
WEÊR IN ZYN BEWIND GEBRAGT.

Willem de IIIde, zoon van Graaf Jan den IIden, benaderde, na de dood van Guy, zyns vaders broeder, de goederen die zyn vader aan zyn' oom voor zyn leven gegeven had; en volgens den meergemelden zoenbrief. In 1346 heeft Keizerin Margareet, gravin van Holland, en gemalin van Keizer Lodewyk van Beyeren, plegtig beloofd de stad Amsteldam, waaronder waarschynlyk Amstelland begrepen is, nooit van het graafschap van Holland te zullen afscheiden of vervreemden; het welk door Willem den Vden in 1355 is bevestigd.

Bladz. 96. *Vs.* 8. 9.

TOEN VERSCHEEN AAN AMSTELS BOORDEN
ZEEVAARDY, -

Men meent dat uit een' brief van den Aartsbisschop van Riga

blykt, dat in 1277 de inwoonders van Amstelredamme, 't welk toen een dorp was, reeds koophandel dreven op Lyfland.

Bladz. 96. *Vs.* 12.

ZOND ZE ALOM HAAR KIELEN UIT.

Omtrent den jare 1340 voeren de Amsteldammers sterk op de Oostzee; en men vind blyken dat toen de Hollanders, Zeelanders en Friezen, by de Venetianen al bekend waren. In 1368 gaf Albrecht, koning van Zweden, den Amsteldammeren een stuk lands op het eiland Schoonen; daar zich eenigen van hen nederzetten.

Bladz. 96. *Vs.* 13.

IN 'T HANZEEVERBOND GETREDEN,

In 1370 hielden eenige steden van de thansvereenigde Provinciën reeds eenige byeenkomsten tot voortzettingen van den Koophandel. Deze steden, onder welken Amsteldam was, traden in 1418 met eenige Holsteinsche en Pomersche zeesteden in een verbond van Koophandel, het Hanzeeverbond genoemd. Wel zesenveertig Steden waren in hetzelve begrepen; doch de Pomersche Steden met Denemarken in oorlog geraakt zynde, wierd hun handel gestremd; en die der Hollandsche Steden daar door bevoordeeld. Lubek, Hamburg, en Bremen voeren tegenwoordig alleen dien naam.

Bladz. 96. *Vs.* 19. 20.

HOE STOND IEDER OPGETOGEN
BY HEUR HARINGVISSCHERY!

In 1416 wierd te Hoorn het eerste groote haringnet gebreid; nadat eenige jaren te voren Willem Beukelszoon, te Biervliet in Vlaanderen, het zouten en kaken van den haring had uitgevonden. Deze visschery wierd in korten tyd zo aanzienlyk, dat zy den naam van groote visschery verkreeg.

Bladz. 97. *Vs.* 4.

JOEG HAAR' VYAND VAN HAAR STRANDEN.

Al in 1408 rustte Amsteldam en Kampen twee schepen uit om hunne koopvaarders te beveiligen. Zie de volgende aanteekening op reg. 17 van deze *Bladz.*

Bladz. 97. *Vs.* 7.

HOEKSCHEN, KABELJAAUWSCHEN WOEDEN,

Margareet, gemalinne van Keizer Lodewyk, en oudste zuster van Graaf Willem den IV^{den}, in 1346 de landen haars broeders bekomen hebbende, droeg, na de dood van haar Gemaal, Holland, Zeeland, en Friesland op aan haren Zoon Willem. Doch eenig verschil met hem gekregen hebbende, benaderde zy weder dezelve, en Willem deed afstand; maar hy ras berouw hebbende, poogde zich door geweld daarvan weder meester te maken. Deze oneenigheden, met den bynaam van Hoeksche en Kabeljaauwsche bekend, sleepte veel onheils naar zich. Tusschen Moeder en Zoon wierden verwoestingen te lande, en gevechten te water aangericht. In 1354 eindigde deze tweedragt wel met een bestand, doch de partyschap tusschen de onderzaten duurde vol bitterheid en haat meer dan honderd en vyftig jaren. Amsteldam hield de Kabeljaauwsche, of Willems zyde. Zie onze voorige aanteekening over *Bladz.* 96. *Vs.* 5.

Bladz. 97. *Vs.* 9. 10. 11.

JA, MET WROKKENDE OOSTERLINGEN,
SCHENDERS VAN HET KOOPVERBOND,
STREED ZE OP ZEE, IN BELT EN ZOND,

In den oorlog tegen de Oosterlingen, in 1438, wierden omtrent 8o schepen in zee gebragt. Amsteldam leverde daartoe slechts vier. Doch de Amsteldammers, niet min dan de Zeeuwen begeerig naar

buit, rustten alleen noch wel 20 schepen ter kaap toe. Men voerde stout een' bezem in de mars, ten teeken dat men de zee van vrybuiters gezuiverd had. Deze oorlog eindigde in 1441 door een bestand.

Bladz. 97. *Vs.* 13. 14. 15.

MET HAAR RYKE RECHTEHAND
DORST ZY SCHAT BY SCHAT BESTEDEN,
OP DER GRAVEN WENK EN BEDEN,

Naar mate dat Holland, inzonderheid Amsteldam, door den koophandel ryker en magtiger wierd, vorderden de Graven grooter onderstandgelden, toen beden genoemd. Door de geduurige oorlogen bleef het nooit by de gewone beden, maar de landen moesten gestadig buitengewone lasten opbrengen.

Bladz. 97. *Vs.* 17. 18.

GELDER POOG' ZICH FEL TE WREKEN
OVER TWEEDEN KAREL'S HAAT,

In 1508 bemagtigden de Gelderschen Weesp en Muiden, en vielen op Amsteldam aan; doch wierden dapper afgewezen. Een' tweeden toeleg weder mislukt zynde, trokken zy af. In den winter van 1512, deeden zy een' stouten togt; staken de voorstad buiten de Anthoniespoort, en wel 20 schepen, die in de Waal lagen, in brand. De Heer van Wassenaar trok hen na, viel hen by Utrecht aan, doch wierd geslagen, gevangen, en in een yzeren kooi gesloten. De Amsteldammers deeden op de zuiderzee den Gelderschen alle mogelyke schade, en gaven hunne ingezetenen vryheid op hen te mogen roven. In het volgende jaar wierd een bestand getroffen; na het eindigen van hetzelve roofden de Geldersche Friesen onder een' kaper, groote Pier genoemd, op de zuiderzee; doch de Hollandsche admiraal bemagtigde veelen zyner schepen, en doemde de gevangenen, als zeerovers, ter galge, omdat door grooten Pier alle de Hollandsche gevangenen in zee verdronken wierden.

Bladz. 98. *Vs.* 6. 7. 8.

ZY, -
VLOOG, MET ONVERSCHROKKEN MOED,
DE AARDKLOOT OM, OP VLUGGE VLERKEN.

De ontdekkingen in Amerika, en de uitbreiding van den handel der Spanjaarden, onder Karel den V^{den}, gaven ook hier gelegenheid tot vergrooting des koophandels. In 1528 kwam in Zeeland het eerste schip van een' togt naar de Cabo Verdsche Eilanden. De oprechting van de Oostindische, en vervolgens van de Westindische maatschappy, de Groenlandsche visschery, alles gaf in later tyd zulk een magt en aanzien aan den Nederlandschen en Amsteldamschen handel, dat het Gemenebest den eernaam verkreeg van Zeemogendheid.

Bladz. 104. *Vs.* 1. 2.

BYGELOOF MOET' NOOIT BESTAAN,
ALS WELËER, UW RUST TE STOOREN!

In 1534, maar byzonder in 1535, hadden de oproerige wederdopers een' gevaarlyken aanslag gesmeed op Amsteldam. De burgery moest door geweld het oproer beteugelen, en de voornaamste hoofden der dwepende muitelingen wierden met de dood gestraft.

Bladz. 104. *Vs.* 5.

ZIE GEEN' BLOEDRAAD HIER GESPANNEN!

Het woeden tegen de Onroomschen door de Inquisitie, en het ter dood brengen van duizende menschen, op de moorddadigste wyze, om de belydenis van den Hervormden Godsdienst, is te bekend om hier uit de historiën op te halen. Men dorst niet onderstaan in of omtrent Amsteldam te prediken, voor in 1566. en na de komst van den Hertog van Alva was, byzonder in Amsteldam, de vervolging strenger dan ooit te voren.

Bladz. 104. *Vs.* 15.

BEELDEN STORMEN VAN 'T ALTAAR,

Het breken der beelden en kerksieraden door een deel gemeen oproerig volk, dat het gantsche land als een vuur doorliep, viel te Amsteldam voor den 23 van Oogstmaand, 1566. men begon in de oude kerk. Hier op stond men het prediken buiten de stad toe. Kort hier na den 26 van Herfstmaand, wierden weder twee kloosters geplonderd. Doch de onrust wierd door tusschenkomst van den Prins van Oranje gestild, in den aanvang van 1567. Vervolgens hield de stad de Roomsche en Spaansche zyde tot in 1577.

Bladz. 104. *Vs.* 17. 18.

ZO SCHENK' DE OUDERLOOZE JEUGD,
DOOR DE RAZERNY BEZETEN,

In het midden dier beroeringen, beeldenstormingen, vervolgingen, en martelingen, trof eene soort van bezetenheid een deel der kinderen van het stads Burgerweeshuis. Deze kwaal had vreemde en ontzettelyke uitwerkselen. Mooglyk heeft het gezicht en gehoor van zoo veele ysselykheden, ontroeringen en schrikken, deze zinneloosheid veroorzaakt.

Bladz. 105. *Vs.* 1. 2.

'T HEIR ONNUTTE KLOOSTERLINGEN,
'T GEEN GE UIT UWE PERKEN STIET,

Al in 1496 was de stad zo bezwaard met geestelyken en geestelyke gebouwen, dat men besloot niet toetelaten dat voortaan nieuwe kloosters gesticht wierden. Nadat de stad, in 1577, aan de Staatsche zyde overging, ontstond, in 1578, tusschen Roomschen en Onroomschen zulk eene verwydering, dat de Onroomschen de Wethouders afzetten, met de geestelyken inscheepten, en ter stad uitzonden.

Bladz. 105. *Vs.* 5. 6. 7.

NOOIT MOETE ONVERZOENBRE HAAT
JESUS LIEFDEKERK VERDEELEN
DOOR SPITSVONDIGE KRAKEELEN,

Hoe groot de onlusten tusschen de Remonstranten en Contraremonstranten, die in den jaare 1609 begonnen uit te barsten, geweest zyn, van welke bitterheden die waren vergezeld, en welke droevige gevolgen zy gehad hebben, is te wel bekend om hier opgehaald te worden.

Bladz. 105. *Vs.* 15. 16.

VLUCHTENDE GELOOFSGENOOTEN
TOT EEN BURGT EN TOEVERLAAT.

In 1681 wierden de Fransche vluchtelingen hier met open armen ontfangen, en met het Burgerrecht, en verscheide voordeelen beschonken.

Aanteekeningen over den *vyfden zang*.

Bladz. 115. *Vs.* 5.

VROLYKLACHEND VREUGDENHOF!

Lustplaats van den Heere Thomas Hope.

Bladz. 120. *Vs.* 5. 6.

LANDSTROOM! MOOGT GE OP HOVEN ROEMEN?
ZIE DAAR DE EERKROON VAN UW' BOORD.

Hier mede word gezien op de Lustplaats van wylen den Heere Lodewyk Vermande.

Bladz. 125. *Vs.* 19. 20.

- HET DIEMERDAL
ZINKT DAAR BINNEN ZYN DYKAADJE.

Het Diemermeir is bedykt en drooggemaakt in 1629. en de landen, die veertien voeten beneden het buitenwater leggen, zyn in 1631 den kopers aanbedeeld.

Bladz. 126. *Vs.* 17. 18.

ZEKER IS 'T, DAT HIER WELËER
HOLLANDS WATERMAGT ZICH WEERDE,

In den Gelderschen oorlog, in 1508, lag te Y pesloot op den zeedyk een schans, die door eenige schepen op het Y aan de eene zyde, en door eenige op het meir aan de andere zyde, gedekt wierd. Zie onze voorige aanteekening over den vierden zang, *Bladz.* 97. *Vs.* 17. In 1573 had het volk van Sonoy, geduurende het beleg van Haarlem, den zeedyk bemagtigd, om daardoor Amsteldam te benaauwen,

doch het moest wyken door den wederstand van de schepen die men op het Y en op het meir gelegd had.

Bladz. 127. *Vs.* 13. 14. 15.

NIMMER DOE HET ZEEGEWELD,
ZO DE ZEEBURG MOGT BEZWYKEN,
UWE RINGDYKAADJE WYKEN!

In 1651 brak de ringdyk van het meir door, nadien de zeedyk te vooren reeds doorgebrooken was.

Bladz. 127. *Vs.* 16. 17.

OORLOGSNOOD MOET' NOOIT UW VELD
WEDER IN EEN ZEE VERKEEREN!

In 1672, toen de Franschen Naarden bemagtigd hadden, was het, tot beveiliging der stad, nodig het meir onder water te zetten; gelyk men dan ook op twee plaatsen den dyk doorgroef.

Bladz. 128. *Vs.* 5. 6. 7.

BREEDE EN WELGEBAANDE WEGEN,
GROOTS BEBOUWD EN NET BEPLANT,
SIEREN D' EEN EN D' ANDREN KANT.

Na de bedyking van het Diemermeir wierd, in 1631, aan de oostzyde van den Amstel een voetpad aangelegd, om den toegang gemakkelyk te maken; in 1637 wierd het tot een jaagpad verbeterd, en in 1640 tot een' schoonen ryweg verbreed.

Bladz. 131. *Vs.* 17.

'T GILD DER BERGER HANDELAREN,

Eenige kooplieden, te samen op Bergen in Noorwegen handelende, maakten een genootschap of kleine maatschappy uit, en verkregen, in 1539, van de regeering der stad eenige voorrechten. Uit een oude schildery blykt, dat een schip van deze kooplieden, dat met negen en twintig mannen voer, al in 1512 het ongeluk ge-

had heeft van in zee te verbranden. Deze maatschappy wierd het Bergervaarders gild genaamd.

Bladz. 132. *Vs.* 1.

SPIEGEL! SPIEGEL VAN DE DEUGD!

Hendrik Lauwrenszoon Spiegel leefde voor 200 jaren, in het opkomen der Spaansche beroerten en der hervorming. Hy was een voornaam koopman, en vriend van Dirk Volkertsz Korenhert. Hy was een geleerd, deugdzaam, en nedrig man; in het stuk van den Godsdienst zeer verdraagzaam; een der beste van de eerste Nederlandsche Dichters, en een verstandig opbouwer onzer tale. Zyne Hertspiegel is, als een stuk der oudheid, zeer geroemd. Uit dat dichtstuk blykt dat hy hier zyn hof of tuin, toen Meerhuizen genoemd, heeft gehad: een' schoonen lindeboom, tot een fraai priëel gemaakt, noemt hy, Muzentorenhof.

Aanteekeningen over den *zesden zang*.

Bladz. 136. *Vs.* 5. 6. 7.

SINTS GY NEDRIG WIERD GEBOREN,
HEBBEN DUIZEND TEGENHEÊN
IN VIER EEUWEN U BESTREÊN;

In 1352 gaf Graaf Willem de III[de] de stad verscheide voorrechten, en deze brief is de eerste waarin de plaats een poort of stad, en de inwoonders poorters of stedelingen genaamd worden.

Bladz. 136. *Vs.* 9. 10.

WEINIG DAGT GY, TOEN GE UW VEST
MET RONDEEL EN MUUREN STERKTE,

In 1482 is de stad met muuren, torens, en rondeelen omringd; zy was naar de krygskunde van dien tyd zeer sterk.

Bladz. 136. *Vs.* 12. 13. 14.

DAT GE U ZELFS ZOUD ZIEN GEPREST
VIERWERF BINNEN TACHTIG JAREN
WYDER OMMEKRING TE SLAAN,

De eerste vergrooting der stad geschiedde in 1585. de tweede in 1593. de derde in 1612. de vierde in 1658. by deeze laatste uitlegging heeft de stad den omtrek gekregen die dezelve noch heeft.

Bladz. 138. *Vs.* 11.

VAN TWEEHONDERD DUIZEND MENSCHEN

Sommige begrooten het getal der menschen in Amsteldam, op tweemaal honderd en veertig of vyftig duizend.

Bladz. 138. *Vs.* 16.

UW STADHUIS HIELD ME OPGETOGEN.

Men begon, in 1648, het beroemd Stadhuis, volgens het groots en bouwkundig ontwerp van J[b]. van Kampen en D[l]. Stalpert, te bouwen. Het oude Stadhuis, dat voor dit nieuwe stond, brande af in Hooimaand 1652. In Oogstmaand 1655 nam de Regeering de eerstemaal zitting in het nieuwe gebouw. Zie Vondels inwying van het Stadhuis.

Bladz. 138. *Vs.* 20.

HOE DAAR 'T RECHT DE VIERSCHAAR SPANT;

De Regeering der stad bestaat uit eene vergadering van zes en dertig Raden of Vroedschappen, die hun leven lang die waardigheid bekleden. Het Gerecht bestaat, uit één Schout, vier Burgermeesteren, en negen Schepenen, die, volgens oude voorrechten en wetten, jaarlyks veranderd of verkoren worden.

Bladz. 139. *Vs.* 9. 10.

'K ZONG DE ONNOEMELYKE SCHATTEN
DIE DE WISSELBANK BESLUIT.

De Wisselbank wierd, in 1609, opgericht, en heeft altoos groote schatten en een goed vertrouwen bewaard, zelfs in de gevarelykste tyden.

Bladz. 139. *Vs.* 13. 14.

'K ZOU MET U, Ô GOESCHE ZWAAN!
'T PRACHTIG HOF DES ZEERAADS ZINGEN,

Het Admiraliteits- of Zeeraadshof, welëer het Ciciliën Klooster, wierd, in 1661, prachtig gebouwd. Het Zeemagazyn en de Scheepstimmerwerf aan het Y wierden gebouwd in 1655. Voor deze Werf worden de oorlogsschepen opgelegd, bewaard en bewaakt. Zie Antonides inwying van het Lands Zeemagazyn.

Bladz. 139. *Vs.* 17.

'K ZONG TOT ROEM DER MAATSCHAPPYËN,

De Oostindische Compagnie is opgericht in 1602, en de Westindische in 1621. de Magazynen en de Werf der eerstgenoemde beslaan drie eilanden van Oostenburg aan het Y.

Bladz. 140. *Vs.* 17. 18.

'K ZONG, HOE 'T OVERÖUD GEBOUW,
DE OUDE KERK, -

Sommige denken dat de Kerspelkerk van Amsteldam, van welke gewaagd word in een' brief van Jan den V^{den} in 1369, en by welken de Pastoor vryheid verkrygt om het hoofdaltaar te mogen vernieuwen, deze Oude Kerk is. Men heeft van tyd tot tyd dezelve vergroot, door chooren en kapellen. In 1544 stond de tegenwoordige toorenspits noch niet op het muurwerk, volgens eene oude afbeelding in een naauwkeurige kaart van dien tyd; zodat deze spits gemaakt is tusschen de jaren 1544, en 1566. in welk jaar men vind dat de tooren volbouwd is. Men begon de beeldstorming, voorgevallen in den jare 1566, in deze kerk. Zie onze aanteekening over den vierden Zang. *Bladz.* 104. *Vs.* 15. en in 1578 geschiede in dezelve de eerste openbare predicatie der Hervormden.

Bladz. 141. *Vs.* 2.

VAN DER HULST -

Abraham van der Hulst, Vice Admiraal, sneuvelde in een zeeslag tegen de Engelschen, den 12 van Wiedemaand, 1666.

Bladz. 141. *Vs.* 2.

- EN VAN DER ZAAN,

Willem van der Zaan, Schout by Nacht, sneuvelde in een gevecht met de Algerynen, in de Middellandsche zee, den 16 van Lentemaand, 1669.

Bladz. 141. *Vs.* 3

ZWEERTS, -

Isaac Zweerts, Vice Admiraal, sneuvelde in een' zeeslag tegen de Engelschen, den 21 van Oogstmaand, 1673.

Bladz. 141. *Vs.* 3.

- VAN HEEMSKERK

Jacob van Heemskerk, Admiraal, sneuvelde voor Gibraltar, den 25 van Grasmaand, 1607.

Bladz. 141. *Vs.* 3.

- EN DE HAAN,

De zeeheld Cornelis Janszoon, gebynaamd het Haantje, sneuvelde in een gevecht met twee Duinkerker schepen, in 1623.

Bladz. 141. *Vs.* 5.

'K ZONG HOE 'T NIEUWE TEMPELCHOOR,

De Nieuwe Kerk is gebouwd omtrent den jare 1414. onder de stichters word Willem Eggaart, Heer van Purmerend, genoemd. Den 23 van Grasmaand 1421, brandde zy nevens een gedeelte der stad af; en den 11 van Loumaand 1645, wierd zy ten tweedenmaale door de vlam verteerd. Het choor, den predikstoel, en het orgel, worden thans als zeer fraai geroemd.

Bladz. 141. *Vs.* 10.

DAN DE RUITERS HELDENDAÊN.

Michiel de Ruiter, Luitenant Admiraal Generaal, wierd doodelyk gewond in een zeegevecht tegen de Franschen, in de Middellandsche zee, den 22 van Grasmaand 1676, en overleed den 29 dier Maand: den 18 van Lentemaand, 1677, wierd die zeeheld begraven; en de prachtige graftombe voltooid in 1681. De beroemde historieschryver G. Brand heeft zyn leven en heldendaden uitmuntend beschreven.

Bladz. 142. *Vs.* 1

ZWEERTS! -

David Zweerts, Zeekapitein, sneuvelde nevens zyn' broeder Isaac, die in de Oude Kerk begraven ligt, in een' zeeslag tegen de Engelschen, den 21. van Oogstmaand, 1673.

Bladz. 142. *Vs.* 1.

- VAN GALEN!

Jan van Galen, Zeekapitein, sneuvelde in een' zeeslag tegen de Engelschen, by Livorno, den 15 van Lentemaand, 1653.

Bladz. 142. *Vs.* 3.

GROOTE VONDEL, HIER BEGRAVEN!

Joost van den Vondel, de beroemdste der Nederlandsche Dichters, was geboren te Keulen, den 17 van Slagtmaand, 1587. en overleed te Amsteldam, den 5 van Sprokkelmaand, 1679.

Bladz. 142. *Vs.* 10. 12.

AAN SINT OLOF, -
EEN KAPEL ZAAGT TOEGEWYD.

De Oudezydskapel was oudtyds aan sint Olof, of Olaüs, vierden Christen Koning van Denemarken, toegewyd: men zegt dat hy den marteldood stierf in 1126, of volgens anderen, in 1026 of 1030. 't schynt dat men hem hier by den aanvang des handels naar het Noorden eene kapel gewyd heeft.

Bladz. 142. *Vs.* 13. 14.

HOE GY HEBT, IN LATER DAGEN,
'T WESTERCHOOR GESTICHT, -

De Wester Kerk is gebouwd in 1620; de tooren, die omtrent driehonderd voeten hoog is, is de hoogste der geheele Stad; en wierd eerst volbouwd in 1638. de spits word door de kroon, die het stads wapen siert, gedekt.

Bladz. 143. *Vs.* 11.

DULD DE GRIEKEN IN UW PERK.

De Grieksche Christenen zyn hier bekend onder den naam van Persianen, en hebben eene fraaije kerk.

Bladz. 143. *Vs.* 14. 15. 16.

MET DER JOODEN RAMP BEWOGEN,
ZIET ZY BLY HUN SYNAGOGEN
VEILIG IN UW VESTEN STAAN.

De Portugeesche Joodsche Synagoge is een fraai gebouw, gesticht in 1670. de Hoogduitsche Joden hebben ook twee of drie Synagogen.

Bladz. 144. *Vs.* 1. 2.

UW LATYNSCH-UW HOOGE SCHOOL
MAG OP LETTERHELDEN ROEMEN.

Het Latynsche school, was oudtyds het Clarissen klooster, en naderhand het Aalmoesseniersweeshuis. In 1666 wierden de twee Latynsche schoolen der stad in dit gebouw veréénigd. De Doorluchtige school was welëer de kerk van het Agnieten klooster. In 1632. is dit school ingewyd door de vermaarde mannen Joannes Vossius en Casper Barleüs. De stads boekery is geplaatst boven de gehoorplaats dezer school.

Bladz. 144. *Vs.* 13.

SCHOUWBURG! -

De oude kamers der Redenrykers, de eene onder het zinnebeeld van een' bloeijenden egelantier, met het byschrift: In liefde bloeijende; de andere onder het zinnebeeld van een' bykorf, met het byschrift: Yver; wierden, in 1637, veréénigd. De bykorf wierd met den egelantier omvlochten, en het byschrift wierd: Yver, in liefde bloeijende. De tooneelen zyn, wegens de schilderkunst, niet min beroemd dan de spelen van veele uitmuntende dichters en dichteressen die op dezelve vertoond worden. De schouwplaats is een half rond, op de wyze van een Romeinsch Amphitheater.

Bladz. 145. *Vs.* 2

KOMT GENEESKUNDE U TE STAÊ,

Het Collegium Medicum is reeds opgericht in 1637.

Bladz. 145. *Vs.* 4. 5.

DAAR DE HEELKUNST SMARTE EN WONDEN
ZALFT, -

De Heelmeesters hebben hunne byzondere kamer en ontleedplaats, daar toe gebouwd in 1690.

Bladz. 145. *Vs.* 6.

IN HAAR' HOF ZIET GE ARTSENYËN,

De Hortus Medicus, of Artzenytuin, is vooraan in de nieuwe Plantaadje.

Bladz. 145. *Vs.* 9. 10.

ZOUDEN WY UW SCHOON PLANTAADJE
ZINGENDE IN- EN OMMEGAAN?

De Plantaadje, aangelegt in 1682, is in vyftien perken gedeelt. Lanen, tuinen, en breede gragten, vormen een uitgestrekt stuk gronds binnen de stad tot eene fraaije wandelplaats.

Bladz. 146. *Vs.* 1. 2.

- AAN ELKEN KANT
TREKT EEN SCHOONE POORT ONZE OOGEN.

De Utrechtsche en Weesper poorten.

Bladz. 146. *Vs.* 3. 4.

OVER VYFENDERTIG BOOGEN
REIKT UW BRUG VAN RAND TOT RAND.

Deze brug, de fraaiste der geheele stad, is 660 voeten lang, en 70 voeten breed. Zy wierd, nevens de schoone waterkeering, die voor dezelve in de rivier legt, gebouwd in 1662.

Bladz. 146. *Vs.* 15. 16.

- 'T OPMERKENST' OOG
DAT EUROPE MOGT DOORREIZEN,

De heer de Voltaire. Zie zyne beschryving van den staat van Holland, in de Eeuw van Lodewyk den XIV^{den} *Bladz.* 23. en den inval in Holland, in 1672 en 1673. op *Bladz.* 193 en 194 van den Nederduitschen druk.

Bladz. 150. *Vs.* 5. 6.

MEDEDEELZAAMHEID, BEWOGEN,
VOED HIER OUDEN MAN EN VROUW.

Het Diaconie Oude mannen- en vrouwenhuis wierd gebouwd in 1681, uit de nalatenschap van Barend Hellemans. De stad schonk den grond. Het gebouw is aanzienlyk, en 360 voeten breed. In 1722. wierd in den tuin, achter dit huis, een deftig gebouw gesticht voor arme oude gehuwde lieden, uit de nalatenschap van den heere Jan Korver, oud Schepen der stad.

Bladz. 150. *Vs.* 7. 8. 9.

'K ZIE GINDS, IN DAT GROOTSCH GEBOUW,
MYNE ZUSTER, MEDEDOOGEN,
ARME WEESKENS GADESLAAN.

Het Diaconie Weeshuis is gebouwd in 1656. het is een fraai, groot, en byna vierkant gebouw, dat aan twee zyden door de rivier bespoeld word.

Bladz. 152. *Vs.* 4.

ZUIDERKERK! -

De Zuiderkerk is volbouwd in 1611. en de tooren in 1614.

Bladz. 152. *Vs.* 9.

MOEDER! VROOME ELIZABETH!

Elizabeth van Leeuwaarden, geboren den 21 van Wynmaand, 1694. overleed den 14 van Lentemaand, 1746.

Bladz. 152. *Vs.* 14.

NAAST UW VOEDSTERÖOM GESTREKT,

Nicolaas Simonsz van Leeuwaarden, geboren den 20 van Hooimaand 1641, overleed den 10 van Grasmaand, 1730.

Bladz. 153. *Vs.* 10.

EER HIER, IN DEN DOELEN, -

De Cloveniers Doelen is, nadat het boog- en buschschieten in onbruik is geraakt, tot eene herberg verbouwd. Eene oude tooren der oude vest, of het rondeel, Zwygt Utrecht genoemd, is noch geheel in wezen.

Bladz. 153. *Vs.* 15. 16.

IN DEN STEEN DIE NOCH KAN SPREKEN
DOOR HET OPSCHRIFT: 'UTRECHT! ZWYG.'

Deze steen is gelegt in 1482, toen de stad met muuren, toorens, en rondeelen is omringd, (zie onze voorige aanteekening over *Bladz.* 136. *Vs.* 9. 10.) ter gedachtenis van eenige voordeelen in den kryg op de Utrechtsen behaald, in 1481. Men hing ook eene veroverde vyandelyke banier in de Oude Kerk. De steen legt in de kleine tooren die aan de noordzyde van het rondeel oploopt. Twee vuurroers, kruisgewys over den anderen leggende, en aan elke zyde een arendsklaauw, het blazoen der oude schutteren, zyn op den steen uitgehouwen, en daar onder het byschrift: *Swygt Utrecht*.

Bladz. 153. *Vs.* 17. 18.

'T KLOOSTER VAN DE REGULIEREN
GAF ZYN' NAAM DE TORENSPITS,

Vyf toorens strekken, behalven de toorens der kerken, tot sieraad der stad. Onder dezelven munt de Reguliers tooren uit. Het muurwerk was welëer een tooren van de oude vest, en dus genoemd naar het Regulierskloster, dat buiten de stad daar naby gelegen was.

In 1619 is de fraaije spits gebouwd, en met uurwerk en konstig klokkenspel voorzien. Vóór de laatste uitlegging der stad wierd het Reguliers klooster gebruikt tot een Hortus Medicus. Toen men de steenen brug maakte over de Heerengragt by de Utrechtschestraat, ontdekte men de grondvesten van dit klooster.

Bladz. 154. *Vs.* 5. 6.

ZAG MEN HIER, IN VEERTIG WEKEN,
VYFTIG TONNEN GOUDS GEMUNT.

In 1672, toen de Franschen drie provinsiën, Gelderland, Overyssel, en Utrecht overweldigd hadden.

Bladz. 154. *Vs.* 14. 15.

MAAR GY DRYFT ONS JACHT TE VLUG
DOOR DE SCHOONE DOELEBRUG,

Aan den voet van deze fraaije brug lag weleër het schoonste en zwaarste rondeel der geheele oude vest, tot beveiliging van de Rivier. Het huis, op de oude grondslagen gebouwd, voert noch den naam van het Rondeel.

Bladz. 154 *Vs.* 19. 20.

SINTS DE KLOOSTERS VAN DE NONNEN
TOT EEN GASTHUIS ZYN HERBOUWD!

In 1578 wierden de kloosters der oude en nieuwe Nonnen tot een Gasthuis bekwaam gemaakt; en de drie oude Gasthuizen daar in veréénigd. Het gebouw dat nu tot eene kerk word gebruikt, behoorde, nevens het gasthuishof en den grond der huizen op de oude turfmarkt, tot het klooster der nieuwe Nonnen. Alle de gebouwen die nu tot het mannen en vrouwen gasthuis, en al deszelfs noodwendigheden gebruikt worden, strekkende van de Oudezydsachterburgwal af tot aan de Cloveniersburgwal toe, nevens een deel van den grond van het oude mannenhuis, behoorden tot het klooster der oude Nonnen. Een schoon gebouw, even buiten de stad

gelegen, en het Pesthuis genaamd, gesticht in 1630, en in 1732 herbouwd, nadat hetzelve was afgebrand, behoord ook aan het Gasthuis.

Bladz. 155. *Vs.* 3.

DOOR GEEN HEILGE STEÊ BEKOORD,

De Nieuwezydskapel wierd welëer de heilige Stede genoemd, om zeker wonder dat tusschen 1340 en 1350 zou geschied zyn; wanneer het misbrood in het midden van den brand ongeschonden zou zyn gebleven. In 1421 en in 1452 is de kerk ook afgebrand.

Bladz. 155. *Vs.* 10.

'K ZIE DE BEURS. -

De Beurs is gebouwd over den Amstel, op vyf gewelfde bogen, die in de rivier gelegd zyn; ook rusten de zydmuuren op gewelfde bogen. Van binnen bestaat de Beurs uit een groot plein, omringd van galeryen, welker gewelven op 46 arduinen pilaren rusten. Men begon in l608 te bouwen, en in 1613 wierd dezelve voltooid. In 1668 wierd de Beurs vergroot, en de schoone gevel gebouwd, die met een tooren, het beeld van Merkuur, en het stads wapen pronkt. Het gebouw is 250 voeten lang, en 140 voeten breed.

Bladz. 156. *Vs.* 2. 3. 4.

'T WAPEN TOONT, DOOR KRUISSEN, BANDEN,
ZYNE KOMST UIT EDLE HANDEN
UIT DE HANDEN VAN PERSYN.

De Oudheidkundigen hebben tot hier toe de herkomst van het Wapen der Stad niet kunnen uitvinden, maar zie hier de gedachten van den Heere Willem Frederik van der Wilp, Conrector der Latynsche Schoole dezer stad, en beroemd Kenner der Nederlandsche Oudheden, my door zyn Ed. vriendelyk medegedeeld.

‘Of Amsterdam en de dorpen van Amstelland voor den jare 1281 reeds wapenen hadden is niet zeker, hoewel niet onwaarschyn-

lyk. Maar nadat de Bisschop van Utrecht de goederen van Heer Gysbrecht van Amstel aangeslagen had, als aan hem vervallen volgens uitspraak van zyn Leenhof, uit hoofde der weêrspannigheid van denzelven Gysbrecht, en den gevoerden oorlog tegen het Sticht, vond de Bisschop goed om den genen die hem in dezen oorlog dienst gedaan hadden, uit de aangeslagen goederen van Gysbrecht te belonen; en gaf (waarschynlyk op aanpryzing van Graaf Floris den V, die hier een geheim oogmerk meê schynt gehad te hebben, zo als uit het vervolg as te nemen is) Amsterdam met het slot, huizen, en al wat 'er toe behoorde, zynde een goed deel van Amstelland, aan Jan van Persyn, Heer van Waterland. Deze Heer voerde in zyn schild 3 gouden en 3 blaauwe fascen of balken; de gouden beladen met 9 roode kruissen, gesteld 4, 3, 2. Gedurende zyne heerschappy over Amsterdam en het omgelegene schynt hy uit dit zyn schild aan zyne nieuwe Heerlykheid een wapen gegeven te hebben, nemende uit het zelve den middelsten balk, daar de 3 kruissen op leggen, met de blaauwe balken aan wederzyden, en stelde dezelven als 3 recht opstaande palen; veranderende daar en boven de koleuren, namelyk den middelsten gouden paal in een zwarten, en de roode kruissen in zilveren, en de twee blaauwe zydpalen in roode. Diergelyke veranderingen der koleuren vind men in de wapenen van Breda, Bergen op Zoom, Zevenbergen, Steenbergen, Willemstad, Klunder, enz. welker wapenen alle gesproten zyn uit het wapen hunner oude Heeren, de Heeren van Stryen. Zo zyn ook de wapenen van sommige dorpen in het land van Heusden aan dezelve gegeven door de Heeren van Heusden, uit hun geslachtwapen; doch ook met verandering van koleuren; dit zou in meer andere voorbeelden kunnen blyken. En dewyl de wapenen van Ouderkerk en Amsterveen ook genomen zyn uit het wapen van Persyn, is 'er naauwelyks aan te twyfelen of deze 2 dorpen hebben mede behoord tot de gift door den Bis-

schop aan Heer Jan gedaan. De wapens, die hy aan Ouderkerk en Amsterveen schynt gegeven te hebben, zyn nader met zyn eigen wapen over een komende dan dat van Amsterdam; namelyk aan Ouderkerk een rood schild, waarop 2 zwarte fascen, beladen met 4 zilveren kruissen, 3 en 1. Aan Amsterveen hetzelve als aan Ouderkerk, uitgenomen dat de zwarte fascen met 5 zilveren kruissen beladen zyn, leggende 3 en 2. Deze wapenen schynt hy aan gemelde plaatsen gegeven te hebben, om zyne Heerschappy over dezelve, schoon die van korten duur stond te zyn, egter in de geheugenis der nakomelingen levendig te houden. Want in den jare 1282, op den 28 van Hooimaand, gaf hy deze zyne nieuwe Heerlykheid over aan Grave Floris den V, die waarschynlyk de gift des Bisschops aan Heer Jan van Persyn begunstigd had, om zelf in 't vervolg daar meester van te worden. Graaf Floris, den aanwas van Amsterdam en de goede gelegenheid van de plaats kennende, schynt op eene listige wyze Heer Jan van Persyn geraden te hebben om deze gift van den Bisschop te verzoeken; die hy wel voorzag dat hem, indien hy voor zichzelven daarom verzogt had, geweigerd zou geworden zyn; alzo de Graaf, die toen meester wierd van de mond der Vecht, door het bekomen van den mond des Amstels, en het slot daar nevens gelegen, den Bisschop te magtig zou konnen geschenen hebben. Op de geheime zegelen der stad Amsterdam, vertonende het Coggeschip, vind men ook dit wapen, door Heer Jan van Persyn (volgens onze gedachten) aan Amsterdam gegeven; en daar en boven het wapen van Henegouwe, in sommige door een' Heraut, in anderen door een' geharnast' krygsman gedragen; welk wapen van Henegouwe daar by schynt gevoegd te zyn door Guy van Henegouwe, broeder van Jan den II. Grave van Holland, Zeeland, Henegouwe, enz. toen dezelve Guy de Heerlykheid van Amstel omtrent het jaar 1300 bekomen had. Ten ware men liever wilde dat Willem de III. Grave van Holland, Zeeland, Henegouwe,

enz, die in den jare 1317 na de dood van zyn' oom Guy, de Heerlykheid van Amstel weder aan Holland bragt, door dezen Heraut, houdende het wapen van Henegouwe in de eene, en een uitgetogen zwaard in de andere hand, verbeeld word; om te kennen te geven dat hy gezind was deze Heerlykheid nooit, dan door geweld, weder van de Gravelykheid te laten afscheuren; 't welk sommige volgende Graven ten opzigte van Amsterdam in hunne handvesten opentlyk beloofd hebben. Daar is ook naauwelyks aan te twyfelen, indien men oude zegels vond, die te Amsterdam gebruikt zyn op dien tyd als Jan van Persyn Heer van de plaats was, namelyk in 1281 en 1282, of men zoude in dezelve het wapen met de 3 kruissen alleen vinden, en niet het wapen van Henegouwe daar nevens. En zo het al eens waar mogt zyn, dat Amsterdam een wapen bekomen had van Heer Gysbrecht, of van iemand der Amstels, voor dat Jan van Persyn aan de Heerlykheid kwam, ('t welk niet onmogelyk is,) zou echter de haat en vyandschap tegen het huis van Amstel, opgevat uit hoofde van de weêrspannigheid van Gysbrecht tegen den Bisschop en Grave Floris, niet toegelaten hebben dat merkteeken der Heerschappye van denzelven Gysbrecht in wezen te houden. Men heeft misschien tegen hem met geen minder bitterheid gehandeld dan de Hertog van Alva daarna gehandeld heeft tegen sommige Edelen, die hy niet alleen vervolgde en uit den lande hield, maar ook hunne wapenen verbrak en uitroeide, waar hy die vinden kon.'

'Wonder is het dat de Heer Domselaar zo onkundig spreekt van den oorsprong van het wapen van Amsterdam, zie hem *Bladz.* 180 in de beschryving door Commelin uitgegeven, daar hy zegt: *want in de voorgaande zegels geene kruissen, die nu in 't wapen der stad gevoerd worden, bekend zyn geweest. En wat oorsprong die hebben, of waar die van herkomen, kan men niet zeggen. Alleenlyk weet men, dat die van twee nabygeleegen dorpen in Amstelland, als Ouderkerk en Amsterveen, zodanige kruissen, doch in meerder getal, in hunne wapens mede voeren*;

maar zonder eenige narigting daar van te konnen geven. zie ook *Bladz.* 182 en 184. als mede, le Long, Hist. der Reform. van Amsterdam *Bladz.* 146 en 147, die 'er niet veel meer van weet. Het geen voorgemeld is word voor geen volkomen zekerheid opgegeven, maar voor eene waarschynlykheid, die, bevestigd wordende met voorbeelden toen in gebruik, my toeschynt, in zaken van zo hoogen ouderdom, zeer naby de zekerheid te zyn'.

Zie de Wapens van Amstel en van Persyn, en die van Amsteldam, Ouderkerk, Amstelveen en Diemen, afgebeeld op onze kaart van den Amstelstroom, voor de Aanteekeningen geplaatst.

Bladz. 156. *Vs.* 5. 6.

HEEFT EEN VORST ZYN KROON GESCHONKEN
TOT EENE EERKROON VOOR DAT SCHILD,

Keizer Maximiliaan, noch Roomsch Koning zynde, schonk, in 1489, den Amsteldammeren de vryheid om zyne kroon boven hun wapen te voeren. Deze gift was eene erkentenis voor de bewyzen van getrouwheid, en voor de menigvuldige diensten door de stad en derzelver ingezetenen, met zware kosten, aan dien Vorst gedaan; en die zy werkelyk deeden in de oorlogstoerustingen om Rotterdam en Woerden, welke steden door de Hoekschen overmeesterd waren, weder tot gehoorzaamheid te brengen. Deze redenen worden in den Giftbrief gemeld; sommigen voegen 'er by, dat men den Vorst zestigduizend guldens opschoot, en dat men dit eerteeken daar voor geëischt heeft en verkregen. Een fraai geschilderd glas plagt in de Nieuwe kerk deze gebeurtenis te vertonen, ook word dezelve door een' gedenkpenning, in dien tyd gemaakt, vereeuwigd.

Bladz. 159. *Vs.* 7.

DAAR DE DAM DE VLOTTE BAREN

Men vind niet wanneer deze Dam in de Rivier gelegd is, maar het is waarschynlyk dat zulks is geschied tusschen 1200 en 1275.

Bladz. 159. *Vs.* 13. 14.

DAN DE SCHATTEN DIE DE WAAG
JAAR OP JAAR U TOE MOET WEGEN.

De Waag, een vierkant arduinen gebouw, is gesticht in 1565. En by het vermeerderen van den handel wierd, in 1617, de St. Anthonispoort mede tot eene Waag herbouwd. Gelyk in 1668 de Regulierspoort ook tot zulk een gebruik veranderd wierd.

Bladz. 160. *Vs.* 2.

'K ZIE U 'T Y WED INGEVLOGEN.

De Nieuwe brug, met derzelver schoone waterkeering, die hier in den mond van de Rivier legt, is gebouwd in 1681. Beiden zyn zy, naast de Amstelbrug en sluis, de schoonsten der Stad.